

**ALEV ALATLI'NIN GOGOL'ÜN İZİNDE ADLI
ROMAN SERİSİ ÜZERİNE SÖZ DİZİMİ ÇALIŞMASI**

**2020
YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK DİLİ BİLİM DALI**

Günel AĞASEFAZADE

Doç.Dr. Türkan GÖZÜTOK

**ALEV ALATLI'NIN GOGOL'ÜN İZİNDE ADLI ROMAN SERİSİ ÜZERİNE SÖZ
DİZİMİ ÇALIŞMASI**

Günel AĞASEFAZADE

T.C.

Karabük Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Türk Dili Ve Edebiyatı Anabilim Dalında

Yüksek Lisans Tezi

Olarak Hazırlanmıştır

KARABÜK

Şubat 2020

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	1
TEZ ONAY SAYFASI	4
DOĞRULUK BEYANI	5
ÖNSÖZ	6
ÖZ.....	8
ABSTRACT.....	10
ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ	12
ARCHIVE RECORD INFORMATION	13
KISALTMALAR	14
ARAŞTIRMANIN KONUSU	15
ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ.....	15
ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	15
BİRİNCİ BÖLÜM	16
1.1. Alev Alatlının Şahsiyetine Ve Edebi Hayatına Genel Bakış	16
1.1.1. Hayatı.....	16
1.1.2. Edebi Hayatı ve Gogol'ün İzinde Romanı.....	17
İKİNCİ BÖLÜM.....	20
2.1. Kelime Grupları	20
2.1.1. Tekrar Grubu.....	21
2.2. Bağlama Grubu	27
2.2.1. Bağlama Grubunun Türleri.....	28
2.2.2. Cümledeki Vazifesi Yönünden Bağlama Grubu.....	35
2.2.3. Bağlama Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu	37
2.3. Sıfat Tamlamaları	38
2.3.1. Sıfat Unsuru Tek Kelime Olan Sıfat Tamlamaları	39
2.3.2. Sıfat Unsuru Kelime Grubu Olan Sıfat Tamlamaları.....	40
2.3.3. Cümledeki Vazifesi Yönünden Sıfat Tamlamaları	43
2.3.4. Sıfat Tamlamalarının Kelime Grupları İçindeki Durumu	44
2.4. İsim Tamlamaları.....	47
2.4.1. İsim Tamlamasının Türleri.....	48
2.4.2. Cümledeki Vazifesi Yönünden İsim Tamlamaları	52
2.4.3. İsim Tamlamasının Kelime Grupları İçindeki Durumu	56

2.5.	Aitlik Grubu	63
2.6.	Birleşik Fiil Grupları	63
2.6.1.	Bir İsim Unsuru İle Bir Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller 64	
2.6.2.	Bir Fiil Unsuru İle Bir Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller 67	
2.6.3.	Anlamca Kaynaşık Kalıplaşmış Birleşik Fiiller	70
2.7.	Unvan Grubu	70
2.7.1.	Cümledeki Vazifesi Yönünden Unvan Grubu.....	71
2.7.2.	Unvan Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu.....	71
2.8.	Ünlem Grubu	72
2.9.	Birleşik İsim Grubu	72
2.10.	Sayı Grubu	73
2.10.1.	Cümledeki Vazifesi Yönünden Sayı Grubu	73
2.10.1.	Sayı Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu	74
2.11.	Edat Grubu	75
2.11.1.	Yapısı Yönünden Edat Grupları.....	75
2.11.2.	Cümledeki Vazifesi Yönünden Edat Grubu	85
2.11.3.	Edat Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu	86
2.12.	Kısaltma Grupları	86
2.12.1.	Yükleme Grubu (Belirtme)	87
2.12.2.	İsnat Grubu.....	89
2.12.3.	Yaklaşma Grubu (Yönelme)	91
2.12.4.	Bulunma Grubu	93
2.12.5.	Ayrılma Grubu	94
2.12.6.	Vasıta Grubu	96
2.12.7.	Eşitlik Grubu	98
2.13.	İsim-Fiil Grubu	100
2.13.1.	Cümledeki Vazifesi Yönünden İsim-Fiil Grubu	100
2.13.2.	İsim-Fiil Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu.....	101
2.13.3.	İsim-Fiil Grubunu Oluşturan Ekler	103
2.14.	Sıfat-Fiil Grubu	104
2.14.1.	Cümledeki Vazifesi Yönünden Sıfat-Fiil Grubu	104

2.14.2.	Sıfat-Fiil Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu	105
2.14.3.	Sıfat-Fiil Grubunu Oluşturan Ekler.....	107
2.15.	Zarf-Fiil Grubu.....	111
2.15.1.	Cümledeki Vazifesi Yönünden Zarf-fiil Grubu	112
2.15.2.	Zarf-Fiil Grubunu Oluşturan Ekler	113
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....		116
3.1.	Cümle	116
3.1.1.	Cümlenin Unsurları.....	117
3.1.2.	Cümle Dışı Ögeler.....	137
3.1.3.	Yapısına Göre Cümleler	139
3.1.4.	Yüklemın Türüne Göre Cümleler.....	150
3.1.5.	Yüklemın Yerine Göre Cümleler	153
3.1.6.	Anlamlarına Göre Cümleler.....	156
SONUÇ		164
KAYNAKÇA.....		169
ÖZGEÇMİŞ		173

TEZ ONAY SAYFASI

Günel AGHASAFAZADA tarafından hazırlanan "ALEV ALATLI'NIN GOGOL'UN İZİNDE ADLI ROMANINDA SENTAKS (SÖZ DİZİMİ) ÇALIŞMASI" başlıklı bu tezin Yüksek Lisans Tezi olarak uygun olduğunu onaylarım.

Doç. Dr. Türkan GÖZÜTOK

Tez Danışmanı, Türk Dili ve Edebiyatı

Bu çalışma, jürimiz tarafından Oy Birliği ile Türk Dili ve Edebiyatı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir. 06/02/2020

Ünvanı, Adı SOYADI (Kurumu)

İmzası

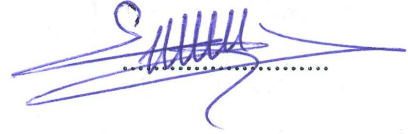
Başkan : Doç. Dr. Türkan GÖZÜTOK (KBÜ)

Üye : Doç. Dr. Akartürk KARAHAN (YBÜ)

Üye : Doç. Dr. Ever KAPAĞAN (KBÜ)

KBÜ Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Yönetim Kurulu, bu tez ile, Yüksek Lisans Tezi derecesini onamıştır.

Prof. Dr. Hasan SOLMAZ

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

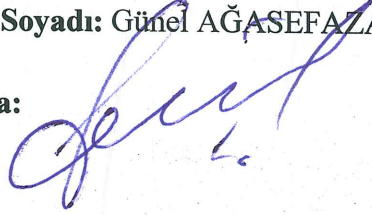
DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum bu çalışmayı bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı her hangi bir yola tevessül etmeden yazdığımı, araştırmamı yaparken hangi tür alıntıların intihal kusuru sayılacağını bildiğimi, intihal kusuru sayılabilecek her hangi bir bölüme araştırmamda yer vermediğimi, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserlere metin içerisinde uygun şekilde atıf yapıldığını beyan ederim.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak ahlaki ve hukuki tüm sonuçlara katlanmayı kabul ederim.

Adı Soyadı: Günel AĞASEFAZADE

İmza:

ÖNSÖZ

“*Alev Alatlı'nın Gogol'ün İzinde Adlı Roman Serisi Üzerine Söz Dizimi Çalışması*” adlandırılan bu araştırma, adından da belli olduğu gibi Türk dilinin söz dizimi üzerine yapılmıştır. Söz dizimi konusu, öbekleri, yargı bildiren ve ya bildirmeyen kelime gruplarını ve cümleyi anlatmaktadır.

Konuyu incelemek için seçilen edebi metin büyük önem taşımaktadır. İnceleme için seçilmiş edebi eser, özgürlük düşüncelerine sahip, aydın kimliği ile öne çıkan, yazım tarzıyla dikkat çeken, çalışkan, başarılı, romanlarında okuyucuyu entelektüel bir araştırmaya sürükleyen, çağdaş Türk yazınının önde gelen isimlerinden Alev Alatlı'nın *Gogol'ün İzinde 1. Aydınlanma Değil, Merhamet! 2. Dünya Nöbeti. 3. Ey Uhnem! Ey Uhnem!* roman serisidir. Önceden eserden seçilmiş bin beş yüz cümle konu başlıklarına örnek olarak verilmiştir.

Tezin “*Birinci Bölümü*”nde Alev Alatlı'nın edebi hayatı, şahsiyetiyle ilgili bilgiler verilmiş , Gogol'ün İzinde roman serisi anlatılmıştır.

Tezin “*İkinci Bölümü*”nde kelime grupları ana başlığı altında kelime gruplarının çeşitleri incelenmiştir. İncelenen bu başlıklara romandan örnekler gösterilmiştir.

Tezin “*Üçüncü Bölümü*”nde “*cümle*” konu başlığı ele alınmıştır. Öncelikle, cümle öğeleri başlığı altında, yüklem, özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf tümleci açıklığa kavuşturulmuştur.

Daha sonra, cümlenin çeşitleri, anlamlarına göre, yapılarına göre, yüklemine göre, yüklem türüne göre alt başlıklarında incelenmiştir.

Çalışmanın “*sonuç*” bölümünde, yazarın Türk dilini nasıl kullandığına, üslubuna dair, eserde kullanılan kelime grupları ve cümle çeşitlerinin oranı, kullanım şekli, öbeklerin cümle içindeki yerleri hakkında bilgiler verilmiştir.

Tezin hazırlanmasında benden hiç desteklerini esirgemeyen sevgili hocalarım, çalışmanın konu seçiminde, içeriğinin hazırlanmasında hep yardımcı olan sayın Doç. Dr. Türkan Gözütok’a ve maddi manevi desteklerine, sevgilerine göre aileme içten teşekkürlerimi sunarım.

ÖZ

Alev Alatlı, modern Türk romancılığının önde gelen isimlerinden biridir. Alatlı, hem de felsefe, politika, ekonomi, ilahiyat, fizik, psikoloji, sosyoloji gibi bilimleri edebiyat alanında, romanda birleştiren, çağın problemlerini evrensel bakış açısı ile karakterler üzerinden insanlara göndermeler yaparak irdelemeye çalışan, bütüncül düşünen bir yazardır. Çalışmaya onun romanının konu seçilmesinin nedeni de, yazarın romanlarında kullandığı dilin anlaşılır olması, düşüncenin güzel ifadesi, cümlelerde söz dizimini doğru, Türk dilinin kurallarına uygun kullanmasıdır. Türkiye Türkçesi Söz Dizimi başlığını taşıyan bu eser, bir araştırma ve inceleme ürünüdür. “*Aydınlanma değil, Merhamet!, Dünya Nöbeti!, Ey Uhnem, Ey Uhnem!*” kitaplarının toplam sayfa sayısı bin üç yüz seksen sekizdir. Dört romandan oluşan “*Gogol’un İzinde*” Rusya’daki tarihi olaylar, aydınlanma hareketleri, komünistlerin yönetim anlayışları, Rus halkının karakteristik özellikleri, dinsel algıları, zihinsel tutumları ve hayat tarzları konu edinilmiştir. Romanda Gogol başta olmak üzere Anton Çehov, Dostoyevski, Tolstoy, Gorki ve Soljenitsin gibi ünlü yazarların eserlerine ve düşüncelerine değinmeler yapılmıştır.

Romandan alınan cümleler söz dizimi açısından tahlil edilip sınıflandırılarak kelime grupları, kelime gruplarının türleri, cümle, cümle ögeleri ve cümle çeşitleri konu başlıkları altında incelenmiştir. Eserden alınan örneklerin hangi eserden alındığı ve sayfa bilgisi ayrıca içinde belirtilmiştir.

Yapılan çalışma giriş, üç bölüm, sonuç ve kaynakçadan oluşmaktadır.

Çalışmanın “*Birinci Bölümü*”nde Alev Alatlı’nın yaşamı, edebi hayatı ile ilgili bilgiler verilmiş , Gogol’un *İzinde* roman serisi genel olarak anlatılmıştır.

Çalışmanın “*İkinci Bölümü*”nde kelime grupları, onun çeşitleri incelenmiş, eklenen örneklerle daha da açığa kavuşulmuştur.

Çalışmanın “*Üçüncü Bölümü*”nde ise “*cümle*” incelenmiştir. Öncelikle, cümle ögeleri başlığı altında, yüklem, özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf tümleci açıklığa

kavuşturulmuştur. Daha sonra, cümlenin çeşitleri, anlamlarına göre, yapılarına göre, yüklemine yerine göre, yüklemine türüne göre alt başlıklarında incelenmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise, varılan sonuçlara ve değerlendirilmelere yer verilmiştir. Kaynakça bölümüyle tez sonlandırılmıştır.

Bu çalışmanın söz dizimi alanında yapılacak başka araştırmalara kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler : Alev Alatl, Gogol'un İzinde romanı, Söz Dizimi, Kelime grubu, Cümle

ABSTRACT

Alev Alatlı is one of the leading names in modern Turkish novelism. Alatlı is a holistic thinking writer who combines the sciences such as philosophy, politics, economics, theology, physics, psychology, sociology in the field of literature, and tries to examine the problems of the era by referring to people through a universal perspective and by referring to people through a universal perspective. The reason why his novel is chosen as the subject of the study is that the language used by the author in his novels is understandable, the beautiful expression of thought, the syntax in sentences is used correctly and in accordance with the rules of the Turkish language. Turkey Turkish Syntax of this work bearing the title, is a research and analysis product. The total number of pages of "Not Enlightenment, Mercy !, World Watch !, O Uhnem, O Uhnem!" Books is one thousand three hundred and eighty eight. "In the Footsteps of Gogol" consisting of four novels, historical events in Russia, enlightenment movements, communists' understanding of management, characteristics of the Russian people, religious perceptions, mental attitudes and lifestyles have been discussed. In the novel, the works and thoughts of famous writers such as Anton Chekhov, Dostoevski, Tolstoy, Gorki and Soljenitsin, especially Gogol, were made.

The sentences taken from the novel were analyzed and classified in terms of syntax, and the word groups, types of word groups, sentence, sentence elements and sentence types were examined under the topics. The sample of the work and the page information from the work are indicated in brackets.

The study consists of introduction, three parts, conclusion and bibliography.

In the "First Part" of the study, information about the life and literary life of Alev Alatlı has been given, and the novel series in the footsteps of Gogol has been explained in general.

In the "Second Part" of the study, word groups and their varieties have been examined, and further examples have been clarified.

In the "Third Part" of the study, "sentence" was examined. First of all, under the title of sentence elements, the predicate, subject, object, place complement and envelope complement are clarified. Then, the types of sentences were examined in their subtitles according to their meaning, structure, according to the location of the predicate, by the type of predicate.

In the last part of the study, conclusions and evaluations are included. The thesis is finalized with the bibliography section.

This study is thought to be a source for other researches in the field of syntax.

Keywords: Alev Alatlı, In the Footsteps of Gogol, his novel, Syntax, Word group, Sentence

ARŞİV KAYIT BİLGİLERİ

Tezin adı	Alev Alatlý'nın Gogol'ün İzinde adlı Roman Serisi Üzerine Söz Dizimi Çalışması
Tezin Yazarı	Günel Ağasefazade
Tezin Danışmanı	Doç.Dr Türkan Gözütok
Tezin Derecesi	Yüksek Lisans Tezi
Tezin Tarihi	06.02.2020
Tezin Alanı	Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Ve Edebiyatı Bilim Dalı
Tezin Yeri	KBÜ/LEE
Tezin Sayfa Sayısı	173
Anahtar Kelimeler	Alev Alatlý, Gogol'ün İzinde romanı , Söz Dizimi, Kelime Grupları, Cümle

ARCHIVE RECORD INFORMATION

Name of the Thesis	The Syntax Work Of Alev Alatlı's Her Novel Way Of Gogol
Author of the Thesis	Gunel Aghasafazada
Advisor of the Thesis	Doç.Dr Türkan Gözütok
Status of the Thesis	Master
Date of the Thesis	06.02.2020
Field of the Thesis	Türk Dili Ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Ve Edebiyatı Bilim Dalı
Place of the Thesis	KBÜ/LEE
Total Page Number	173
Keyüords	Alev Alatlı, Novel of Gogol'ün İzinde, Syntax, Word Groups, Sentence

KISALTMALAR

ADM : Aydınlanma değil, Merhamet

DN : Dünya Nöbeti

EU EU : Ey Uhnem, Ey Uhnem

SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TDK : Türk Dil Kurumu

YAZKO : Sınırlı Sorumlu Yazar Ve Çevirmenler Yayın Üretim Kooperatifi

ARAŞTIRMANIN KONUSU

Bu çalışmanın konusu, Alev Alatlı'nın *Gogol'ün İzinde 1. Aydınlanma Değil, Merhamet; 2. Dünya Nöbeti; 2. Ey Uhnem! Ey Uhnem!* roman serisi üzerine söz dizimi çalışmasıdır. Türkiye Türkçesinin söz dizimi edebi bir eser üzerinde incelenmiştir.

ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Çalışmanın amacı, Türkiye Türkçesinin söz dizimi özelliklerini bir edebi eser üzerinden tespit etmek, söz dizimini oluşturan “kelime grupları” ve “cümle” konusunu her yönüyle ele almak ve son dönem Türk edebiyatının önde gelen yazarlarından Alev Alatlı'nın söz dizimi yoluyla ifade gücünü incelemektir.

ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Çalışmamızda yöntem olarak, Alev Alatlı'nın *Gogol'ün İzinde 1. Aydınlanma Değil, Merhamet; 2. Dünya Nöbeti; 2. Ey Uhnem! Ey Uhnem!* roman serisinden seçilen bin beş yüz cümle örnekleri, dil araştırmacılarından İsmet Cemiloğlu'nun “14.Yüzyıla Ait Bir Kıssa-ı Enbiya Nüshası Üzerinde Sentak İncelemesi” adlı çalışmasında uyguladığı yöntemle incelenmiştir. Bunun dışında, Türk dilinin söz dizimi üzerine çalışma yapmış araştırmacıların eserleri taranmış; bu araştırmacılardan Muharrem Ergin, Leyla Karahan, Mustafa Özkan ve Mustafa Karataş'ın gramer kitapları temel kaynak olarak kullanılmıştır. Tez giriş, üç bölüm, sonuç ve kaynakça bölümünden oluşmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Alev Alatlı'nın Şahsiyetine Ve Edebi Hayatına Genel Bakış

1.1.1. Hayatı

Edebiyatta her dönemin kendine özgü aydınları hep var olmuştur. Hazırladığım yüksek lisans tezimin özülünü kapsayan “*Gogol’un İzinde*” roman serisinin yazarı A.Alatlı da dönemimizin meşhur aydınlarından birisidir. Onun Türkiye edebiyatındaki yerini bilmek ve anlatmak, kazandırdığı eserlerini tanıtmak amaçlı tez yazarın ve incelenen eserlerinin anlaşılmasına katkıda bulunacaktır.

Özgürlük düşüncelerine sahip, aydın kimliği ile öne çıkan, yazım tarzıyla dikkat çeken, çalışkan, başarılı, romanlarında okuyucuyu entelektüel bir araştırmaya sürükleyen, çağdaş Türk yazınının önde gelen isimlerinden, hakkında çok konuşulan ve tartışılan Alev Alatlı 1944'te İzmir'de doğdu. 1916'da İstanbul'da doğan babası Ertuğrul Alatlı yıllarca Silahlı Kuvvetler'in çeşitli kademelerinde çalışmıştır. Genel Kurmay genel sekreterliğine kadar ulaşmış ve Danışma Meclisi Üyeliği yapmıştır. Kurmay Albay rütbesinden emekli olmuş, 2002'de İstanbul'da vefat etmiştir. Annesi ise Cumhuriyet'in iyi şekilde yetiştirdiyi Fransızca şiirler okuyan, at binebilen, el işlerinde usta bir kadındır. Işıl adında bir kız kardeşi vardır. Ailenin iki tarafı da Balkan savaşı sırasında göç yaşamıştır. Alatlı soyadındaki “al” ve “atlı” kelimeleri dedesinin al atından geldiğini açıklamaktadır.

Alatlı okuma beceriğini babasından almıştır. İlkokula Ankara Mimar Kemal ilkokulunda başlar. Ortaokulu Ankara Namık Kemal ortaokulunda okumuş, liseyi Japonya'nın başkenti Tokyo'da “The American School In Japon” adlı kolejde tamamlamıştır. Sonra Türkiye'ye dönerek ODTÜ'de ilahiyat ve kimya eğitimi almıştır. ODTÜ'de okuduğu zamanlar TBMM'nin bahçesinde kurulmuş barakalarda öğretim yapmaktaydı. O sırada Nobel ödüllü ekonomist Chenery Clark'tan dersler almıştır. Alatlı ve daha sonra eşi olan Alper Orhon burs ile Amerikaya gitmişler. Amerika'da Vanderbilt Üniversitesin'de “Kalkınma İktisadı ve Ekonomi” mastırı, Dartmouth College'de “Felsefe” mastırı yapmıştır. Daha sonra Düşünce Tarihi ve İlahiyat öğrenmiştir (Güngör, 2016, s. 25).

Yurtdışında eğitim görmesi, yabancı kültürlerle olan merakı Alatlı'nın pek çok yabancı dille tanışmasını sağlamış. İngilizce, Japonca, Almanca ve Rusca öğrenmiştir. Türkiye'ye döndüğünde yaklaşık beş yıl süresince semavi dinler ve İslamiyetle uğraşır. İlahiyat konusunda araştırmalar, incelemeler yapar. Bu konuyla ilgili ilk kez Kahire'yi El-Ezher Üniversitesine gider. Türkiye'ye döndükten sonra İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesin'de ders verir. Devlet

Planlama teşkilatında Planlama Uzmanı olarak çalışır. Yeniden Amerika'ya dönüp araştırmacılık yapar. Cumhuriyet gazetesiyle beraber Çağdaş Yayıncılık çatısı altında “Bizim English” adlı Türkçe temelli bir İngilizce öğretim dergisini yayımlar. İki yıl YAZKO yönetim kurulu başkan yardımcılığı görevini üstlenir. 1984'ten itibaren kendisini tamamen yazmaya adar. Yazar şimdi Kapadokya Meslek Yüksek okulunun mütevelli heyetinde bulunmakta ve yaptığı televizyon programlarıyla düşüncelerini, kaygılarını dinleyicileri ve okurlarıyla paylaşmaya devam etmektedir. Alper Orhon'la yaptığı evliliğinden Funda adında bir kızı ve Kaan adında bir oğlu var. Eşinden ayrılmış olup İstanbul'da yaşamaktadır (Yivli, 2009, s. 22).

1.1.2. Edebi Hayatı ve Gogol'ün İzinde Romanı

Alatlı, felsefe, politika, ekonomi, ilahiyat, fizik, psikoloji, sosyoloji gibi bilimleri edebiyat alanında, romanda birleştiren, çağın problemlerini evrensel bakış açısı ile karakterler üzerinden insanlara göndermeler yaparak irdelemeye çalışan, bütüncül düşünen bir yazardır.

Edebî hayatı boyunca eleştiri, makale, inceleme, çeviri, şiirler ve romanlar yazmıştır. Bildiğimiz üzere de yazım hayatına 1984'te başlar. O zamandan itibaren YAZKO, Somut, Nokta, Sur, Türk Edebiyatı, Cönk, İnsan ve Teknoloji dergilerinde inceleme yazıları çıkar. Yazarlık deneyimine Edward Said'den yaptığı “Haberlerin ağında İslam” (1985), Filistin sorunu (1986), Tunuslu Hayrettin Paşa (1986) adlı çevirilerinin yayımlanması ile devam eder. O, 1995'te “Aydın Despotizmi” adlı eleştiri-deneme kitabı çıkarır. Yayımlanmış 12 romanı bulunmaktadır. Romanlarında vurgulamak istediği cümleleri bir kaç defa tekrarlıyor. Eserlerinde çok sık yabancı kelime ve isimler kullanması, kendine özgü yazım kurallarının ve yazım tekniğinin olması, onu başka yazarlardan farklı kılan özelliklerindedir. Romancılığına 1985'te yayımlanan Yaseminler Tüter mi Hâlâ? romanıyla adım atar. Romanlarında bugün Türkiye'sinin önemli konularının sıklıkla işlendiği görülür. Günümüz Türkiye'si ve Türk insanı için kendisine bir amaç edinmiş, Türk toplumunu bilinçlendirme görevini üstlenmiştir.

“Romanlarında kadın sorunlarına da dokunan Alatlı bu sorunlara önce insan gözüyle, sonra kadın gözüyle bakarak değerlendirme yapmıştır” (Kaleci, 2004, s. 8).

“Alatlıya göre Türkiye'de bir dil bunalımı yaşanmaktadır. Türkçenin bir etimoloji sözlüğü yoktur, bir Türk Ansiklopedisi yoktur. Bunların eksikliği ise beraberinde ideoloji ve değer yoksunluğunu getirmiştir” (Yivli, 2009).

O, yazarlık hayatında bir çok ödüle layık görülmüştür. 1986'da yayımlanan “İşkenceci” romanı ile Yazarlar Birliği'nin “Yılın En İyi Romanı” ödülünü (1987) almıştır. *Gogol'ün İzinde* dörtlüsünün ilk iki kitabı, *Aydınlanma Değil Merhamet ve Dünya Nöbeti*, Rus diline Moskova Devlet Üniversitesi'ne bağlı Asya ve Afrika ülkeleri Enstitüsü Türkoloji Bölümü öğretim üyesi Doç. İrina Driga ve asistanları tarafından kazandırılmış, Alev Alatl, “halklara eşit mesafede durmak, yabancı bir kültürün serüvenine olağan üstü bir iç görüyle nüfuz edebilmekte gösterdiği başarı değerlendirilerek, 2006 yılında, büyük Rus yazarının 100. doğum yılı münasebetiyle verilen Mihail Aleksandroviç Şolohov Edebiyat Ödülü' nü almıştır.

A. Atl okudukça derinliği daha da fark edilebilecek ve daha iyi anlaşılacak bir yazardır. “*Gogol'ün İzinde*” romanını incelemek cesaret vericiydi. Çok güzel, titizce hazırlanmış bir romandı. Bir ülkeyi bu kadar merak edip de, hakkında bu kadar geniş araştırma yapılması hayretvericiydi. Yazar sayesinde kısa bir sürede Rusya'yı tanıma imkanı buldum.

Aydınlanma değil, Merhamet!, Dünya Nöbeti!, Ey Uhnem, Ey Uhnem! kitaplarının toplam sayfa sayısı 1388'dir. Dört romandan oluşan “*Gogol'ün İzinde*” Rusya'daki tarihi olaylar, aydınlanma hareketleri, komünistlerin yönetim anlayışları, Rus halkının karakteristik özellikleri, dinsel algıları, zihinsel tutumları ve hayat tarzları konu edinir. Romanda Gogol başta olmak üzere Anton Çehov, Dostoyevski, Tolstoy, Gorki, Soljenitsin gibi ünlü yazarların eserlerine ve düşüncelerine değinmeler yapılmıştır.

İlk kitap *Aydınlanma Değil, Merhamet!* 2004 yılında; ikinci kitap *Dünya Nöbeti!* 2005 yılında; üçüncü kitap *Eyy Uhnem! Eyy Uhnem!* 2008 yılında; Everest yayınları tarafından yayımlanmıştır. Dördüncü kitap henüz basılmamıştır. Üçüncü kitabın sonunda, dördüncü kitaptan kısa bir bölüm yer almaktadır. Dördüncü ve son kitap *Düşünce Dalkavukları*; Dizin'in yayımlanmış olan üç kitabında; özellikle glastnost döneminin ardından, bize çok yakın ama haklarında sınırlı bilgi sahibi olduğumuz Rus toplumunun; genel yapısı, geçirdikleri büyük değişim süreci, bu süreç öncesi ve sonrasında yaşanan ekonomik ve siyasi sıkıntılar başta olmak üzere, Rus halkının yaşayakalma mücadelesi, tarihten güncel her yönüyle tarafsız olarak irdelemiş; bir roman kurgusu içinde sanatsal bir dille anlatılmıştır. Romanda, Rusya

hakkında; tarih, edebiyat, toplumsal yapı, ekonomi, siyaset, din, coğrafya ve güncel bilgilerle dolu geniş bir tanıtım yapılmıştır.

Roman, bir cenaze merasimi sonrasında müteveffanın yakınları ve arkadaşlarının hep birlikte toplanmaları ve topluluğun aralarında geçen konuşmalarla birlikte başlar. Aslında bu cenaze merasimi romanın son bölümüdür. Güloya'nın Rusya'da tanıştığı "aziz dostu" Aleksi'nin intihar etmesi ile romanın son bulunduğu, ilk kitabın başında anlaşılmaktadır. Roman kişileri arasında geçen tartışmalar ve oldukça karışık diyaloglar ağı, roman kahramanı Güloya'nın Rusya'ya nasıl geldiğini anlatmaya başladığı bölümle birlikte yavaş yavaş açıklık kazanır. Kişiler ve olaylar arasında ilişkiler yumağı örülmeye başlar.

"Aydınlanma Değil, Merhamet!", on altı bölümden oluşmaktadır. Bunlar: "Kızıl Ateş Dilleri", "Aydınlanma Değil, Merhamet!", "Efsuncu", "Sütlü Sis", "Hz. İsa İçin Son Çağrı", "Önlüksüz Mason", "En Başından", "Aleksi Kristoviç Zelenski", "Balta ve Hafıza", "Kumbaya, My Lord! Kumbaya!", "Bitmeyen Hesaplaşma", "Eyy, Uhnem! Eyy, Uhnem!", "Blatnoy Mir", "Bir Rus Üç Yahudi", "Kayıp Halka", ve "Akılla Gönül Arasında" dır.

"Dünya Nöbeti", yirmi iki bölümden oluşmaktadır. Bunlar: "Dünya Nöbeti", "Boş Beyaz Levha", "İlk Bolşevik Büyük Petro'ydu", "Kafkasa Hükmet", "Priyut 11", "Kavkazski Plennik", "Yüceltilmiş Ölüm", "Sonu Zorlayanlar", "Gökyüzü de Güvenli Değil", "Batını Devrim", "Eylem Değil Hareket", "Elveda Aral!", "Narodniki", "Bolşevikçi", "Demirci Dükkanı", "Yüzbaşı Zelenski", "Cinnet Yazı", "Lânetli soru", "Theresa'nın Sırrı", "Urallar Temiz...", "The 'Kurtuluş Ordusu'" ve "Akımla Başım Dertte" dir.

"Eyy, Uhnem!, Eyy, Uhnem!" on altı bölümden oluşur. Bunlar: "Altın Gençlik", "Bush'un Butları", "Gayrimenkul Oligark'lar", "Cehennem Güzel Olabilir mi?", "Hoşgörü Saldırısı", "Kol Kırılır, Yen İçinde", "Ölenler Göreve Çağırıyorlar", "Yasallaştırılmış Bencillik", "Serbest Pazar Bolşevikleri", "Harvard'ın Yobazları", "Kurnaz Volode, Huysuz Saşa", "Ruslar Islık Çalmazlar", "Hayatın Hesabını Doğru Tutmak", "Dostoyevski Hayatımın Yegâne Neşesi", "Seksî Rus Mafyası" ve "Hikmet İsimli Kedi" dir.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi yazar Gogol'un İzinde romanıyla 2006 yılında Moskova'da düzenlenen Mikhail A. Şolokhov 100.Yıl Edebiyat Ödülü'nü almıştır. Alev Alatlının, yabancı olduğu bir coğrafyayı ve toplumu, ne kadar güzel incelediği, gözlemlediği ve tespitlerini romanlaştırarak edebi bir eser ortaya koyduğu, bu ödül ile birlikte tescillenmiştir (Ünsal, 2008, s. 173).

Bu bölümde, Alev Alatlının yaşamı ve edebi hayatı ve son romanı olan *Gogol'ün İzinde* roman serisi hakkında bilgiler verilmiştir. Bu bilgiler, yazarın genel ağ üzerindeki kendi sitesinde bulunan otobiyografisinden ve URL 1, URL 2, URL 3, URL 4. uzantılarından alınmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2.1. Kelime Grupları

Konuşma dilinde kullandığımız kelimeler, nesnelere ve hareketlerin çoğunu karşılarlar. Fakat bazen bu hareket ve nesnelere karşılamak için bir söz yeterli olmaz. Birden fazla kelimeler birlikte birleşerek, grup oluşturarak bu nesne ve hareketleri ifade ederler.

“Grubu oluşturan kelimeler, daima birbirini tamamlar, birbirine yardım eder ve cümle içinde tek bir kelime gibi görev yaparlar. Grubu oluşturan kelimeler, belli bir kurala göre sıralanır ve bu sıralanış rastgele değiştirilemez” (Özkan, 2017, s. 14).

Leyla Karahan “Türkçede Söz Dizimi” kitabında kelime gruplarını şöyle açıklamıştır; “Kelime grubu, bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği, bir durumu, bir hareketi karşılamak ve ya belirtmek, pekiştirmek ve nitelemek üzere, belirli kurallar içinde yan yana dizilmiş kelimelerden oluşan yargısız dil birimidir. Tek kelime ile karşılanamayan varlık, kavram, nitelik, durum ve hareketleri karşılar” (Karahan, 2019, s. 39).

Muharrem Ergin’in kelime grupları hakkında tanımı ise şöyledir; “Nesnelere ve hareketleri daha geniş olarak ifade etmek ve belirtmek için, birden fazla kelimeyi kullanarak meydana getirilen dil birliğine kelime grubu denir” (Ergin, 2002, s. 374).

Kelime gruplarında iki unsur bulunur.

Belirten-belirtilen, tamlayan-tamlanan, tabi olan-tabii olunan

Kelime gruplarında yardımcı unsurun ana unsurdan önce gelmesi Türkçe cümle kuruluşunun ana kurallarından biridir.

İncelediğimiz Türk dili bilgisi kitaplarında araştırmacılar, kelime gruplarının isimlendirilmesi ve çeşitleri konusunda farklı görüşlere mensupturlar. Kelime grupları “belirtme öbeği, belirtme grubu, takımlar, yargısız adlar” şeklinde tanımlanmıştır. Çeşitlerine baktığımızda ise “sayıları” bakımından farklılıklar görülmektedir.

Kelime gruplarında araştırmacıları ortak dūřünceleri ise yapısı, anlam bütünlüğü, kullanım biçimleridir.

Kelime grublarının bir kaç özelliğı şöyle sıralanabilir:

*Cümle içinde ve ya ayrılıkta kelime grupları, tek kelime gibi isim, sıfat, zarf, fiil görevi yaparlar.

*Kelime gruplarında unsurların sırası değişebilir. Bu hal en çok edebi eserlerde görülür.

*Bir kelime grubunun içinde başka kelime grupları da olabilir.

2.1.1. Tekrar Grubu

Bir olayı abartmak ve ya çok olduğunu belirtmek amaçlı bazen kullandığımız kelimeleri ard arda tekrar söyleriz. Aynı kelimenin tekrarı, eş ve ya yakın anlamlı kelimenin tekrarı ve ya zıt anlamlı kelimeleri tekrar ederek dilin ifade gücünü de zenginleştirmiş oluruz.

Leyla Karahan'nın tanımına göre; “ Tekrar grubu, bir nesneyi, bir niteliğı, bir hareketi karşılamak üzere eş görevli iki kelimenin meydana getirdiğı kelime grubudur.”

* Grupta yer alan kelimeler arasında hem şekil, hem de anlam ilişkisi vardır.

* Bağlama ve çekim edatları dışında bütün kelimelerle tekrar grubu kurulabilir.

* Ünlemler, tekrara elverişli kelimelerdir.

* Grubu meydana getiren unsurlar çekim eki taşıyabilir.

* Genellikle kelimeler arasında belirli bir ses düzeni bulunur. Bundan dolayı, tekrar grublarının bir çoğunda unsurların yeri değiştirilemez.

* Tekrar grubu söz dizimi içinde isim, sıfat, zarf ve fiil görevi yapar.

* Bu grupta her unsur kendi vurgusunu taşır (Karahana, 2019, s. 60).

Türkçenin bütün kelime türleri tekrar yapmaya müsait bir yapıdadır. Fakat en elverişli kelime çeşitleri isimler, sıfatlar, zarflar ve gerundiumlardır. Zamirler tekrara elverişli değildir. Edatlardan da yalnız bazı ünlem edatlarının tekrarları yapılabilir. Fiiler de bunlara göre daha geniş bir tekrar yapma kabiliyeti vardır. Fakat fiil tekrarlarında tekrardan çok bir arka arkaya gelme durumu vardır denebilir (Ergin, 2004, s. 377).

Tekrar gruplarının farklı yapı özellikleri bulunmaktadır. Bunlar aşağıdaki gibi sıralanabilir :

2.1.1.1. Tekrar Türleri

a) Aynı Kelimelerin Tekrarı

Bu başlık, Türkçede en çok kullanılan tekrar türüdür. Diğer tekrar türlerine oranla bu çeşit, metinlerde daha çok karşımıza çıkar.

“Bu tür ikilemelerde, hemen hemen her türlü kelimeler kullanılabilir; özellikle de isimler, sıfatlar, zarflar, zarf-fiiller bu yapıya elverişli kelime çeşitleridir” (Özkan, Sevinçli, 2017, s. 44).

Oyuncak evin kapısında beliren Galina Rotar, bizi “ **Buyurun, buyurun !** Yabancılardan eskisi gibi korkmuyoruz, artık! “ diye karşılamıştı.(DN, 387)

Altı milyar insan var bu dünyada, bir eksik bir fazla, Soljenitsin yaşamaya devam etse, kime ne zararı var diye **deli deli** düşünüyorum, ama içimden. (EU EU, 301)

Ömrü boyunca kaygan, **kıvrım kıvrım**, sinsi yaratıklara karşı tutkulu bir tiksinti beslediğini hatırlarsanız, ne hissettiğini anlayabilirsiniz! (ADM, 6)

Soljenitsin’in buna verecek cevabının olmayacağını **bile bile** tahrik ediyordu. (ADM, 10)

Ve **parça parça** hatırlayabildiğim şöyle bir konuşma: (ADM, 102)

Kelimelerin üzerine **basa basa** konuştuğumu hatırlıyorum. (ADM, 31)

Sonra **yavaş yavaş** yükselen ve yayıldıkça yayılan korkunç bir ses sağır eden bir patlamayla nihayetlendiğinde, nefeslerimizi tutmuş, titriyoruz.(EU EU, 45)

Güneşin olduğu tarafta hafif bir aydınlık beliriyor ve gri-beyaz bulutların arasında **yer yer** mavi gökyüzü seçilmeye başlıyor. (EU EU, 46)

Dağcılar yangından kurtulmak için bu kalasın üzerinden yürümek zorunda kalmışlar ki, o rüzgarda **hemen hemen** imkansız bir işmiş. (DN, 78)

Bir defasında da, Aksakov'un bahçesinde gül toplarken eline siyah bir tırtıl değmiş, hayvanın soğuk teni **çığlık çığlığa** eve kaçmasına neden olmuştu. (ADM, 13)

Öylesine zevksiz hatta iğrençti ki, **zaman zaman** ona Ukrayna taşra adetleri hakkında bir şeyler soran Nikolay bunu da kesti, yazdıkları hakkında tek kelime etmemeye başladı. (ADM, 21)

Sonra **yavaş yavaş** yükselen ve yayıldıkça yayılan korkunç bir ses sağır eden bir patlamayla nihayetlendiğinde, nefeslerimizi tutmuş, titriyoruz.(EU EU, 45)

b) Eş Ve Yakın Anlamlı Tekrarlar

Eş ve yakın anlamlı kelimelerin ard arda kullanılmasıyla ortaya çıkan kelime gruplarına eş ve yakın anlamlı tekrar grupları denir.

Ne ki, dipteki kiliselerin çan sesleri duyulmaktadır ve **o gün bu gün** o çanlar çalmayı sürdürürler. (ADM, 435)

“Dün Derjinski’yi anma törenine katıldı, evvelsi gün Zavtra’nın Yazı İşleri Müdürüyle braberdi, ondan önceki gece Moşe Katsav’a Kremlin tarihinin ilk koşer ziyaretini verdi, bu akşam da bize geliyor,” diye cevap verdi Soljenitsin, **olan bitene** kendisi de anlam veremiyormuş gibi başını sallayarak. (ADM, 9)

Kes artık, Dimitri Vladimiroviç! Bu ne **bitmez tükenmez** intikamdır! Aleksi de öldü ama bak, babamın ilham perisi hala yaşıyor! (ADM, 21)

1990’da Gorbaçev’le birlikte Camp David’de, Baba Bush’a kredi için boşuna **yalvar yakar** olanların arasında Primakov da var. (EU EU, 48)

c) Zıt Anlamlı Tekrarlar

Anlamları birbirine karşıt olan kelimelerin birlikte kullanılması ile yaranan kelime gruplarıdır.

Birlikteliklerinin siyasi faydası olmuyor ama Çariçe'nin Fransız filozoflarıyla *içli dışlı* olması, Rusya'nın kalkınmasının Aydınlanma'dan geçtiğini iman etmesini sağlıyor. (ADM, 466)

Bu nedenle *iyiyi kötüye, doğruyu yanlış*a katar, mutlak Şer'in yeryüzündeki mutlak zaferine yol veririz. (EU EU, 207)

d) İlaveli (Pekiştirmeli) Tekrarlar

Genellikle karşımıza daha çok bulmacalarda çıkan bu tekrar türü, kelime başlarına ilave ses ve ya hece getirilmekle yapılan tekrarlardır.

“Bu tür ikilemeler, kelime başına bir ekleme yapma suretiyle yapılırlar. Normal ikilemelerde kelimeler tekrarlandığı halde, burada bir nei heceler tekrarlanır. Fakat tekrar edilen heceden biri, ekleme bir ünsüzle yeni bir biçime girerek tekrar edilir” (Özkan, 2017, s. 48).

Gözüm evinin kapısında *kıpkırmızı* durmuş, ufukta sarkmaya devam eden büyük kara buluta işaretle içeri gelmemizi söyleyen Galina'ya takılıyor; günah değil mi, bu insanlara? (EU EU, 49)

2.1.1.2. Cümledeki Vazifesi Yönünden Tekrarlar

a) Tekrar Grubunun Özne Olarak Kullanılması

Beş santral sızıntı nedeniyle kapatılmış, insanların Çernobil'in yarattığı tehlikenin en az yüz misliyle *karşı karşıya* oldukları söyleniyor. (EU EU, 9)

Meğer tatlı tabağı büyüklüğünde *yeşil-siyah çürükler* Moskova kışının şanındanmış ve hemen herkeste bunlardan birkaç tane bulunmuş. (EU EU, 14)

Konenikin baktı şantiyede çalışma disiplinini diye bir şey yok, inşaat *bitmiş bitmemiş* kimsenin umrunda da değil, işe başladığının daha ilk günü ustabaşı oldu, yönetimi ele aldı. (EU EU, 16)

b) Tekrar Grubunun Yüklemler Olarak Kullanılması

Yıllar sonra cenaze evinde Nbakov'a çattığımda yüreğim *çığlık çığlık*, "Amerikalı yazar olmak demek, topluma karşı sorumluluklarını örfi yasalara emanet edip kurtulmak demek, "diye hayıflanmanın ardında portakal saçlı kadının acısı var. (ADM, 430)

Sevgili yüzüne baktım baktım. "Küstahlık!" dedim. (ADM,431)

Bolşevik devriminin üzerinde yükseldiği ruhani yeraltı, Slav şamanizmi ile **iç içe** ve ruhçular "insan bilincinin çevresindeki fiziki ve biyolojik sistemleri etkilediği " şeklindeki kadim inançları sürdüren insanlar. (ADM, 450)

c) Tekrar Grubunun Nesne Olarak Kullanılması

Tekrar grubları belirtme hal ekini alıp almamalarına göre belirtili ve ya belirtisiz nesne olmaktadırlar.

Biliyor musun,yalnız olduğumda bile *çatal bıçakla* yemek yemeye çalışıyorum ki, uygarlığa ayak uydurayım. (ADM, 11)

Duma, Yeltsin'in *elini kolunu* bağlamıştı ama Putin'e tapıyor! (ADM, 14)

Bu nedenle *iyiyi kötüye, doğruyu yanlış*a katar, mutlak Şer'in yeryüzündeki mutlak zaferine yol veririz. (EU EU, 207)

d) Tekrar Grubunun Yer Tamlayıcısı Olarak Kullanılması

Nitekim, "Leo Tolstoy da Harp ve Sulh'u Napolyon'un Rusya seferinin aslını nakletmek için yazdığını söylemişti", diye belli belirsiz dudaklarını büküyor, "O da, Rus İkinci Ordusu'nun Doğu Prusya seferine ilişkin söylenen ve yazıların gerçek olaylarla uzaktan ilgisini olmadığını iddia etmişti. (EU EU, 161)

Kütüphanenin bitişğinde günatımında ışık alan, küçük sevimli bir şapel; zaman zaman ziyaretlerine gelen Rus Ortodoks papazlarının önderliğinde ailecek burada dua ederlerdi.(EU EU, 164)

e) Tekrar Grubunun Zarf Tümleci Olarak Kullanılması

Tekrar grublarının hal ekleri almakla cümlede en çok zarf tümleçleri oldukları görülmektedir.

Onun için Kolya, *durup durup* Allah birdir, sadece isimleri farklı diyordu. (ADM, 440)

Sadece Rusça'da istina, "gerçek" ve spravedlivost, "adalet", bir bütünde *iç içe geçmiş gibi* aynı kelime ile ifade edilirler. (ADM, 441)

Gözüm evinin kapısında *kıpkırmızı* durmuş, ufukta sarkmaya devam eden büyük kara buluta işaretle içeri gelmemizi söyleyen Galina'ya takılıyor ; günah değil mi, bu insanlara? (EU EU, 49)

Altı milyar insan var bu dünyada, bir eksik bir fazla, Soljenitsin yaşamaya devam etse, kime ne zararı var diye *deli deli* düşünüyorum, ama içimden. (EU EU, 301)

Soljenitsin'in buna verecek cevabının olmayacağını *bile bile* tahrik ediyordu. (ADM, 10)

Kelimelerin üzerine *basa basa* konuştuğumu hatırlıyorum. (ADM, 31)

Öylesine zevksiz hatta iğrençti ki, *zaman zaman* ona Ukrayna taşra adetleri hakkında bir şeyler soran Nikolay bunu da kesti, yazdıkları hakkında tek kelime etmemeye başladı. (ADM, 21)

Ne ki, dipteki kiliselerin çan sesleri duyulmaktadır ve *o gün bu gün* o çanlar çalmayı sürdürürler. (ADM, 435)

Rus Kahramanlarım *sık sık* Tolstoy'dan söz ediyorlarsa, 17 Devrimi öncesi Rus liberal ortamının böyle bir ortam olmasındandır. (EU EU, 161)

Aleksi'nin omuzları *belli belirsiz* indi kalktı, o günlerde Moskova dışındaydık. (EU EU, 3)

“Ya ağzı laf yapan entel çocuklardan birisinin mutfağında toplanılır, *anlamsız anlamsız* votka içilirdi ya da küçücük kooperatif apartmanının bir köşesinde abajurun üstüne romantik olsun diye bir sveter atar, dans ederdik. (EU EU, 6)

Balçığın içinde *ağır ağır* Puşkin heykeline doğru ilerliyoruz. (EU EU, 20)

2.1.1.3. Tekrarların Kelime Grupları İçindeki Durumu

a) Tekrarların Sıfat Tamlamasında Sıfat Unsuru Olarak Kullanılması

Kes artık, Dimitri Vladimiroviç! Bu ne *bitmez tükenmez* intikamdır! Aleksi de öldü ama bak, babamın ilham perisi hala yaşıyor! (ADM, 21)

Aleksi'nin sırtı *ucsuз bucaksız* tarlalara bakan küçük pencereye dönük, alacakaranlıkta yüzü hemen seçilmiyor. (EU EU, 4)

Kolya'nın köyü, perestroyka sonrası ahlaki çöküşün tüm tezahürlerini sergilemektedir: kupalar dolusu votka ile sersememiş, evrak çantasında *deste deste* Amerikan dolarları taşıyan sözde-demokratik mafiyoz muhtara yılışan sefil köylüler, perişan kulubeciklerinin pencerelerini süsleyen tüketim ekonomisinin sembolü Coco Cola tenekeleri ve.s (ADM, 437)

b) Tekrarların Birleşik Fiilin İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Yetmiş Beşlerinde olmalıydı, “Zamana karşı yarışıyorum, Konstantinopllu Bayan”, demişti. Bitirmeyi Planladığım işleri yaşam beklentimle ucu ucuna getirmeye çalışıyorum. (EU EU, 154)

2.2. Bağlama Grubu

“Bağlaçlarla (ve, ile, hem.. hem de, ya..ya da, ne..ne de, ya da, yahut da, ister..ister vs.) birbirine bağlanmış iki veya daha fazla ismin oluşturduğu gruba

bağlama grubu denir. Bağlama grupları isim+ bağlaç+ isim yapısındadır” (Karataş, 2019, s 485).

*Bağlama grubunda ögeler, şeklen ve eşit olarak birbirine bağlanır. Her öge kendi vurgusunu taşır ve vurguları eşittir.

*Bağlama grubu ögelerinin her biri, ayrı bir kelime ve ya kelime grubu olabilir.

*Şiirde, ikiden fazla isim ögesiyle kurulan bağlama gruplarında, en sonda yer alan ögeler arasına ölçü gereği “ve” bağlacı konmaz; “virgül” konur (Özkan, Sevinçli, 2017, s. 104).

2.2.1. Bağlama Grubunun Türleri

2.2.1.1. “Ve” Edatı İle Kurulanlar

Tam otuz yıl Rusya’yı geziyor ; Hikmet’in peşinde *ve* yapayalnız : (ADM, 483)

Demokratik ve capitalist görüşleri nedeniyle Birleşik Devletler’den sığınma hakkı isteyen – *ve* alan! – ilk Rus oldu. (EU EU, 17)

Eğitilmiş insanların evlerinde Dostoyevski külliyyatı bulundurmaları adettendir ama kimse bu adamın derinliğini *ve* çektiği acıyı kavramaya yanaşmaz. (EU EU, 377)

Bana döndü, “Burnu konu alan yüzlerce Rus atasözü *ve* deyiminin yanında Cyrano de Bergerak’ın o ünlü sahnesi hiç kalır,” diye açıkladı. (ADM, 5)

Karnı üzerinde sürünenlerin *ve* dört ayak üzerinde yürüyenlerin *ve* çok ayağı olanların hiç birisiyle kendiniz murdar etmeyeceksiniz! (ADM, 7)

Rusça’dan başka, Fransızca *ve* İngilizce’yi de ana dili gibi konuşur, çeviri yaparmış. (ADM, 17)

Eleştirmenlerden birisi, Maurice Couturier, Nabokov uzmanı olarak tanınıyor, Nabokov hakkında üç kitabı var, Nice Üniversitesi’nde İngiliz *ve* Amerikan Edebiyatı profesörü. (ADM, 17)

Avrupa'nın kan *ve* ateş çemberini yarmış, Yeni Dünya'nın cıvıltılı çocuk bahçelerine açılıyordum. (ADM, 19)

Acıdan *ve* öfkeden neyi nasıl söyleyeceğimi şaşırılmışım. (ADM, 22)

Müthiş bir iltifattı çünkü ateş Rus kültüründe sudan daha temizdir, mutlak arınmayı *ve* kurtuluşu simgeler. (ADM, 27)

Hükümlerini desteklemek için, Aleksî'nin Rusya'da Yangın Koruma Mühendisliyi alanında doktora yapan ilk *ve* tek bilim adamı olduğunu hatırlattılar. (ADM, 31)

Işık *ve* gölgenin şu gündeki, şu andaki eşsiz oyunudur? (ADM, 31)

Şehrin öteki ucundaki Starlite Diner'da Başkan Boris Yeltsin'in güvenlik şefi Aleksandr Horjakov *ve* Greatis USA reklam ajansının CEO'su David Rabinoviç'le yapacağı toplantıya daha şimdiden on dakika kadar geç kalmış durumdaydı. (EU EU, 2)

Karanlık *ve* ürkütücü ufka son bir ışık huzmesi atan güneşin elinden bulutların ardında kaybolmaktan başka bir şey gelmiyor. (EU EU, 44)

Sonra yavaş yavaş yükselen *ve* yayıldıkça yayılan korkunç bir ses sağır eden bir patlamayla nihayetlendiğinde, nefeslerimizi tutmuş, titriyoruz. (EU EU, 45)

2.2.1.2. “İle” Edatı İle Kurulanlar

Garbaçev *ile* Yeltsin arasındaki kim Batı'dan daha çok yardım bulacak, kim daha çok ithalat yapacak yarışını da bilmiyorsun. (EU EU, 65)

Uzun sözün kısası, Rusya'ya bana bir hiç olduğumu öğretmesi, hükümsüzleştirilmiş *le* uzlaşmamı sağlaması için geldim. (EU EU, 215)

“Moliere'in oyunundaki Dr. Charcot karakteri *ile* Gogol'un doktorları arasındaki benzerliğe dikkat çekiyorum,” dedi abartılı bir hoşgörülle. (ADM, 3)

Moskow Times yazmış, televizyon vermiş ; Putin *ile* eşinin, Soljenitsin'leri o akşam Moskova dışındaki ahşap evlerinde ziyaret edeceklerini duymayan kalmamıştı. (ADM, 9)

1956, İngiltere *ile* Fransa'nın Süveyş kanalı'nı ele geçirmek üzere ittifak yaptıkları yıl.
(ADM, 19)

2.2.1.3. “De” Edatı İle Kurulanlar

Gerçekten de tazelenmiş, canlanmış tabiatın kendisi gibi, benim yüreğim *de* gülümsüyor. (EU EU, 46)

“Dün Derjinski'yi anma törenine katıldı, evvelsi gün Zavtra'nın Yazı İşleri Müdürüyle beraberdi, ondan önceki gece Moşe Katsav'a Kremlin tarihinin ilk koşer ziyaretini verdi, bu akşam da bize geliyor,” diye cevap verdi Soljenitsin, olan bitene kendisi *de* anlam veremiyormuş gibi başını sallayarak. (ADM, 9)

Rusça'dan başka, Fransızca ve İngilizce'yi *de* ana dili gibi konuşur, çeviri yaparmış.
(ADM, 17)

Bu böyle devam ederse, Rusya *da* bölünecek ve bu hayal edemeceğiniz kadar kısa bir sürede gerçekleşecek, diyor. (EU EU, 40)

Jamborov, Rus medyasının *da* yangına körükle gittiğini, Balkarlarla Kabardinoların arasını açtığını anlattı, Dağ - adamlarıyla ova – adamları arasında her zaman rekabet vardır. (DN, 83)

2.2.1.4. “Veya” Edatı İle Kurulanlar

Yazar, şair, müzisyen, şarkıcı ya da düşünür. Düzen yanlısı *veya* karşıtı, hayatta ya da değil, gerçek sanatçıların gökyüzünde bir yerlerde yıldız tozlarından yaratıldıkları şeklinde bir söylemleri var. (ADM, 10)

Sıska kara kedinin kamburlaştırdığı sırtı *veya* zararsız bir sürüngenin gırtlığındaki atardamarı *veya* bir deri bir kemik tombalacının kaypak gözleri, Gogol'a şeytanı çağırıştırabilirdi. (ADM, 13)

2.2.1.5. “Değil” Edatı İle Kurulanlar

Daha büyük bir yazar *değil*, daha büyük bir insan oldu. (ADM, 24)

Bad *değil*, evil, “kötü”den de öte, “kerih” anlamında. (ADM, 26)

“Tanrı’ya ışıkla *değil*, ısıyla ulaşılır,” sözlerinin döküldüyünü duydum. (ADM, 27)

2.2.1.6. “Fakat” Edatı İle Kurulanlar

1870’lerden itibaren idealize ettikleri ve *fakat* aslında kendi hayal göçlerinin ürünü bir soyutlamadan ibaret olan Rus halkını etkilemek, desteğini almak üzere yola düşmüşlerdir. (EU EU, 10)

Kendi sosyal kaynaklarından yani sokaktan gelen *fakat* bütün iç teşkilatı ellerinde tutan, tabiat, lisan ve formasyonları kenilerinkine benzeyen Rus veya yerli unsurlarla bağdaştırıyorlardı. (DN, 225)

Her şeye karşı şüpheli, yerine göre riyakar, yerine göre zalim, *fakat* her zaman hilekar ve sarhoş bir mahluk. (EU EU, 50)

2.2.1.7. “Ne/Ne De” Edatı İle Kurulanlar

Ne Ada’daki *ne* Lolita’daki *ne de* şimdiki belagatiniz etkiliyor! *Ne de* zekanız hayranlık uyandırıyor! (ADM, 22)

Soljenitsin ya da Aleksî söz konusu olduğunda, *ne* Nabokov *ne de* benzerleri bu denli ileri gidebilirlerdi. (ADM, 30)

Ne onlar, *ne de* sen bir şey söylediniz. (EU EU, 3)

Ne zor, *ne* bitmez tükenmez bir yıl, bu 99. cinayetler, bombalamalar, iflas eden ekonomi, pula dönen ruble, İkinci Çeçen Savaşı derken bir de yıllar yılı kendilerini, korumak / kollamakla yükümlü hissettikleri Sırbistan’a arka çıkmak gibi mecburiyetle karşı karşıya buldular. (EU EU, 40)

Rusya özgür, sen özgür! *Ne* büyük bir fırsat ve *ne* büyük bir meydan okuma! (DN, 77)

Yaşlı İgor hayatında *ne* Rusya’yı *ne de* İngiltere’yi görmüştü ama her iki dili de konuşurdu, “Eski kuşaktan elli kadar Rus kaldık,” demişti, “Her yıl birkaçımızı gömüyoruz.” (DN, 79)

2.2.1.8. “Hem/Hem De” Edatı İle Kurulanlar

Daha üç yaşındayken gazette okuyabilen müthiş bir zeka ve bu bağlamda yazarın *hem* dışlı bir eleştirmeni *hem de* arkasına saklandığı perdesiymiş. (ADM, 16)

Bana insan demek, *hem* hayvanlar *hem de* insanlar alemi açısından abartma olur. (DN, 451)

Hem evet, *hem de* hayır, efendim. (EU EU, 217)

2.2.1.9. “Da/Da” Edatı İle Kurulanlar

Okuduğum en pis kitap okucusu *da*, yayıncısı *da* hapse girmeli. (ADM, 19)

Ben tüccarım, onlara *da*, size *de* aynı şartlarda mal veriyorum. (ADM, 199)

“Ona bakarsanız, Yahudiler, tıpta *da*, fizikte *de*, kimya *da*, matematik *te*, satrançta *da* önde”, diye araya giriyor. (EU EU, 175)

2.2.1.10. “Ya/Ya Da” Edatı İle Kurulanlar

Esas itibariyle tarihi roman tadında akan bir metin, Kızıl Çark. Ara ara kesiliyor ve yazar, örneğin, Duma’daki bir oturumun *ya da* Kadet’in (yazarın notu) işleyişinin ayrıntılı anlatımına giriyor. (EU EU, 153)

Kalemi tutan el, tek . Sinema *ya da* tiyatro gibi, üretilebilmesi için seyircisi şöyle dursun, prodüktörlerin, senaristlerin, yönetmenlerin, oyuncuların mutabakatını aramak gibi zorunluluğu yok edebiyatın. (EU EU, 231)

Ben harçlarının müzik *ya da* sanat olduğu aileler de tanıdım, dinin başlıca uğraş olduğu aileler de. (ADM, 49)

Dr. Auvert *ya da* Dr. Hauvert, hangisi idiye artık, zavallı Gogol’u Dr. Charcot’un yöntemlerini hatırlatır biçimde sıcak suya daldırdılar. (ADM, 3)

Gogol, evrende bedeni pullarla kaplı *ya da* pençeleri hatta toynakları olan, acayip oldukları kadar da zararsız pek çok tanrı olduğunu hiçbir zaman idrak etmedi. (ADM, 13)

Oğul Nabokov'un bana Mariya Magdalenî darken, ortaçağdan kalma anakronistik bir kişilik olduğunu vurguladığını *ya da* huzuruna hatırlattığını bilecek kadar eskimiştim Rusya'da. (ADM, 29)

Oysa, savaş karşıtı hareketlerin bir diğer yüzü de soykırımın *ya da* savaşın katlettiği milyonları kaderlerine terk ediyor olması. (EU EU, 207)

Athos Dağı'nda mukim dört Rus Ortodoks zaviyesinin uzantısı *ya da* muştemilatı olan bu çatı kiliseler, aslında birer podvoriye'ydi, yani 1880'lerde Kutsal Topraklar'a *ya da* Aynaroz'a giden hacı adayları için ara istasyon görevi yapmak üzere inşa edilmiş apartman/manastırdır. (DN, 78)

2.2.1.11. “Belki/Belki De” Edatı İle Kurulanlar

Rusya çok büyük, anlaşılamayacak kadar büyük, hesaba kitaba gelmeyecek kadar büyük, hatta *belki de* bir ülkü olmayacak kadar büyük. (EU EU, 77)

Öyle çok acı görecektir, öyle büyük, öyle çok düş kırıklığına şahit olacaktım ki, gönlüm yorulacak, akan zamanla kavga etmekten vazgeçecek, hatta *belki* Aytunç'un beni gözden çıkarmış olmasını kurtuluş olarak görebilecektim. (ADM, 93)

Belki de sağlıksız bir adam olduğu için, bir süre sonra matematikçileri ve bilim adamlarını çalıştırdıkları Moskova yakınlarındaki özel Marfino Hapishanesi'ne naklediyor. (EU EU, 180)

Alexi Kristofoviç, Zelenski, yangın koruma mühendisliği alanında Amerika'da doktora yapan ilk, *belki de* Rus tek bilim adamı ki, dalın kendisi çok yeni. (DN,73)

2.2.1.12. “Hatta” Edatı İle Kurulanlar

Öyle çok acı görecek, öyle büyük, öyle çok düş kırıklığına şahit olacaktım ki, gönlüm yorulacak, akan zamanla kavga etmekten vazgeçecek, *hatta* belki Aytunç’un beni gözden çıkarmış olmasını kurtuluş olarak görebilecektim. (ADM, 93)

Rusya çok büyük, anlaşılamayacak kadar büyük, hesaba kaba gelmeyecek kadar büyük, *hatta* belki de bir ülke olmayacak kadar büyük. (EU EU, 77)

Gogol, evrende bedeni pullarla kaplı ya da pençeleri *hatta* toynakları olan, acayip oldukları kadar da zararsız pek çok tanrı olduğunu hiçbir zaman idrak etmedi. (ADM, 13)

Öylesine zevksiz *hatta* iğrençti ki, zaman zaman ona Ukrayna taşra adetleri hakkında bir şeyler soran Nikolay bunu da kesti, yazdıkları hakkında tek kelime etmemeye başladı. (ADM, 21)

Daha da ileri gidenler, Rus ayetullahı, gerici Çarist diyenler, *hatta* Yahudi düşmanı olmakla suçlayanlar bile vardı. (ADM, 25)

Yurttaşlarından özeleştirici anlamında cihat, edep ve *hatta* tövbe talep eden emperyalist geçmişleriyle yüzleşmelerini, *hatta* işledikleri ulusal suçlar için özür dilemelerini Soljenitsin gibi müthiş bir belagatle öneren birisini savuşturmanın yolu, adamın normal olmadığını ima etmek. (ADM, 30)

Hatta, şimdi düşününce, Şennur Hanım bile sustu. (EU EU, 3.)

Aleksi, bana narodnik derken haksız değil, zira bu ülkeye yeni bilgiye yer açmak, yeniden yapılanmak, *hatta* bir başka Güloya’ya ihtida etmek için göçtüğümü söyleyen benim. (EU EU, 10)

Rus hükümetinin protesto *hatta* tehditlerine kulak asmayan Müttefikler, Kosova’yı havadan bombalamaya koyuldular. (EU EU, 41)

2.2.1.13. “Bir/Bir” Edatı İle Kurulanlar

“Ben *bir* Tatar’ım, ben *bir* Moskof’um, ben *bir* Osmanlı’yım, ben *bir* Asyalı, *bir* Doğuluyum” dediğin günü hatırlıyor musun? (DN, 452)

Altı milyar insan var bu dünyada, **bir** eksik **bir** fazla, Soljenitsin yaşamaya devam etse, kime ne zararı var diye deli deli düşünüyorum, ama içimden. (EU EU, 301)

Aleksi hak veriyor, “**Bir** Rus vatandaşı, **bir** bilim adamı, **bir** Sovyet’tim ama hiç Rus olmadım.” (DN, 77)

2.2.1.14. “Bir/Bir Daha” Edatı İle Kurulanlar

Eksi elli derecenin şaşırtmadığı, güneşin **bir** battı mı, **bir daha** doğmadığı Rus ıssızına çekilmek istiyordum. (EU EU, 215)

2.2.2. Cümledeki Vazifesi Yönünden Bağlama Grubu

2.2.2.1. Bağlama Grubunun Özne Olarak Kullanılması

Demokratik ve capitalist görüşleri nedeniyle Birleşik Devletler‘den sığınma hakkı isteyen – **ve** alan! – ilk Rus oldu. (EU EU, 17)

Gerçekten de tazelenmiş, canlanmış tabiatın kendisi gibi, benim yüreğim **de** gülümsüyor. (EU EU, 46)

Bu böyle devam ederse, Rusya **da** bölünecek ve bu hayal edemeceğiniz kadar kısa bir sürede gerçekleşecek, diyor. (EU EU, 40)

Sıska kara kedinin kamburlaştırdığı sırtı **veya** zararsız bir sürüngenin gırtlığındaki atardamarı **veya** bir deri bir kemik tombalacının kaypak gözleri, Gogol’a şeytanı çağırıştırabilirdi. (ADM, 13)

Daha büyük bir yazar **değil**, daha büyük bir insan oldu. (ADM, 24)

2.2.2.2. Bağlama Grubunun Yüklem Olarak Kullanılması

Işık **ve** gölgenin şu gündeki, şu andaki eşsiz oyunudur? (ADM, 31)

Rusya özgür, sen özgür! **Ne** büyük bir fırsat **ve ne** büyük bir meydan okuma! (DN, 77)

Daha üç yaşındayken gazette okuyabilen müthiş bir zeka ve bu bağlamda yazarın **hem** dışlı bir eleştirmeni **hem de** arkasına saklandığı perdesiymiş. (ADM, 16)

2.2.2.3. Bağlama Grubunun Nesne Olarak Kullanılması

Eğitimli insanların evlerinde Dostoyevski külliyyatı bulundurmaları adettendir ama kimse bu adamın derinliğini *ve* çektiği acıyı kavramaya yanaşmaz. (EU EU, 377)

Rusça'dan başka, Fransızca *ve* İngilizce'yi de ana dili gibi konuşur, çeviri yaparmış. (ADM, 17)

Avrupa'nın kan *ve* ateş çemberini yarmış, Yeni Dünya'nın cıvıltılı çocuk bahçelerine açılıyordum. (ADM, 19)

Müthiş bir iltifattı çünkü ateş Rus kültüründe sudan daha temizdir, mutlak arınmayı *ve* kurtuluşu simgeler. (ADM, 27)

Moskow Times yazmış, televizyon vermiş ; Putin *ile* eşinin, Soljenitsin'leri o akşam Moskova dışındaki ahşap evlerinde ziyaret edeceklerini duymayan kalmamıştı. (ADM)

2.2.2.4. Bağlama Grubunun Yer Tamlayıcısı Olarak Kullanılması

Bana döndü, "Burnu konu alan yüzlerce Rus atasözü *ve* deyiminin yanında Cyrano de Bergerak'ın o ünlü sahnesi hiç kalır," diye açıkladı. (ADM, 5)

2.2.2.5. Bağlama Grubunun Zarf Tümleci Olarak Kullanılması

Uzun sözün kısası, Rusya'ya bana bir hiç olduğumu öğretmesi, hükümsüzleştirilmiş *le* uzlaşmamı sağlaması için geldim. (EU EU, 215)

"Dün Derjinski'yi anma törenine katıldı, evvelsi gün Zavtra'nın Yazı İşleri Müdürüyle braberdi, ondan önceki gece Moşe Katsav'a Kremlin tarihinin ilk koşer ziyaretini verdi, bu akşam da bize geliyor," diye cevap verdi Soljenitsin, olan bitene kendisi *de* anlam veremiyormuş gibi başını sallayarak. (ADM, 9)

2.2.3. Bağlama Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu

2.2.3.1. Bağlama Grubunun Sıfat Tamlamalarında Sıfat Unsuru Olarak Kullanılması

Eleştirmenlerden birisi, Maurice Couturier, Nabokov uzmanı olarak tanınıyor, Nabokov hakkında üç kitabı var, Nice Üniversitesi'nde İngiliz *ve* Amerikan Edebiyatı profesörü. (ADM, 17)

Hükümlerini desteklemek için, Aleksî'nin Rusya'da Yangın Koruma Mühendisliği alanında doktora yapan ilk *ve* tek bilim adamı olduğunu hatırlattılar. (ADM, 31)

Karanlık *ve* ürkütücü ufka son bir ışık huzmesi atan güneşin elinden bulutların ardında kaybolmaktan başka bir şey gelmiyor. (EU EU, 44)

Ne zor, *ne* bitmez tükenmez bir yıl, bu 99. cinayetler, bombalamalar, iflas eden ekonomi, pula dönen ruble, İkinci Çeçen Savaşı derken bir de yıllar yılı kendilerini, korumak / kollamakla yükümlü hissetikleri Sırbistan'a arka çıkmak gibi mecburiyetle karşı karşıya buldular. (EU EU, 40)

2.2.3.2. Bağlama Grubunun Sıfat Tamlamalarında İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Okuduğum en pis kitap okucusu *da*, yayıncısı *da* hapse girmeli. (ADM, 19)

2.2.3.3. Bağlama Grubunun İsim Tamlamalarında Tamlayan Olarak Kullanılması

Karnı üzerinde sürünenlerin *ve* dört ayak üzerinde yürüyenlerin *ve* çok ayağı olanların hiç birisiyle kendiniz murdar etmeyeceksiniz! (ADM, 7)

1956, İngiltere *ile* Fransa'nın Süveyş kanalı'nı ele geçirmek üzere ittifak yaptıkları yıl. (ADM, 19)

2.2.3.4. Bağlama Grubunun İsim Tamlamalarında Tamlanan Olarak Kullanılması

Okuduğum en pis kitap okucusu *da*, yayıncısı *da* hapse girmeli. (ADM, 19)

Athos Dağı'nda mukim dört Rus Ortodoks zaviyesinin uzantısı *ya da* muştemilatı olan bu çatı kiliseler, aslında birer podvoriye'ydi, yani 1880'lerde Kutsal Topraklar'a *ya da* Aynaroz'a giden hacı adayları papazlar için ara istasyon görevi yapmak üzere inşa edilmiş apartman/manastırdır. (DN, 78)

2.2.3.5. Bağlama Grubunun Edat Gruplarında İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Tersine, Postmodernizmin göreceli ahlakının Tanrı'ya ve topluma karşı sorumsuzluğu artırdığını izliyoruz. (EU EU, 239)

2.2.3.6. Bağlama Grubunun Birleşik Fiillerde İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Şu farkla ki, bu defa en ufak bir planlama ya da denetim olmadığı gibi , ulusal kalkınmadan sorumlu en üst hekemlik katı olması gereken hükümet de 'erbest pazar güçlerinden birisi'ne indirgendi. (EU EU, 244)

2.3. Sıfat Tamlamaları

Sıfat tamlaması, sıfat görevindeki bir ismin (tamlayan) ardından gelen ismi (tamlanan) renk, sayı, şekil gibi çeşitli özellikler açısından nitelediği ve ya belirttiği kelime grubudur. Sıfat tamlamalarında ana unsur sonda bulunmatadır ve birinci unsur bir sıfattan oluşmaktadır.

“Sıfat tamlamalarında tamlanan ya eksizdir, ya da sadece çokluk eki almış olabilir. Tamlayan ise yapım ekleri, iyelik eki ve sıfat eklerinin dışında başka bir ek alamaz” (Karataş, 2019, s. 481-482).

Sıfat Tamlamalarının Özellikleri :

*Sıfat tamlamasında ana unsur isimdir, sonda bulunur. Sıfat yardımcı unsurdur.

*Bu tamlamada, unsurların bir ve ya hepsi kelime grubu olabilir.

*Bir sıfat tamlamasında, ismi niteleyen aynı türden birden fazla sıfat unsuru bulunabilir.

*Birden fazla isim unsuru da bir sıfat unsuru ile nitelenebilir.

*Sıfat ve zarfların anlamlarını, miktar ve derece bakımından tamamlayan zarfların meydana getirdikleri kelime grupları da bir sıfat tamlamasıdır.

* Sıfat tamlaması, söz dizimi içinde isim, sıfat ve zarf görevi yapar (Karahan, 2019, s. 49-52).

2.3.1. Sıfat Unsuru Tek Kelime Olan Sıfat Tamlamaları

2.3.1.1.Sıfat Unsuru Niteleme Sıfatı Olan Sıfat Tamlamaları

Hiç değilse yeri belli,” diye ağlayışını, sevgili prensinin naaşının ortada bırakmadığımız için ellerimi öpmeye kalkışını ömrüm oldukça unutmayacağımı düşünürken, Tuleyev’in Sibiryaya boranlarının *derin yarıklar* açtığı yüzünün çocuksu bir hayretle gevşediğini ve derhal toparlanıp eski haline döndüğünü fark ettim. (ADM, 8)

Dr. Auvert ya da Dr. Hauvert, hangisi idiyse artık, zavallı Gogol’u Dr. Charcot’un yöntemlerini hatırlatır biçimde *sıcak suya* daldırdılar. (ADM, 3)

Kırk üç yaş, Gogol’un harikulade kuşağının diğer büyük Rus yazarlarına tahsis edilen *kısacık ömürlerle* kıyaslandığında makul bir ecel sayılmalıdır. (ADM, 1)

Kendisi, 1985’ten itibaren Rusya’ya akmaya başlayan *Amerikalı akademisyenlerden*, Gorbaçov sonrası Rusya’sında *popüler kültür*, seks ve toplum araştırmaları yapıyorlar. (DN, 76)

Yaşlı İgor hayatında ne Rusya’yı ne de İngiltere’yi görmüştü ama her iki dili de konuşurdu, “*Eski kuşaktan* elli kadar Rus kaldık,” demişti, “Her yıl birkaçımızı gömüyoruz. “ (DN, 79)

Ve bu, ölümsüzlük telkin eden *yalçın dağlara*, nefes kesecek kadar güzel orman vadilerine, pınarlara, çaylara rağmen böyle. (DN, 80)

Nahoş dudaklarının üzerinde *ince bıyık*, yüzünün sert çizgileriyle uyum içindeki büyük sivri burnu. (ADM, 14)

2.3.1.2. Sıfat Unsuru Belirtme Sıfatı Olan Sıfat Tamlamaları

Kokuları, hapşırımları, horlamaları Gogol kadar iyi tasvir eden bir *başka yazar* bulmak zordur! (ADM, 4)

Soljenitse'nin kendisini beğenmişliğinden dolayı *hiçbir gruba* dahil olmadığını, hep müzmin muhalif kaldığını söylüyor. (ADM, 30)

Bayan Weed'in mektubu? "National Review" un 23 Eylül 1991 sayısında Soljenitsi'nin *bir makalesi* çıktı. (ADM, 33)

2.3.2. Sıfat Unsuru Kelime Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

2.3.2.1. Sıfat Unsuru Sıfat-Fiili Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

Kokuları, hapşırımları, horlamaları *Gogol kadar iyi tasvir eden bir başka yazar* bulmak zordur! (ADM, 4)

Dondurma yenilen bir kafeye götürdüler, ben kaçtım. Çünkü dondurmanın nasıl yendiğini bilmiyordum! (ADM, 11)

Bir akşam Puşkin'e, hayatında gördüğü en ironik şeyin, *yanan bir evin kızgın damında istifini bozmadan yürüyen bir erkek kedi* olduğunu söylemişti, yani *insani acıların ortasında dans eden bir şeytan!* (ADM, 13)

Dünya umurunda olmayan bir yazar, neden yazar? (ADM, 18)

Boğazını kesmek suretiyle intihara teşebbüs eden adamı önce iyileştirdiler, sonra astılar. (ADM, 41)

Nabokov, *Rusça'yı en iyi kullanan yazar* olarak ün yapmıştı ama bana göre Rus bile değildi. (ADM, 17)

1961'de *Milano'da opera tahsil etmeye giden Dimitri'ye* yakın ola bilmek için karı koca İsviçre'ye taşınmışlar. (ADM, 17)

Hükümlerini desteklemek için, Aleksi'nin Rusya'da *Yangın Koruma Mühendisliği alanında doktora yapan ilk ve tek bilim adamı* olduğunu hatırlattılar. (ADM, 31)

Da! *Diri bir bedene yansıyan ışık ve gölgeler!* (ADM, 32)

Meydan okuyor gibi bakıyordu ve ben gözlerinde, *işleri iyi giden şeytanın* özgüvenini gördüyümü hissettim. (ADM, 32)

Uzarlarda parlayan şimşekleri izleyen boğuk gürültüler bir uzun haykırma şeklinde semaların tümünü dolduracak kadar volumlerini yükseltiyorlar. (EU EU, 44)

2.3.2.2. Sıfat Unsuru Aitlik Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

Bilgisayarda yangın modellemesi *yaparkenki heyecan*ından bahsettiler. (ADM, 31)

Işık ve gölgenin *şu gündeki, şu andaki* eşsiz oyunudur? (ADM, 31)

Tercihan *dokuz ila on dört yaşları arasındaki* bakirelerin bedenindeki ışık ve gölgelerin!? (ADM, 31)

Bugün artık *Rus Federasyonu 'ndaki* ekonomiyi geliştirmeye dönük yasalar dünyanın hiçbir sanayileşmiş ülkesinde yok. (ADM, 14)

Haberde adı Robinoviç'le birlikte yer almış olmasaydı yine de aymayabilirdim ama bana *Ostankinskaya'daki* daireyi bulan David! (EU EU, 3)

2.3.2.3. Sıfat Unsuru Edat Grubu Olan Sıfat Tamlamaları

Ve Rusya'da edebiyat, bizdeki *gibi* bir tür ekstra , kişinin hayatı ve temel meşguliyetleri çerçevesinde bir aksesuar değil, Rusların derin bir tutkuyla bağlı oldukları yaşam/yetişme biçimleridir. (ADM, 10)

Yurttaşlarından özeleştirici anlamında cihat, edep ve hatta tövbe talep eden emperyalist geçmişleriyle yüzleşmelerini, hatta işledikleri ulusal suçlar için özür dilemelerini Soljenitsin *gibi* müthiş bir belagatle öneren birisini savuşturmanın yolu, adamın normal olmadığını ima etmek. (ADM, 30)

Külçe gibi, leş *gibi* yaşamının da yaşamak sayılabildiğine şahidim! (ADM, 32)

Günümüzde çocuklarımızın taptığı o **kadar** çok tanrı var ki! Eğlence tanrıları, spor tanrıları, bilgisayar tanrıları... Bunlar çocuklarımızı fareli köyün kavalcılarını gibi arkalarına takıyor, bizden uzaklaştırıyorlar. (ADM, 51)

Gogol, evrende bedeni pullarla kaplı ya da pençeleri hatta toynakları olan, acayip oldukları **kadar** da zararsız pek çok tanrı olduğunu hiçbir zaman idrak etmedi. (ADM, 13)

Ve bu, ölümsüzlük telkin eden yalçın dağlara, nefes kesecek **kadar** güzel orman vadilerine, pınarlara, çaylara rağmen böyle. (DN, 80)

Kokuları, hapşırımları, horlamaları Gogol kadar iyi tasvir eden bir **başka** yazar bulmak zordur! (ADM, 4)

Anlamıyor musun, artık insandan **başka** bir şey oluyoruz. (ADM, 66)

O gece o trende, yeryüzünde Kotlas-Moskova yolcularından **başka** hiçbir canlı yokmuş gibi oldu. (DN, 7)

2.3.2.4. Sıfat Unsuru Sayı Unsuru Olan Sıfat Tamlamaları

El sallaya bileceğimiz herhangi **bir katar**, **bir tren** yok mudur?! (DN, 8)

Bana **bir açıklama** borçlu olduğunun farkındasın, değil mi? (DN, 9)

Saydım, **altı kuşetli**, **üç yataklı vagon** bağlamışlar. (DN, 9)

O günlerde, Pencap'ta **yetmiş üç Şii**'nin öldüğü, üç yüzden fazlasının yaralandığı katliamın sorumlusu olarak Rus basınında manşetlerden inmiyordu. (DN, 10)

Lili Litvyak'I Rusya'nın Sovyetler Birliği Kahramanı madalyalı **yirmi üç kadınından** birisi olan Galina Alekseyevna'dan biliyorum. (DN, 235)

Lili Litvyak, en iyileriydi. **On iki Alman uçağı** düşürdü. (DN, 235)

2.3.3. Cümledeki Vazifesi Yönünden Sıfat Tamlamaları

2.3.3.1. Sıfat Tamlamasının Özne Olarak Kullanılması

Bir defasında da, Aksakov'un bahçesinde gül toplarken eline *siyah bir tırtıl* değmiş, hayvanın soğuk teni çığlık çığlığa eve kaçmasına neden olmuştu. (ADM, 13)

Savaşçı imparatorların estirdikleri fırtınaların rasgele savurduğu *ebedi ve ezeli köy*, çocuklar peyda eden, Toprak Ana'ya tohum gömen *o sonsuz köylü* yeniden ortaya çıkar. (ADM, 93)

Kırk üç yaş, Gogol'un harikulade kuşağının diğer *büyük Rus yazarlarına* tahsis edilen *kısacık ömürlerle* kıyaslandığında *makul bir ecel* sayılmalıdır. (ADM, 1)

Yaşlı Igor hayatında ne Rusya'yı ne de İngiltere'yi görmüştü ama her iki dili de konuşurdu, "Eski kuşaktan elli kadar Rus kaldık," demişti, "Her yıl birkaçımızı gömüyoruz." (DN, 79)

2.3.3.2. Sıfat Tamlamasının Yüklem Olarak Kullanılması

Büyük mimarı yapan, akıldan çok terbiye görmüş, *zengin bir gönüldür*. (DN, 170)

Kendisi, 1985'ten itibaren Rusya'ya akmaya başlayan *Amerikalı akademisyenlerden*, Gorbaçov sonrası Rusya'sında popüler kültür, seks ve toplum araştırmaları yapıyorlar. (DN, 76)

2.3.3.3. Sıfat Tamlamasının Nesne Olarak Kullanılması

Kokuları, hapsirmaları, horlamaları Gogol kadar iyi tasvir eden bir *başka yazar* bulmak zordur! (ADM, 4)

Hiç değilse yeri belli," diye ağlayışını, sevgili prensinin naaşının ortada bırakmadığımız için ellerimi öpmeye kalkışını ömrüm oldukça unutmayacağımı düşünürken, Tuleyev'in Sibirya boranlarının *derin yarıklar* açtığı yüzünün çocuksu bir hayretle gevşediğini ve derhal toparlanıp eski haline döndüğünü fark ettim. (ADM, 8)

Dr. Auvert ya da Dr. Hauvert, hangisi idiyse artık, zavallı Gogol'u Dr. Charcot'un yöntemlerini hatırlatır biçimde *sıcak suya* daldırdılar. (ADM, 3)

2.3.3.4. Sıfat Tamlamasının Yer Tamlayıcısı Olarak Kullanılması

Yaşlı İgor hayatında ne Rusya'yı ne de İngiltere'yi görmüştü ama her iki dili de konuşurdu, "*Eski kuşaktan* elli kadar Rus kaldık," demişti, "Her yıl birkaçımızı gömüyoruz." (DN, 79)

Ve bu, ölümsüzlük telkin eden *yalçın dağlara*, nefes kesecek kadar *güzel orman vadilerine*, pınarlara, çaylara rağmen böyle. (DN, 80)

2.3.3.5. Sıfat Tamlamasının Zarf Tümleci Olarak Kullanılması

"Moliere'in oyunundaki Dr. Charcot karakteri ile Gogol'un doktorları arasındaki benzerliğe dikkat çekiyorum," dedi *abartılı bir hoşgörülle*. (ADM, 3)

2.3.4. Sıfat Tamlamalarının Kelime Grupları İçindeki Durumu

2.3.4.1. Sıfat Tamlamasının İsim Tamlamalarında Tamlayan Olarak Kullanılması

Bizlere gelince, *kıllı göğüsleri açıkta, yüzlerinde erkek olduklarını daha da vurgulayan ağır makyaj olan iki aktörün kız kardeşlerinin arasındaki* enestvari ilişkiyi müthiş bir şehvetle sergilemelerini hayretler içinde izlemiş, şaşkına dönmüş durumdaydık. (EU EU, 5)

Kırk üç yaş, Gogol'un harikulade kuşağının diğer *büyük Rus yazarlarına* tahsis edilen *kısacık ömürlerle* kıyaslandığında makul bir ecel sayılmalıdır. (ADM, 1)

Ve bu, *ölümsüzlük telkin eden yalçın dağlara*, nefes kesecek kadar *güzel orman vadilerine*, pınarlara, çaylara rağmen böyle. (DN, 80)

70'li yılların Robert Koleji/Boğaziçi devrimci kızlarıyla *köy kökenli militanların aşıklarını* düşündüm ; *aralarındaki yaş farkınınbüyüklüğünü* göz önüne aldığımında ihtimal veremedim. (DN, 234)

2.3.4.2. Sıfat Tamlamasının İsim Tamlamalarında Tamlanan Olarak Kullanılması

Freud düşkünlüğünün *bir diğer nedeni*, fedakarlık yorgunluğu. (ADM, 30)

Bilgisayarda yangın modellemesi *yaparkenki heyecan*ından bahsettiler. (ADM, 31)

Türkiye’de Havarilerini yaratmayan İsa’nın yeri tımarhanedir, tarih değil, diye bir söz vardır, Muhammed’in *ilk mucizesi*. (ADM, 31)

Bayan Weed’in mektubu? “National Review” un 23 Eylül 1991 sayısında Soljenitsi’nin *bir makalesi* çıktı. (ADM, 33)

Erkek yoldaşlar, ’Dünyanın *bütün çiçeklerini* toplayıp ayaklarınızın altına sersek, yiğitliğinizi selamlamış olmayız’ derlerdi. (DN, 235)

2.3.4.3. Sıfat Tamlamasının Başka Sıfat Tamlamalarına Sıfat Unsuru Olarak Kullanılması

Lili Litvyak’I Rusya’nın Sovyetler Birliği Kahramanı madalyalı *yirmi üç kadınından birisi olan Galina Alekseyevna’dan* biliyorm. (DN, 235)

Valentina Grizodubova, *uzun menzilli bombardıman uçaklarını uçuran üç yüz erkek pilotun kumandanlığına* getirildi. (DN, 235)

Şokolad’ın yazarı *1885 doğumlu Kızıl Ordu kumandanı Tasarov-Rodinov* gibi Neverov da, işçi sınıfının psikolojisini ve bilincini dünyayı yeniden örgütleyecek ve komünist toplumu yaratacak şekilde inşa etmeyi amaçlayan yazarların kurdukları Kuznetsa birliğinden. (DN, 236)

2.3.4.4. Sıfat Tamlamasının Başka Sıfat Tamlamalarına İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Beyaz kadın ticaretinin eski Sovyetler Birliği *ülkelerindeki korkunç turmanışından* konuşuluyor. (DN, 234)

Bir yanda bu aşağılama, diğer yanda sosyalist devrimin kadınların özgürleşmesinden geçtiğini *söyleyen komünist liderler*. (DN, 235)

2.3.4.5. Sıfat Tamlamalarının Edat Grubunda İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Bundan tam yüz *yirmi yıl önce*, gür beyaz sakalları göğsüne kadar inmiş, geniş alınlı, gür beyaz kaşlı, ermiş kılıklı bir adam, süslümüsiz iki şamdanın aydınlattığı, trabzanlı ir ahşap yazı masanın başında ve 'İslık çalarken tipi her yerde/Baştan başa tüm ülkede..' oturmuş, önündeki sayfanın kenarına bir not düşmüş : (DN, 90)

Yurttaşlarından özeleştirir anlamında cihat, edep ve hatta tövbe talep eden emperyalist geçmişleriyle yüzleşmelerini, hatta işledikleri *ulusal suçlar için* özür dilemelerini Soljenitsin gibi müthiş bir belagatle öneren birisini savuşturmanın yolu, adamın normal olmadığını ima etmek. (ADM, 30)

Moskova'ya *geldiğim gündən beri* her sabah, benim burada ne işim var diye uyanıyorum. (ADM, 11)

20. Yüzyılın başlarında elli kilise varmış, *altı taneye kadar* inmiş ama Aziz Yelizaveta şifa dağıtmayı sürdürüyor şapelinde. (DN, 402)

Uzayın fethi de dahil olmak üzere, ondokuzuncu yüzyılın *son dönemlerinde bile* kimsenin hayel edemeyeceği ilerlemenin görkemli teknolojik gelişmeleri, yirminci yüzyılın ahlaki yoksulluğunu telafi edemez. (EU EU, 210)

2.3.4.6. Sıfat Tamlamalarının Aitlik Grubunda İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Tercihan *dokuz ila on dört yaşları arasındaki* bakirelerin bedenindeki ışıık ve gölgelerin! (ADM, 31)

Bizlere gelince, kıllı göğüsleri açıkta, yüzlerinde erkek olduklarını daha da vurgulayan ağır makyaj olan *iki aktörün kız kardeşlerinin arasındaki* ensestvari ilişkiyi müthiş bir şehvetle sergilemelerini hayretler içinde izlemiş, şaşkına dönmüş durumdaydık. (EU EU, 5)

2.3.4.7. Sıfat Tamlamasının Birleşik Fiillerin İsim Unsuru

Oluşturması

Mezarının *boş olduğunu* ilk farkedene o olduğu gibi, dirildikten sonra da onu ilk görene, göğe çıktığını inananlara duyuran oydu. (ADM, 28)

Lolita'nın yazarının oğlunu söyleyecek sözü olduğundan emindim ama mayıs güneşinin *son ışıklarını seyretmeyi* yeğler gibiydi. (ADM, 3)

Nabokov, Rusça'yı en *iyi kullanan yazar olarak* ün yapmıştı ama bana göre Rus bile değildi. (ADM, 17)

Mezarının boş olduğunu ilk farkedene o olduğu gibi, dirildikten sonra da onu ilk görene, göğe çıktığını inananlara duyuran oydu. (ADM, 28)

Gogol'un eserleri Ukrayna'nın kaybolan ruhiyatına *duyulan özlemi dile getirir.* (DN, 302)

Eski bir Rus geleneği vardır : yola gidecek yolcu, kapının eşiğinden dışarı adım atmadan önce birkaç dakika sessiz durur, geride *bıraktığı eve dağılmış olan* ruhunun toparlanıp bedenine girmesini bekler. (ADM, 13)

2.4. İsim Tamlamaları

Tamlayan ve tamlanan olmak üzere temel iki unsurdan oluşan ve aralarında iyelik bağlantısı bulunan kelime gruplarına " isim tamlaması" adı verilmektedir. Diğer bir ifadeyle iki ismin çeşitli ilgi anlamlarıyla bir araya gelerek belirli bir kavramı bildirir hale geldiği yapılardır. İsim tamlamalarında iki unsur arasında aitlik, ilgi, dahil olma gibi anlam ilgileri bulunmaktadır. İsim tamlamalarında birinci unsur "tamlayan", ikinci unsur ise "tamlanan"dır. Türkçe söz diziminde yardımcı unsur önce, asıl unsur sonra olduğu için isim tamlamasında da asıl unsur ikinci isimdir. Bu nedenle, birinci isim ikinci ismi anlamca tamamladığı için "tamlayan", ikinci isim ise "tamlanan"dır (Karahan, 2019, s. 42).

"Birinci unsuru (tamlayan) ilgi hali eki (-nIn) almış isim tamlamalarına belirtili isim tamlaması denmektedir. Birinci unsuru (tamlayan) ek almamış, yani ilgi hali eki bulunmayan isim tamlamalarına belirtisiz isim tamlaması denir" (Karataş, 2019, s. 478-479).

M. Ergin, -İyelik gruplarında birinci ve ikinci şahıs zamiri ile kurulan tamlamalarda, tamlayan unsurun daima şahıs zamiri olarak kaldığını, sadece tamlayan unsurun değiştiğini; hâlbuki üçüncü şahıs zamiriyle yapılan iyelik gruplarında

tamlanan unsurun da değişip bunun yerine her türlü isim unsurunun kullanıldını belirterek, “İyelik grubunun her iki unsuru da isim olan bu şekline isim tamlaması” demektedir (Ergin, 1990, s. 359-362).

V. Hatibolu “Ad Tamlaması” terimini kullanarak “Bir veya daha çok adın, bir başka adın anlamını tamamlamak için kurduğu birlikler” şeklinde tanımlamış ve isim tamlamalarını “belirtili, belirtisiz ve takısız” olmak üzere üç gruba ayırmıştır (Hatiboğlu, 1972, s. 11).

Altan Akdağ, “Türk Dilinin Tamlama Sistemi” adlı makalesinde “Basit, Zincirleme ve Genişletilmiş Tamlama” başlıklarını kullanmıştır (Akdağ, 1998, s. 301-304).

İsim Tamlamalarının Özellikleri ;

- *Tamlamanın ikinci unsurunda her zaman iyelik eki bulunur.
- *Belirtili isim tamlamasının unsurları yer değiştirebilirler.
- *Belirtili isim tamlamalarının unsurları arasına başka unsurlar da girebilir.
- *Belirtisiz isim tamlamasının unsurları arasına başka unsur giremez ve unsurlar yer değiştiremez.
- *İsim tamlamasının tamlayan ve tamlanan unsurları kelime grubu olabilir.
- *İsim tamlamasında birden fazla tamlayan ve tamlanan unsur bulunabilir.
- *Belirtili isim tamlamasında vurgu, her iki unsorda da aynı ölçüdedir. Belirtisiz isim tamlamasında ise vurgu birinci unsur üzerinde bulunur (Karahana, 2019, s. 42-48).

2.4.1. İsim Tamlamasının Türleri

2.4.1.1. Unsurları Tek Kelime Olan İsim Tamlamaları

Otlar, kristaller, gıdalar, bunların hepsi Nemli *Toprak Ana*’nın armağanlarıdır. (ADM, 108)

Athos Dağı’nda mukim dört Rus Ortodoks zaviyesinin uzantısı ya da muştemilatı olan bu *çatı kiliseler*, aslında birer podvoriye’ydi, yani 1880’lerde *Kutsal Topraklar’a* ya

da Aynaroz'a giden hacı adayı papazlar için ara istasyon görevi yapmak üzere inşa edilmiş apartman/manastırdır. (DN, 78)

Tuleyev'in *Soljenitsin berjerinde* oturduğu gibi oturlardı : gözler yerde, dizler bitişik, omuzlar kısık, şeyhinin huzuruna ilk kez çıkan bir mürit, şefinin oturma izni verdiği kır gerillası gibi utangaç. Ama dışdan bakıldığında böyle ; aslında, açtıkça içinden bir başkası çıkan ünlü *Rus bebekleri* matriyoşkalardandı Tuleyev. (ADM, 8)

Aleksandr Soljenitsin, *anlamsızlık korkusunun ölüm korkusundan* daha yaman olduğunu bilen adam.(ADM, 33)

Kanadalı bir *İnsan Hakları* Avukatı. (ADM, 46)

Günümüzde çocuklarımızın taptığı o kadar çok tanrı var ki! *Eğlence tanrıları, spor tanrıları, bilgisayar tanrıları...* Bunlar çocuklarımızı fareli köyün kavalcılarını gibi arkalarına takıyor, bizden uzaklaştırıyorlar. (ADM, 51)

Putin *gelir vergisini* yüzde on üçte dondurdu, meseleyi çözdü. (ADM, 15)

Kurumlar vergisi yüzde otuz beşti, yirmi dörde indirildi. (ADM, 15)

Daha da ileri gidenler, Rus ayetullahı, gerici Çarist diyenler, hatta *Yahudi düşmanı* olmakla suçlayanlar bile vardı. (ADM, 25)

Geldiğimden bu yana yerinden kıpırdamamıştı, hala *Gorki Parkı*'nı seyrediyor ama bence görmüyordu. (ADM, 25)

Müthiş bir iltifatı çünkü ateş *Rus kültüründe* sudan daha temizdir, mutlak arınmayı ve kurtuluşu simgeler. (ADM, 27)

Bu ülkede tanrılar *yer yüzüne* kızıl ateş dilleri'ne binmiş olarak inerler. (ADM, 27)

Cebinde *Amerikan pasaportu*, 1992'de geri dönüyor. (DN, 77)

Karnı üzerinde sürünenlerin ve dört *ayak üzerinde* yürüyenlerin ve çok ayağı olanların hiç birisiyle kendiniz murdar etmeyeceksiniz! (ADM, 7)

Hatta bir sarhoşun diğer bir *sarhoşun burnunu* testereyle kesmeye kalktığı bir sahne bile vardır. (ADM, 5)

Cebinde *Amerikan pasaportu*, 1992’de geri dönüyor. (DN, 77)

Karnı üzerinde sürünenlerin ve dört *ayak üzerinde* yürüyenlerin ve çok ayağı olanların hiç birisiyle kendiniz murdar etmeyeceksiniz! (ADM, 7)

Hatta bir sarhoşun diğer bir *sarhoşun burnunu* testereyle kesmeye kalktığı bir sahne bile vardır. (ADM, 5)

Ve nihayetinde bu burun düşkünlüğü, Burun *hikayesinin yazılmasıyla* sonuçlanır. (ADM, 5)

Benim dünyam orada, gulagda. (ADM, 11)

“Moliere’in oyunundaki Dr. Charcot karakteri ile *Gogol’un doktorları* arasındaki benzerliğe dikkat çekiyorum,” dedi abartılı bir hoşgörülle. (ADM, 3)

Ve anladım ki, çayı bulandıran süt yaşlı mahkuma o ölümcül tabiat olayını, *Vorkuta’nın sütlü sisini* hatırlatmaktadır. (ADM, 8)

Gogol’un kabrine ilişmiş, Soljenitsin’den Cumhurbaşkanı Putin’i desteklemiş *olmasının hesabını* soruyordu. (ADM, 9)

Eski bir Rus geleneği vardır : yola gidecek yolcu, *kapının eşiğinden* dışarı adım atmadan önce birkaç dakika sessiz durur, geride bıraktığı eve dağılmış olan ruhunun toparlanıp bedenine girmesini bekler. (ADM, 13)

Bir defasında da, *Aksakov’un bahçesinde* gül toplarken eline siyah bir tırtıl değmiş, *hayvanın soğuk teni* çığlık çığlığa eve kaçmasına neden olmuştu. (ADM, 13)

2.4.1.2. Unsurları Bir ve ya İki Kelime Grubu Şeklinde Olan İsim Tamlamaları

Aleksandr Soljenitsin, *anlamsızlık korkusunun ölüm korkusundan daha yaman olduğunu* bilen adam. (ADM, 33)

Aynı semaveri *Aleksî'nin dayısının sürgün arkadaşı* Tuleyev'in Vorkuta'daki evinde de gördüğümü hatırladım : aynı desenler, aynı büyüklük, aynı metal zarflı cam bardaklar... (ADM, 7)

Aleksî Kristofoviç, Zelenski, *yangın koruma mühendisliği alanında* Amerika'da doktora yapan ilk, belki de Rus tek bilim adamı ki, dalın kendisi çok yeni. (DN,73)

Uzayın fethi de dahil olmak üzere, ondokuzuncu yüzyılın son dönemlerinde bile *kimsenin hayel edemeyeceği ilerlemenin görkemli teknolojik gelişmeleri*, yirminci yüzyılın ahlaki yoksulluğunu telafi edemez. (EU EU, 210)

Lolita'nın yazarının oğluna söyleyecek sözü olduğundan emindim ama *mayıs güneşinin son ışıklarını* seyretmeyi yeğler gibiydi. (ADM, 3)

“Hiç değilse yeri belli,” diye ağlayışını, sevgili prensinin naaşının ortada bırakmadığımız için ellerimi öpmeye kalkışını ömrüm oldukça unutmayacağımı düşünürken, *Tuleyev'in Sibirya boranlarının derin yarıklar açtığı yüzünün çocuksu bir hayretle gevşediğini* ve derhal toparlanıp eski haline döndüğünü fark ettim. (ADM, 8)

Kanadalı bir *İnsan Hakları Avukatı*. (ADM, 46)

Eleştirmenlerden birisi, Maurice Couturier, Nabokov uzmanı olarak tanınıyor, Nabokov hakkında üç kitabı var, Nice Üniversitesi'nde *İngiliz ve Amerikan Edebiyatı profesörü*. (ADM, 17)

Dünya yakın tarihinde, yıllarca sürdürdüğü kalkınmanın meyvelerini çürümeye terk eden, Üçüncü Dünya olarak adlandırılan ülkelerin saflarına kaymak tehlikesiyle karşı karşıya kalan, çok eğitilmiş, ilk yüksek-teknoloji imperatorluğu, Rusya. (ADM, 92)

Nitekim 1841'de *Gogol'un bizzat kendisi*, Paris'teki *doktorların midesinin* ters – yani altının üstünde, üstünün altında - olduğunu keşfettiklerini ilan etmişti! (ADM, 5)

Ve Rusya'da edebiyat, bizdeki gibi bir tür ekstra , *kişinin hayatı ve temel meşguliyetleri* çerçevesinde bir aksesuar deyil, Rusların derin bir tutkuyla bağlı oldukları yaşam/yetişme biçimleridir. (ADM, 10)

Rusya'nın yetişdirdiği en garip şair-yazar olan Nikolay Gogol, 1852 *Martı'nın dördüncü günü* Perşembe sabahı sekize bir kaç dakika kala Moskova'da öldü. (ADM, 1)

Lolita'nın yazarının oğluna söyleyecek sözü olduğundan emindim ama *mayıs güneşinin son ışıklarını* seyretmeyi yeğler gibiydi. (ADM, 3)

Bana döndü, "Burnu konu alan yüzlerce Rus atasözü ve deyiminin yanında *Cyrano de Bergerak'ın o ünlü sahnesi* hiç kalır," diye açıkladı. (ADM, 5)

Aynı semaveri *Aleksi'nin dayısının* sürgün arkadaşı *Tuleyev'in Vorkuta'daki evinde* de gördüğümü hatırladım : aynı desenler, aynı büyüklük, aynı metal zarflı cam bardaklar... (ADM, 7)

"Hiç değilse yeri belli," diye ağlayışını, sevgili *prensini naaşının* ortada bırakmadığımız için ellerimi öpmeye kalkışını ömrüm oldukça unutmayacağımı düşünürken, *Tuleyev'in Sibirya boranlarının derin yarıklar açtığı yüzünün* çocuksu bir hayretle gevşediğini ve derhal toparlanıp eski haline döndüğünü fark ettim. (ADM, 8)

Ve anladım ki, çayı bulandıran süt yaşlı mahkuma o ölümcül tabiat olayını, *Vorkuta'nın sütlü sisini* hatırlatmaktadır. (ADM, 8)

Bir defasında da, *Aksakov'un bahçesinde* gül toplarken eline siyah bir tırtıl değmiş, *hayvanın soğuk teni* çığlık çığlığa eve kaçmasına neden olmuştu. (ADM, 13)

2.4.2. Cümledeki Vazifesi Yönünden İsim Tamlamaları

2.4.2.1. İsim Tamlamasının Özne Olarak Kullanılması

a) Öznesi İsim Tamlaması Olan Fiil Cümleleri

Uzayın fethi de dahil olmak üzere, ondokuzuncu yüzyılın son dönemlerinde bile *kimsenin hayel edemeyeceği ilerlemenin görkemli teknolojik gelişmeleri*, yirminci yüzyılın ahlaki yoksulluğunu telafi edemez. (EU EU, 210)

Çelik Adam, halka Lenin'den daha yakındır, Kilise'nin Rus ruhununun derinliklerindeki yansımasını iyi bilir. (ADM, 115)

Günümüzde çocuklarımızın taptığı o kadar çok tanrı var ki! *Eğlence tanrıları, spor tanrıları, bilgisayar tanrıları*... Bunlar çocuklarımızı fareli köyün kavalcılarını gibi arkalarına takıyor, bizden uzaklaştırıyorlar. (ADM, 51)

Kurumlar vergisi yüzde otuz beşti, yirmi dörde indirildi. (ADM, 15)

Geldiğimden bu yana yerinden kıpırdamamıştı, hala *Gorki Parkı*'nı seyrediyor ama bence görmüyordu. (ADM, 25)

b) Öznesi İsim Tamlaması Olan İsim Cümleleri

Eleştirmenlerden birisi, Maurice Couturier, Nabokov uzmanı olarak tanınıyor, Nabokov hakkında üç kitabı var, Nice Üniversitesi'nde *İngiliz ve Amerikan Edebiyatı profesörü*. (ADM, 17)

Athos Dağı'nda mukim dört Rus Ortodoks zaviyesinin uzantısı ya da muştemilatı olan bu *çatı kiliseler*, aslında birer podvoriye'ydi, yani 1880'lerde *Kutsal Topraklar*'a ya da Aynaroz'a giden hacı adayı papazlar için ara istasyon görevi yapmak üzere inşa edilmiş apartman/manastırdır. (DN, 78)

2.4.2.2. İsim Tamlamasının Yüklem Olarak Kullanılması

Oturduğu yerde bile hayli boylu olduğu anlaşılan, yirmili yaşlarının sonlarında bir Ege delikanlısıydı. (ADM, 202)

Baharda karın altından beliren kızıl gül toprağı renginde. (ADM, 209)

Bu boylar, aynı zamanda Rusya'yı fetheden Altın Ordu devletinin savaşçı kıtaları.
(ADM, 214)

Cengiz Han, Ruslarla paylaştığımız bir diğer tarihi kişilik. (ADM, 214)

2.4.2.3. İsim Tamlamasının Yer Tamlayıcısı Olarak Kullanılması

2.4.2.4. Yaklaşma Eki Alarak Yer Tamlayıcısı Olan Tamlamalar

Bu ülkede tanrılar *yer yüzüne* kızıl ateş dilleri'ne binmiş olarak inerler. (ADM, 27)

a) Bulunma Eki Alarak Yer Tamlayıcısı Olan Tamlamalar

Karnı üzerinde sürünenlerin ve dört *ayak üzerinde* yürüyenlerin ve çok ayağı olanların hiç birisiyle kendiniz murdar etmeyeceksiniz! (ADM, 7)

Alexi Kristofoviç, Zelenski, *yangın koruma mühendisliği alanında* Amerika'da doktora yapan ilk, belki de Rus tek bilim adamı ki, dalın kendisi çok yeni. (DN,73)

Dünya yakın tarihinde, yıllarca sürdürdüğü kalkınmanın meyvelerini çürümeye terk eden, Üçüncü Dünya olarak adlandırılan ülkelerin saflarına kaymak tehlikesiyle karşı karşıya kalan, çok eğitilmiş, ilk yüksek-teknoloji imperatorluğu, Rusya. (ADM, 92)

Müthiş bir iltifatı çünkü ateş *Rus kültüründe* sudan daha temizdir, mutlak arınmayı ve kurtuluşu simgeler. (ADM, 27)

Aynı semaveri *Alexi'nin dayısının* sürgün arkadaşı *Tuleyev'in Vorkuta'daki evinde* de gördüğümü hatırladım: aynı desenler, aynı büyüklük, aynı metal zarflı cam bardakla. (ADM, 7)

Bir defasında da, *Aksakov'un bahçesinde* gül toplarken eline siyah bir tırtıl değmiş, *hayvanın soğuk teni* çığlık çığlığa eve kaçmasına neden olmuştu. (ADM, 13)

b) Ayrılma Eki Alarak Yer Tamlayıcısı Olan Tamlamalar

Aleksandr Soljenitsin, *anlamsızlık korkusunun ölüm korkusundan* daha yaman olduğunu bilen adam. (ADM, 33)

Eski bir Rus geleneği vardır: yola gidecek yolcu, *kapının eşiğinden* dışarı adım atmadan önce birkaç dakika sessiz durur, geride bıraktığı eve dağılmış olan ruhunun toparlanıp bedenine girmesini bekler. (ADM, 13)

2.4.2.5. İsim Tamlamasının Nesne Olarak Kullanılması

Aleksandr Soljenitsin, *anlamsızlık korkusunun ölüm korkusundan daha yaman olduğunu* bilen adam. (ADM, 33)

Lolita'nın yazarının oğluna söyleyecek sözü olduğundan emindim ama *mayıs güneşinin son ışıklarını* seyretmeyi yeğler gibiydi. (ADM, 3)

Lolita'nın yazarının oğluna söyleyecek sözü olduğundan emindim ama *mayıs güneşinin son ışıklarını* seyretmeyi yeğler gibiydi. (ADM, 3)

“Hiç değilse yeri belli,” diye ağlayışını, sevgili prensinin naaşının ortada bırakmadığımız için ellerimi öpmeye kalkışını ömrüm oldukça unutmayacağımı düşünürken, *Tuleyev'in Sibirya boranlarının derin yarıklar açtığı yüzünün çocuksu bir hayretle gevşediğini* ve derhal toparlanıp eski haline döndüğünü fark ettim. (ADM, 8)

Athos Dağı'nda mukim dört Rus Ortodoks zaviyesinin uzantısı ya da muştemilatı olan bu *çatı kiliseler*, aslında birer podvoriye'ydi, yani 1880'lerde *Kutsal Topraklar'a* ya da Aynaroz'a giden hacı adayı papazlar için ara istasyon görevi yapmak üzere inşa edilmiş apartman/manastırdır. (DN, 78)

Geldiğimden bu yana yerinden kıpırdamamıştı, hala *Gorki Parkı'nı* seyrediyor ama bence görmüyordu. (ADM, 25)

Hatta bir sarhoşun diğer bir *sarhoşun burnunu* testereyle kesmeye kalktığı bir sahne bile vardır. (ADM, 5)

2.4.3. İsim Tamlamasının Kelime Grupları İçindeki Durumu

2.4.3.1. İsim Tamlamasının Başka İsim Tamlamalarında Tamlayan Olarak Kullanılması

Aleksandr Soljenitsin, *anlamsızlık korkusunun ölüm korkusundan daha yaman olduğunu* bilen adam. (ADM, 33)

Aynı semaveri *Alexi'nin dayısının sürgün arkadaşı* Tuleyev'in Vorkuta'daki evinde de gördüğümü hatırladım : aynı desenler, aynı büyüklük, aynı metal zarflı cam bardakla. (ADM, 7)

Alexi Kristofoviç, Zelenski, *yangın koruma mühendisliği alanında* Amerika'da doktora yapan ilk, belki de Rus tek bilim adamı ki, dalın kendisi çok yeni. (DN,73)

Uzayın fethi de dahil olmak üzere, ondokuzuncu yüzyılın son dönemlerinde bile *kimsenin hayel edemeyeceği ilerlemenin görkemli teknolojik gelişmeleri*, yirminci yüzyılın ahlaki yoksulluğunu telafi edemez. (EU EU, 210)

Lolita'nın yazarının oğluna söyleyecek sözü olduğundan emindim ama *mayıs güneşinin son ışıklarını* seyretmeyi yeğler gibiydi. (ADM, 3)

“Hiç değilse yeri belli,” diye ağlayışını, sevgili prensinin naaşının ortada bırakmadığımız için ellerimi öpmeye kalkışını ömrüm oldukça unutmayacağımı düşünürken, *Tuleyev'in Sibirya boranlarının derin yarıklar açtığı yüzünün çocuksu bir hayretle gevşediğini* ve derhal toparlanıp eski haline döndüğünü fark ettim. (ADM, 8)

2.4.3.2. İsim Tamlamasının Aitlik Grubunda İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Bilgisayarda *yangın modellemesi yaparkenki* heyecanından bahsettiler. (ADM, 31)

Tercihan *dokuz ila on dört yaşları arasındaki* bakirelerin bedenindeki ışık ve gölgelerin! (ADM, 31)

Bugün artık *Rus Federasyonu 'ndaki* ekonomiyi geliştirmeye dönük yasalar dünyanın hiçbir sanayileşmiş ülkesinde yok. (ADM, 14)

Bizlere gelince, kıllı göğüsleri açıkta, yüzlerinde erkek olduklarını daha da vurgulayan ağır makyaj olan iki **aktörün kız kardeşlerinin arasındaki** ensestvari ilişkiyi müthiş bir şehvetle sergilemelerini hayretler içinde izlemiş, şaşkına dönmüş durumdaydık. (EU EU, 5)

2.4.3.3. İsim Tamlamasının Edat Grubunda İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Birkaç yıl **sonra**, kırk kişi alabilecek şekilde büyütülmüş , daha **sonra** yukarlara, beş bin küsur metreya taşınmış. (DN, 77)

“Hiç değilse yeri belli,” diye ağlayışını, sevgili prensinin naaşının ortada bırakmadığımız **için** ellerimi öpmeye kalkışını ömrüm oldukça unutmayacağımı düşünürken, Tuleyev’in Sibiryada boranlarının derin yarıklar açtığı yüzünün çocuksu bir hayretle gevşediğini ve derhal toparlanıp eski haline döndüğünü fark ettim. (ADM, 8)

Yurttaşlarından özeleştirme anlamında cihat, edep ve hatta tövbe talep eden emperyalist geçmişleriyle yüzleşmelerini, hatta işledikleri ulusal suçlar **için** özür dilemelerini Soljenitsin gibi müthiş bir belagatle öneren birisini savuşturmanın yolu, adamın normal olmadığını ima etmek. (ADM, 30)

Eğer bu Tatum haklıydı, Rusya’nın ne kadar çabuk geliyeceğinin, Birleşik Devletler **gibi** olacağının hiç birimiz farkında değilsek ve eğer senin Rusya kitabın da Amerika’ysa, neden olmasın? (EU EU, 9)

Asil bir ülkenin gururlu oğulları **gibi** davranmalısınız! (EU EU, 180)

Vera ölümünden bir yıl öncesine **kadar** da İsviçre’de Montrö Sarayı denilen otelde yaşamış. (ADM, 17)

Ya dünya devleti olmaya hiç sıvanmayacaksınız ya da Keşanlı Ali Destanı’nı sonuna **kadar** okuyacaksınız; kendiniz gidemeseniz bile namınız gidecek. (EU EU, 40)

Her şeye karşı şüpheli, yerine **göre** riyakar, yerine göre zalim, fakat her zaman hilekar ve sarhoş bir mahluk. (EU EU, 50)

O gece o trende, yeryüzünde Kotlas-Moskova yolcularından **başka** hiçbir canlı yokmuş gibi oldu. (DN, 7)

Aklı başında birisi, şahit olduklarını rüyalarında *bile* unutmaya çalışır ki, yaşayakalabilsin! (EU EU, 186)

Ufukta bulutların gölgeleri *bile* yoktu. (DN, 8)

2.4.3.4. İsim Tamlamasının Sıfat Tamlamasında Sıfat Unsuru Olarak Kullanılması

Benim tanıdığım kadın, ne denli keskin olurlarsa olsunlar, ideolojilerin aklını başından almalarına izin verecek birisi değil. (DN, 233)

Perestroyka sürecinde her şey gibi Platformun da dağılmaya yüz tutması üzerine, Gorbaçov reformlarının yozlaştırdığını gözlemledikleri Rus edebiyatını yaşatmak isteyen Galina ve arkadaşlarının kurdukları *Sovyet Edebiyatının Dostları derneği* , Ekim Sanat Platformu'nun devamı sayılıyor. (DN, 236)

2.4.3.5. İsim Tamlamasının Sıfat Tamlamasında İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Kırk üç yaş, Gogol'un harikulade kuşağının diğer *büyük Rus yazarlarına* tahsis edilen *kısacık ömürlerle* kıyaslandığında *makul bir ecel* sayılmalıdır. (ADM, 1)

Ve bu, ölümsüzlük telkin eden *yalçın dağlara*, nefes kesecek kadar *güzel orman vadilerine*, pınarlara, çaylara rağmen böyle. (DN, 80)

Beyaz kadın ticaretinin eski Sovyetler Birliği ülkelerindeki korkunç tırmanışından konuşuluyor. (DN, 234)

Valentina Grizodubova, *uzun menzilli bombardıman uçaklarını* uçuran üç yüz erkek pilotun kumandanlığına getirildi. (DN, 235)

Lili Litvyak, en iyileriydi. *On iki Alman uçağı* düşürdü. (DN, 235)

2.4.3.6. İsim Tamlamasının Birleşik Fiillerin İsim Unsurunu

Oluşturması

Nitekim 1841’de Gogol’un bizzat kendisi, Paris’teki doktorların, midesinin ters – yani altının üstünde, üstünün altında - olduğunu *keşfettiklerini* ilan etmişti! (ADM, 5)

Öyle çok acı görecek, öyle büyük, öyle çok düş kırıklığına *şahit olacaktım* ki, gönlüm yorulacak, akan zamanla *kavga etmekten* vazgeçecek, hatta belki Aytunç’un beni *gözden çıkarmış* olmasını kurtuluş olarak görebilecektim. (ADM, 93)

Lolita’nın yazarının oğlun söyleyecek sözü olduğundan emindim ama mayıs güneşinin son ışıklarını *seyretmeyi* yeğler gibiydi. (ADM, 3)

Moskow Times yazmış, televizyon vermiş ; Putin ile eşinin, Soljenitsin’leri o akşam Moskova dışındaki ahşap evlerinde *ziyaret edeceklerini* duymayan kalmamıştı. (ADM, 9)

Gogol’un eserleri Ukrayna’nın kaybolan ruhiyatına duyulan özlemi *dile getirir*. (DN, 302)

Gogol’un kabrine ilişmiş, Soljenitsin’den Cumhurbaşkanı Putin’i *desteklemiş olmasının* hesabını soruyordu. (ADM, 9)

Başkan Lujkov’un cenazeye *gelmiş olması* bir daha *incitmiş olmalı* ki, bizimle cenaze evine gelmek de istemedi. (ADM, 11)

Soljenitsin, Aleksî’nin ruhunun ateşini bedenime naklettiğini söylerken Rusya’nın bende yer bulduğunu söylüyordu ki, bu değerlendirmenin onun tarafından *yapılmış olması* benim için yaşamımın doğrulanması demektir. (ADM, 27)

Belki de haklıydılar ama kendi adıma başbakanlarının Rusya’nın burun kıvrımayacak bir ülke olduğunu *hatırlatmış olmasından* gurura benzer birşeyler duymuştum. (EU EU, 41)

Cezasının 1953’te sona *eriyor olması* lazım ama öyle olmuyor. (EU EU, 182)

2.4.3.7. Tamlayanı Özel İsim Olan Tamlamaların Durumu

Aynı semaverî *Aleksî'nin dayısının sürgün arkadaşı Tuleyev'in Vorkuta'daki evinde* de gördüğümü hatırladım : aynı desenler, aynı büyüklük, aynı metal zarflı cam bardaklar... (ADM, 7)

Lolita'nın yazarının oğluna söyleyecek sözü olduğundan emindim ama *mayıs güneşinin son ışıklarını* seyretmeyi yeğler gibiydi. (ADM, 3)

“Hiç değilse yeri belli,” diye ağlayışını, sevgili prensinin naaşının ortada bırakmadığımız için ellerimi öpmeye kalkışını ömrüm oldukça unutmayacağımı düşünürken, *Tuleyev'in Sibîrya boranlarının derin yarıklar açtığı yüzünün çocuksu bir hayretle gevşediğini* ve derhal toparlanıp eski haline döndüğünü fark ettim. (ADM, 8)

Tuleyev'in *Soljenitsin berjerinde* oturduğu gibi oturlardı : gözler yerde, dizler bitişik, omuzlar kısık, şeyhinin huzuruna ilk kez çıkan bir mürit, şefinin oturma izni verdiği kır gerillası gibi utangaç. Ama dışdan bakıldığında böyle ; aslında, açtıkça içinden bir başkası çıkan ünlü *Rus bebekleri* matriyoşkalardandı Tuleyev. (ADM, 8)

Eleştirmenlerden birisi, Maurice Couturier, *Nabokov uzmanı* olarak tanınıyor, Nabokov hakkında üç kitabı var, Nice Üniversitesi'nde *İngiliz ve Amerikan Edebiyatı* profesörü. (ADM, 17)

Geldiğimden bu yana yerinden kıpırdamamıştı, hala *Gorki Parkı'nı* seyrediyor ama bence görmüyordu. (ADM, 25)

Müthiş bir iltifatı çünkü ateş *Rus kültüründe* sudan daha temizdir, mutlak arınmayı ve kurtuluşu simgeler. (ADM, 27)

Nitekim 1841'de *Gogol'un bizzat kendisi*, Paris'teki *doktorların midesinin* ters – yani altının üstünde, üstünün altında - olduğunu keşfettiklerini ilan etmişti! (ADM, 5)

Bana döndü, “Burnu konu alan yüzlerce Rus atasözü ve deyiminin yanında *Cyrano de Bergerak'ın o ünlü sahnesi* hiç kalır,” diye açıkladı. (ADM, 5)

Aynı semaverî *Aleksî'nin dayısının sürgün arkadaşı Tuleyev'in Vorkuta'daki evinde* de gördüğümü hatırladım : aynı desenler, aynı büyüklük, aynı metal zarflı cam bardaklar... (ADM, 7)

Bir defasında da, *Aksakov'un bahçesinde* gül toplarken eline siyah bir tırtıl değmiş, *hayvanın soğuk teni* çığlık çığlığa eve kaçmasına neden olmuştu. (ADM, 13)

2.4.3.8. Tamlananı Sıfat-Fiili Olan Tamlamaların Durumu

Bir akşam Puşkin'e, hayatında gördüğü en ironik şeyin, *yanan bir evin kızgın damında istifini bozmadan yürüyen* bir erkek kedi olduğunu söylemişti, yani *insani acıların ortasında dans eden* bir şeytan! (ADM, 13)

Dünya umurunda olmayan bir yazar,neden yazar? (ADM, 18)

Boğazını kesmek suretiyle intihara teşebbüs eden adamı önce iyileştirdiler, sonra astılar. (ADM, 41)

Yurттаşlarından özeleştiri anlamında cihat, edep ve hatta tövbe talep eden emperyalist geçmişleriyle yüzleşmelerini, hatta işledikleri ulusal suçlar için özür dilemelerini Soljenitsin gibi müthiş bir belagatle öneren birisini savuşturmanın yolu, adamın normal olmadığını ima etmek. (ADM, 30)

Hükümlerini desteklemek için, Aleksi'nin Rusya'da *Yangın Koruma Mühendisliyi alanında doktora yapan* ilk ve tek bilim adamı olduğunu hatırlattılar. (ADM, 31)

Moskova'nın Amerikalıların işlettiği o fevkalade başarılı ilk ve tek birinci sınıf otel külliyesini inşa etmiş olan Paul Tatum, Forsyth'ın hikayesinin sonunu hiç bir zaman öğrenemedi. (EUEU, 2)

O gece Radisson Slavyanskaya Oteli'nin kırk metre uzağındaki Kievski Metro İstasyonu'na yürümek üzere eksi otuz derece soğuğa çıktığında, *Rusya'nın en sıradan otomobili olan Jiguli marka, köhne, beyaz bir sedan içinde kendisini bekleyen* iki adam hareketlendi. (EU EU, 2)

Rus hükümetinin protesto hatta tehditlerine kulak asmayan Müttefikler, Kosova'yı havadan bombalamaya koyuldular. (EU EU, 41)

2.4.3.9. İsim Tamlamasının Unsurları Arasına Başka Unsurların Girmesi

Aleksandr Soljenitsin, *anlamsızlık korkusunun ölüm korkusundan daha yaman olduğunu* bilen adam. (ADM, 33)

Aynı semaveri *Aleksi'nin dayısının sürgün arkadaşı* Tuleyev'in Vorkuta'daki evinde de gördüğümü hatırladım : aynı desenler, aynı büyüklük, aynı metal zarflı cam bardaklar.(ADM, 7)

Uzayın fethi de dahil olmak üzere, ondokuzuncu yüzyılın son dönemlerinde bile *kimsenin hayel edemeyeceği ilerlemenin görkemli teknolojik gelişmeleri*, yirminci yüzyılın ahlaki yoksulluğunu telafi edemez. (EU EU, 210)

Lolita'nın yazarının oğluna söyleyecek sözü olduğundan emindim ama *mayıs güneşinin son ışıklarını* seyretmeyi yeğler gibiydi. (ADM, 3)

“Hiç değilse yeri belli,” diye ağlayışını, sevgili prensinin naaşının ortada bırakmadığımız için ellerimi öpmeye kalkışını ömrüm oldukça unutmayacağımı düşünürken, *Tuleyev'in Sibirya boranlarının derin yarıklar açtığı yüzünün çocuksu bir hayretle gevşediğini* ve derhal toparlanıp eski haline döndüğünü fark ettim. (ADM, 8)

Dünya yakın tarihinde, yıllarca sürdürdüğü kalkınmanın meyvelerini çürümeye terk eden, Üçüncü Dünya olarak adlandırılan ülkelerin saflarına kaymak tehlikesiyle karşı karşıya kalan, çok eğitilmiş, ilk yüksek-teknoloji imperatorluğu, Rusya. (ADM, 92)

Bana döndü, “Burnu konu alan yüzlerce Rus atasözü ve deyiminin yanında *Cyrano de Bergerak'ın o ünlü sahnesi* hiç kalır,” diye açıkladı. (ADM, 5)

“Hiç değilse yeri belli,” diye ağlayışını, sevgili *prensini naaşının* ortada bırakmadığımız için ellerimi öpmeye kalkışını ömrüm oldukça unutmayacağımı düşünürken, *Tuleyev'in Sibirya boranlarının derin yarıklar açtığı yüzünün* çocuksu bir hayretle gevşediğini ve derhal toparlanıp eski haline döndüğünü fark ettim. (ADM, 8)

2.5. Aitlik Grubu

Aitlik eki “-ki”nin eklendiği kelimenin oluşturduğu kelime grubuna aitlik grubu denir. Bu grup, aitlik içinde bulunma ve bağlılık işlevleri taşır. “-ki” eki yapım eki olmasına rağmen bazı çekim şekilleriyle kullanılır. Aitlik grubu cümlede zamir ve ya sıfat olarak kullanılır (Özkan, Sevinçli, s. 59).

Muharrem Ergin, aitlik grubu için şöyle açıklama yapmaktadır: “-ki aitlik eki ile ondan önceki bir kelime grubunun yalın hali genetik ve ya lokatif hali ile kurulur (Ergin, 2004, s 385).

Aitlik Grubunun Sıfat Tamlamalarında Sıfat Olarak Kullanılması

Bilgisayarda *yangın modellemesi yaparkenki* heyecanından bahsettiler. (ADM, 31)

Işık ve gölgenin *şu gündeki, şu andaki* eşsiz oyunudur? (ADM, 31)

Tercihan *dokuz ila on dört yaşları arasındaki* bakirelerin bedenindeki ışık ve gölgelerin!? (ADM, 31)

Bugün artık *Rus Federasyonu ’ndaki* ekonomiyi geliştirmeye dönük yasalar dünyanın hiçbir sanayileşmiş ülkesinde yok. (ADM, 14)

Haberde adı Robinoviç’le birlikte yer almış olmasaydı yine de aymayabilirdim ama bana *Ostankinskaya’daki* daireyi bulan David! (EU EU, 3)

Bizlere gelince, kıllı göğüsleri açıkta, yüzlerinde erkek olduklarını daha da vurgulayan ağır makyaj olan iki *aktörün kız kardeşlerinin arasındaki* ensestvari ilişkiyi müthiş bir şehvetle sergilemelerini hayretler içinde izlemiş, şaşkına dönmüş durumdaydık. (EU EU, 5)

Sonradan tanıdığımız Burleson isimli Kanadalı dağcı, *Elbruz’daki* rüzgarın kar gözlüklerinin içine girip kontakt lenslerini uçurduğunu anlatmıştı. (DN, 77)

2.6. Birleşik Fiil Grupları

Leyla Karahan: “Bir hareketi karşılamak veya bir hareketi tasvir etmek üzere yan yana gelen kelimeler topluluğu”nu birleşik fiiller olarak tanımlamıştır (Karahan, 2019, s. 73).

Mustafa Özkan ise birleşik fiileri şöyle tanımlamıştır; “Bir yardımcı fiilin, isim ya da fiille oluşturduğu kelime grubuna birleşik fiil denir.”

İsimlerle oluşturulan birleşik fiillerde esas anlamı isim ögesi taşır.

Birleşik fiiller de birleşik isimler gibi belirli kalıplar halinde bulunurlar.

İsim ve fiillerle kullanılan yardımcı fiiller ayrı ayrıdır. Her iki grupta yardımcı fiil sonda bulunur. Bazı şiirlerde ölçü ve kafiye zorunluluğundan kaynaklanan öge yer değişimleri görülebilir (Özkan, Sevinçli, 2017, s. 67-72).

İsimlerle birleşik fiil yapan yardımcı fiiller, **et-, eyle-, ol-, yap-, kıl-, bulun-** yardımcı fiilleridir. Bunlara asıl yardımcı fiiller denir. “ol- ve bulun- yardımcı fiilleri geçişsiz birleşik fiiller, kalanları ise geçişli birleşik fiiller yapar.

“İsimle yapılan birleşik fiillerde, yardımcı fiilin görevi isimleri fiil durumuna getirmektir. Bu yapılarda anlam isim üzerinde bulunur. Bu nedenle yardımcı fiil grupta bir fiilleştirme ve çekim ögesi olarak görev alır. Bu yapılarda ana unsur isim olabileceği gibi, sıfa-fiil de olabilir. Tamlayanı sıfat-fiil olan birleşik fiiller genellikle “ol-, bulun-” yardımcı fiillerini alır.”

“Bunların dışında, isimlerle birleşik fiil yapmaya yarayan “düş-, al-, ver-, kal-, bul-, koş-, tuttur-, işle-, kustur-, geçir-, gör-, at-, koy-, bile-, bin- “ gibi yardımcı fiiller de vardır ki bunlar, gerçekte yardımcı fiil olmadıkları halde ya zamanla anlamlarını kaybetmiş ya da deyimleşmiş olmaları sebebiyle yardımcı fiil durumuna düşmüş, bu görevi üstlenmişlerdir.”

İsimle birleşik fiil yapan yardımcı fiiller ve fiille birleşik fiil yapan yardımcı fiiller olarak iki başlık altında gruplandırılır. İsimle birleşik fiil yapan yardımcı fiiller başlığı altında “et”, “ol”, “eyle”, “bulun”, “yap” yardımcı fiillerini ele alır ve ayrıca sıfat-fiillerle meydana gelen birleşik fiilleri de bu gruba dahil eder. Fiille birleşik fiil yapan yardımcı fiiller ise “bil”, “ver”, “gel”, “gör”, “dur”, “kal”, “yaz”, “koy” olarak açıklar (Ergin, 2004, s. 386-387).

2.6.1. Bir İsim Unsuru İle Bir Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller

2.6.1.1. Yardımcı Fiili “et-“ Olan Birleşik Fiiller

Gogol’un eserleri Ukrayna’nın kaybolan ruhiyatına duyulan özlemi *dile getirir*. (DN, 302)

Nitekim 1841’de Gogol’un bizzat kendisi, Paris’teki doktorların, midesinin ters – yani altının üstünde, üstünün altında - olduğunu *keşfettiklerini* ilan etmişti! (ADM, 5)

Öyle çok acı görecek, öyle büyük, öyle çok düş kırıklığına *şahit olacaktım* ki, gönlüm yorulacak, akan zamanla *kavga etmekten* vazgeçecek, hatta belki Aytunç’un beni *gözden çıkarmış* olmasını kurtuluş olarak görebilecektim. (ADM, 93)

Bu metni okumaya hazırlanan okuru uyarmak isterim ki, bu çalışma, yaşamlarının merkezini güncel kaygıların üzerine *bina etmiş* ortalama Müslümanların kulakları için değildir. (ADM, 139)

Yerkürenin üzerinde her bir insanın bir İsa gibi, iyiyi kötüden *ayırt etmeyi* bilerek yürüyebileceğini söylemesi müthiş. (ADM, 163)

Rusya, anlaşılabilir, hesaba kitaba da gelmez. Kendisine has bir kimliği vardır, Rusya’ya sadece *iman edilir*. (EU EU, 12)

Ben de durmuş, Sergey Goldski’nin başına gelenler neden bana söylenmedi diye *sitem ediyorum!* (EU EU, 62)

Kırk üç yaş, Gogol’un harikulade kuşağının diğer büyük Rus yazarlarına *tahsis edilen* kısacık ömürlerle kıyaslandığında makul bir ecel sayılmalıdır. (ADM, 1)

Lolita’nın yazarının oğlun söyleyecek sözü olduğundan emindim ama mayıs güneşinin son ışıklarını *seyretmeyi* yeğler gibiydi. (ADM, 3)

Karnı üzerinde sürünenlerin ve dört ayak üzerinde yürüyenlerin ve çok ayağı olanların hiç birisiyle kendiniz *murdar etmeyeceksiniz!* (ADM, 7)

Moskow Times yazmış, televizyon vermiş ; Putin ile eşinin, Soljenitsin’leri o akşam Moskova dışındaki ahşap evlerinde *ziyaret edeceklerini* duymayan kalmamıştı. (ADM, 9)

1961’de Milano’da opera *tahsil etmeye* giden Dimitri’ye yakın ola bilmek için karı koca İsviçre’ye taşınmışlar. (ADM, 17)

Aydınlanma değil, Merhamet! Tanrı’nın *hakk edilmiş* gazabıdır ateş. (ADM, 28)

Ehemmiyetsiz ayrıntıların *taklit edilemez*, tekrarlanamaz ahengidir? (ADM, 31)

2.6.1.2. Yardımcı Fiili “ol-“ Olan Birleşik Fiiller

Gogol’un kabrine ilişmiş, Soljenitsin’den Cumhurbaşkanı Putin’i *desteklemiş olmasının* hesabını soruyordu. (ADM, 9)

Başkan Lujkov’un cenazeye *gelmiş olması* bir daha *incitmiş olmalı* ki, bizimle cenaze evine gelmek de istemedi. (ADM, 11)

Eski bir Rus geleneği vardır: yola gidecek yolcu, kapının eşliğinden dışarı adım atmadan önce birkaç dakika sessiz durur, geride bıraktığı eve *dağılmış olan* ruhunun toparlanıp bedenine girmesini bekler. (ADM, 13)

Soljenitsin, Aleksî’nin ruhunun ateşini bedenime naklettiğini söylerken Rusya’nın bende yer bulduğunu söylüyordu ki, bu değerlendirmenin onun tarafından *yapılmış olması* benim için yaşamımın doğrulanması demektir. (ADM, 27)

Haberde adı Robinoviç’le birlikte yer *almış olmasaydı* yine de aymayabilirdim ama bana Ostankinskaya’daki daireyi bulan David! (EU EU, 3)

Belki de haklıydılar ama kendi adıma başbakanlarının Rusya’nın burun kıvrımayacak bir ülke olduğunu *hatırlatmış olmasından* gurura benzer birşeyler duymuştum. (EU EU, 41)

Cezasının 1953’te sona *eriyor olması* lazım ama öyle olmuyor. (EU EU, 182)

Yine de, eğer dokora gitmiyorsam, nobranlığımdan. Karaciğerim kötü ; *beter olsun!* (EU EU, 374)

Nabokov, Rusça’yı en iyi kullanan *yazar olarak* ün yapmıştı ama bana göre Rus bile değildi. (ADM, 17)

Amerikalı yazar olmak demek, *özgür olmak* demek. (ADM, 19)

Mezarının *boş olduğunu* ilk farkedene o olduğu gibi, dirildikten sonra da onu ilk gören, göğe çıktığını inananlara duyuran oydu. (ADM, 28)

2.6.1.3. Yardımcı Fiili “başla-“ Olan Birleşik Fiiller

Oysa, iktidarının ilk altı ayında oligarklarla uğraşacağını işaretlerini vermeye başlamıştı, Putin. (EU EU, 262)

Performansı optimize etti, bina yükselmeye başladı. (EU EU, 16)

2.6.1.4. Yardımcı Fiili “gel-“ Olan Birleşik Fiiller

Emile Durkheim’in yoğun ulusal travma süreci diye tanımladığı “anomie” kavramı aklıma geliyor. (EU EU, 246)

“Bolşoy zahvat” diyorlardı, “Büyük gasp”. Devlet mülklerinin özelleştirme adı altında bir avuç adama peş keş çekilmesi anlamına geliyordu. (EU EU, 250)

Metro kullanmaktan hazzetmediğimi bildiği için, tramvay yolu üzerinde, ayrıca Yaroslavskoe Caddesi’ne birkaç dakika uzakta olduğunu da ekledi ki, bu kolayca taksi *bulabileceğim anlamına geliyordu*. (EU EU, 14)

2.6.1.5. Yardımcı Fiili “kal-“ Olan Birleşik Fiiller

Bu haliyle kabahat yine Yahudilerin *başlarına kaldı*. (EU EU, 248)

2.6.2. Bir Fiil Unsuru İle Bir Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiiller

2.6.2.1. Yardımcı Fiili “bil-“ Olan Birleşik Fiiller

Sabah altıda kalkan, açık havayı Rus entelektüellerinin tütün ve alkol kokan edebiyat mabetlerine tercih eden bir doğa insanıydı ; onu elinde balta odun keserken *görebiliyordum* ama şöminenin karşısında içkisini yudumlar, pürosunu tütümlerken değil. (EU EU, 214)

Neden sonra, “Rusya size yardımcı *ola bildi* mi, bari? (EU EU, 217)

Şimdi artık yaşlı bir adamım ve duruma uyarlanmam lazım, ama bırak nasıl konuşmam gerektiğini, nasıl giyinmem gerektiğini **bile bilmiyorum**. (ADM)

Yazabilmek için değil mi, Gaspodin Soljenitsin? (EU EU, 182)

Hükümet istikrarı **sağlayabilirse**, işler iyiye gider.

Aklı başında birisi, şahit olduklarını rüyalarında bilunutmaya çalışır ki, **yaşayakalabilirsin!** (EU EU, 186)

Ömürlerinin büyük bölümünde gözlerini kapalı tutarlar ki, bakmadan görmeyi **öğrenebilirler**. (EU EU, 402)

Biz Rusların bu işleri **iyi bildiğimizi bilirsin** Kamünizmi emniyete almak gerektiğinde Prag'a girmekten kaçınmamıştık. (EU EU, 9)

Bir defasında bir genç Oktyabrski Meydan'ndaki heykelin üzerine bir kova asit boca etti ama ne mutlu ki asitin bronzun ilacı **olduğunu bilmiyordu**. (EU EU, 21)

Bir yandan kendisini destekleyen gazetecilere, yerel yöneticilere, işadamına ayrıcalıklar, paralar dağıtıp devlet hazinesini görülmemiş bir fütursuzlukla tamtakır ederken, diğer yandan da ABD'yi hoş tutmak için akıl almaz ödünler **verebiliyordu**. (EU EU, 24)

İktidara bir kez daha fiziken yakın olmanın o mistik esikliğini yaşadıklarını **görebiliyordunuz**. (EU EU, 24)

Seçimlerde ortak hasımlarıyla baş **edebilmek** için bir araya gelmiş, muazzam kaynaklar kullanmış bu bankerler, bu medya moğolları, televizyon ileri gelenleri, tüccarlar ve yeni kültürel elit, sürmesini sağladıkları 'İktidar'n ve onu elinde tutan adamın, ne denli zayıf, edilgen ve **yönlendirilebilir olduğunu** görmüşlerdi. (EU EU, 25)

2.6.2.2. Yardımcı Fiili “dur-“ Olan Birleşik Fiiller

Sonbaharda kalp ameliyatı geçiren Yeltsin'in sahneden hemen tümüyle kaybolmasını fırsat bilen radikal komünist kanat, seçimlerde aldıklarında sonuçları yok sayıp yönetime

el koymaya kalkırken, meydanı boş bulan Jironovski, İstanbul ve Çanakkale boğazlarının alınması gereğinden **bahsetmeye durdu**. (DN, 23)

Maliye Bakanı Aleksandr Livşits, “Serveti paylaşın!” nutukları **atadursun**, Galina Alekseyevna gibi, Albay İvanov’un emekli maaşının ödenmesi de belirsiz bir tarihe ertelendi. (DN, 23)

İkinci Çeçen Savaşına ilişkin tutumu, Putin’in Kremlin’in elini güçlendirmeye niyetli olduğunu zaten göstermişken, Başbakan bir adım daha attı, komünist milletvekillerinin çoğunlukta olduğu Duma’nın terkipini Kremlinin destekleyecek şekilde değiştirmeye durdu. (EU EU, 255)

Emma Goldman, fuhuşu, fabrika işçisi kadınların ücretlerinin yetersizliğine **bağlayadursun**, biz de çalışacak fabrika bile yoktu ama Aydınlanma’nın tezgahından geçinceye kadar bu boyutta fuhuş görmedik. (ADM, 432)

Ben hayretler içinde yüzüne **bakadurayım**, “Ama itiraf edeyim ki, köylülerin arasından o **enerjiye sahip birileri** çıksa, onlarla ne yapacağımı bilmezdim,” diye sürdürdü. (ADM, 440)

2.6.2.3 Yardımcı Fiili “gel-“ Olan Birleşik Fiiller

Öldüğü sanılan er Kolya, yedi yıl sonra Müslüman olmuş olarak **çıkagelir**. (ADM, 437)

2.6.2.3. Yardımcı Fiili “kal-“ Olan Birleşik Fiiller

Dünyanın en büyük eroin üreticisinin Afganistan olduğu, savaştan sonra başta askerler olmak üzere Rusya’da kullanıcı sayısının salgın denecek **boyutlara vardığı**, perestroykayla birlikte Moskova’da eroin fiyatlarının marijuanın da **altına düştüğü**, bu düşüşe paralel olarak polisin rüşvet tarifesini elli rublede dondurmak **zorunda kaldığı** şeklindeki “piyasa bilgileri”mi Luda’ya borçluyum. (EU EU, 28)

2.6.2.4. Yardımcı Fiili “git-“ Olan Birleşik Fiiller

Laure'nin mutlaka izlenmesi gerektiğini söylediği o çok tartışmalı oyunu, Jean Genet'in Kız Kardeşler'ini, *görmeye gidiyoruz*. (EU EU, 4)

Sonraki yıllarda sıkça *geldi gitti* ama ben çoğu kez Moskova dışında oluyordum, görüşemiyorduk. (EU EU, 13)

2.6.2.5. Yardımcı Fiili “ol-“ Olan Birleşik Fiiller

Haberde adı Rabinoviç'le birlikte yer *almış olmasaydı* yine de aymayabilirdim ama bana Ostankinskaya'aki daireyi bulan David! (EU EU, 3)

2.6.3. Anlamca Kaynaşık Kalıplaşmış Birleşik Fiiller

İşin başına karizmatik olmayan birisini getirmek Amca'nın da *işine geldi*. (EU EU, 247)

İntelijenti geleneğinin aksine, Çubayis, Gaydar gibi adamlar, sıradan Rusların inançlarının, yaşam biçimlerinin, düşüncelerinin karşısında saldırgan bir biçimde yer aldılar. (EU EU, 250)

Amaçladıkları, Yeltsin ve başta Beryozovski olmak üzere avenesini koruma **sözü vermiş** olan Putin'in popüleritesinin doruğundayken seçime girmesini sağlamak, kazanmasını garantilemek. (EU EU, 260)

2.7. Unvan Grubu

“Bu kelime grubunda unvan isimleri genellikle şahıs isimlerinden sonra getirilmekle beraber Eski Anadolu Türkçesi dönemine aitmetinlerde başa getirildiği bilinen bir durumdur” (Ergin, 2004, s. 389).

“Şahıs ismiyle ona ait bir unvan (lakap, takma isim, rumuz) ve ya akrabalık bildiren ismin birlikte kullanımıyla oluşan kelime grubuna verilen isimdir. Bu grupta isim unsuru başta, unvan ve ya akrabalık ismi sonda bulunur” (Karataş, 2019, s. 486).

*Unvan grupları, cümlede çeşitli çekim ekleri alarak özne, nesne, yer tamlayıcısı ve yüklem olabilirler.

*Bu kelime grubunda vurgu, isim ögesi üzerindedir (Özkan, Sevinçli, 2017, s. 66).

2.7.1. Cümledeki Vazifesi Yönünden Unvan Grubu

2.7.1.1. Unvan Grubunun Özne Olarak Kullanılması

“Ufak tefek hediyeler yararlı oluyor,” dedi *Şennur hanım da*. (ADM, 201)

Şaşkınlığımı fark eden Şenur hanım, kulağıma “Radisson –Çeçenskaya” diye fısıldadıydı. (EU EU, 4)

Yüzüm nasıl bir şekil aldıysa, Şennur Hanım, “Sovyet döneminde Mpskova’da hayat çok sıkıcı, çok tatsızdı” diye savunmak ihtiyacını hiss etti. (EU EU, 6)

2.7.1.2. Unvan Grubunun Yüklem Olarak Kullanılması

Primakov, Lujikov, Yeltsin veya Putin veya diğerleri, Vasili Amca’mın muhtelif reenkarnasyonlarıdır. (EU EU,50)

2.7.2. Unvan Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu

2.7.2.1. Unvan Grubunun İsim Tamlamalarında Tamlayan Olarak Kullanılması

Primakov, Lujikov, Yeltsin veya Putin veya diğerleri, Vasili Amca’mın muhtelif reenkarnasyonlarıdır. (EU EU,50)

Vasili Amca’mı tanısaydın, ittifakları seni şaşırtmazdı. (EU EU, 50)

Yeltsin’in yaşamöyküsü, Vasili Amca tipolojisine ışık tutuyor. (EU EU, 50)

2.7.2.2. Unvan Grubunun Sıfat Tamlamalarında İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Şaşkınlığımı fark eden Şenur hanım, kulağıma “Radisson –Çeçenskaya” diye fısıldadıydı. (EU EU, 4)

2.8. Ünlem Grubu

Bir ünlem ile bir isim unsurundan meydana gelen kelime grubudur. Bu grupta ünlem başta, isim unsuru sonda bulunur. Grupta birden fazla isim unsuru bulunabilir. Cümlenin kuruluşuna katılmayan bu grup, hitaplarda kullanılır. Cümle dışı öge olarak cümlenin herhangi bir yerinde bulunabilir. Grubun vurgusu ünlem üzerindedir (Karahan, 2019, s. 71).

Ey, uknyem! Ey, uknyem! (DN, 134)

Hey Saşa! Diye seslenmişti! (ADM, 8)

2.9. Birleşik İsim Grubu

Bir şahsa özel ad olmak üzere bir araya gelen kelimeler topluluğudur. Bu grupta isimler eksiz birleşir.

*Tamlananı özel isim olan sıfat tamlamaları zamanla bir şahsa ad olmak üzere “birleşik isim grubuna dönüşebilir. Sıfat tamlamasında başta bulunan vurgu, birleşik isim grubunda ikinci unsur üzerine kayar.

* Bu grup söz dizimi içinde isim görevi yapar.

* Vurgu son unsur üzerindedir (Karahan, 2019, s. 70).

Romandan örnekler:

Baba Nobokov orada Rusça bir gazete çıkartıyor, gazetede de oğlunun ilk denemeleri ve çevirileri. (ADM, 17)

Yazarın imdadına *Galina Alekseyevna* yetişti. (ADM, 10)

Volodya, *Vladimir Putin*'in ilk adının kısaltılmışı. (ADM, 9)

Bana döndü, “Burnu konu alan yüzlerce Rus atasözü ve deyiminin yanında *Cyrano de Bergerak*’ın o ünlü sahnesi hiç kalır,” diye açıkladı. (ADM, 5)

“Dün Derjinski’yi anma törenine katıldı, evvelsi gün Zavtra’nın Yazı İşleri Müdürüyle braberdi, ondan önceki gece *Moşe Katsav*’a Kremlin tarihinin ilk koşer ziyaretini verdi, bu akşam da bize geliyor,” diye cevap verdi Soljenitsin, olan bitene kendisi de anlam veremiyormuş gibi başını sallayarak. (ADM, 9)

Kes artık, **Dimitri Vladimiroviç!** Bu ne bitmez tükenmez intikamdır! Aleksı de öldü ama bak, babamın ilham perisi hala yaşıyor! (ADM, 21)

İsa Mesih, ateşin demire nüfuz etmişliyidir. (ADM, 27)

Oğul Nabokov'un bana **Mariya Magdaleni** derken, ortaçağdan kalma anakronistik bir kişilik olduğunu vurguladığını ya da huzuruna hatırlattığını bilecek kadar eskimiştim Rusya'da. (ADM, 29)

Paul Tatum'u kim öldürdü? **R.Scott Moxley** imzalı haberin başlığı buydu. (EU EU, 1)

Aleksı Kristofoviç Zelenski, yangın koruma mühendisliyi alanında Amerika'da doktora yapan ilk, belki de Rus te bilim adamı ki, dalm kendisi çok yeni. (DN,73)

2.10. Sayı Grubu

Basamak bakımından büyükden küçüğe doğru sıralanmış sayıların oluşturduğu kelime grubuna sayı grubu denir. Yüzlük, binlik, milyonluk gibi sayı sistemlerinde yer alan ana sayılar sıfat tamlaması, ara sayılar ise sayı grubudur.

*Grupta sayılar ek almadan birleşir.

*Vurgu küçük sayı üzerindedir.

*Bu grupta sayılar ayrı yazılır (Özkan Sevinçli, 2017, s. 96).

*Sayı grubu, söz dizimi içinde isim ve sıfat görevi yapar (Karahana, 2019, s. 73).

2.10.1. Cümledeki Vazifesi Yönünden Sayı Grubu

Sayı Grubunun Özne Olarak Kullanılması

1917'de Rus topraklarında **elli dört bin kilise** vardı, Almanlar geldiğinde sadece yüz. (ADM, 117)

Yirmi el ateş edildi, on biri hedefi buldu ; Tatum, metronun kirli merdivenlerine serildi. (EU EU, 3)

2.10.1.Sayı Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu

Sayı Grubunun Sıfat Tamlamalarında Tamlayan Olarak Kullanılması

Bunun böyle olduğunun bir göstergesi de, Avrupa'da toprağa bağlı kölelerin on beşinci yüzyılın ortalarında azat edilmiş olmalarına karşın, Rusların bu noktaya ancak **üç yüz yıl** sonra gelebilmiş olmasıymış. (ADM, 89)

1917'de Rus topraklarında **elli dört bin kilise** vardı, Almanlar geldiğinde sadece yüz. (ADM, 117)

Yüz altmış üç piskopostan sadece yedisi hayattaydı. (ADM, 117)

Kırk üç yaş, Gogol'un harikulade kuşağının diğer büyük Rus yazarlarına tahsis edilen kısacık ömürlerle kıyaslandığında makul bir ecel sayılmalıdır. (ADM, 1)

Tuleyev o titrek ve yamalı haliyle, **üç bin küsür kilometre** yolculuğu göze almış, **elli yıldır** görmediği Moskova'ya gelmişti. (ADM, 8)

Nabokov-tam **otuz yayınevinden** ret cevabı almıştı! (ADM, 19)

Yirmi el ateş edildi, on biri hedefi buldu; Tatum, metronun kirli merdivenlerine serildi. (EU EU, 3)

Başıyla işaret ettiği masaya baktığında koyu takım elbiseli **beş-altı Japon ekreğinin** büyük bir ciddiyetle sarhoş olduklarını gördüm. (EU EU, 6)

Birkaç yıl sonra, **kırk kişi** alabilecek şekilde büyütülmüş , daha sonra yukarlara, **beş bin küsür metre**ye taşınmış. (DN, 77)

Enflasyon yüzde **bin üç yüz elliye** çıktı. (ADM, 91)

Putin gelir vergisini yüzde **on üçte** dondurdu, meseleyi çözdü. (ADM, 15)

Kurumlar vergisi yüzde **otuz beşti, yirmi dörde** indirildi. (ADM, 15)

Yirmi el ateş edildi, **on biri** hedefi buldu ; Tatum, metronun kirli merdivenlerine serildi. (EU EU, 3)

2.11. Edat Grubu

Bir ismin gibi, için, kadar, üzere, dolayı, göre, diye, rağmen, karşı, ile, doğru gibi edatlardan birini alarak oluşturduğu kelime grubuna edat grubu denir. Bu grupta isim ile edatın birleşmesi isme ve edatın türüne göre ekli ya da eksiz olabilir. Edat grupları cümle içinde farklı öğelerde zarf, sıfat ve isim olarak kullanılabilir. (Karataş, 2019, s. 485)

*Bu grupta isim başta, çekim edatı sonda bulunur.

*Bu grupta birden fazla isim unsuru bulunabilir.

*Edat grubu sözdizimi içinde, sıfat, zarf ve isim görevi yapar. Grup, yapısındaki edatın türüne göre zaman, yön, durum, benzetme, sebep, miktar, şart vs. bildirir.

*Grubun vurgusu, isim unsuru üzerindedir (Karahana, 2019, s. 65).

2.11.1.Yapısı Yönünden Edat Grupları

2.11.1.1. “Sonra” İle Kurulan Edat Grupları

Duvar yıkıldıktan *sonra* köylerde hayat şartları çok ağırlaştı. (ADM, 420)

Mezarının boş olduğunu ilk farkedene o olduğu gibi, dirildikten *sonra* da onu ilk gören, göğe çıktığını inananlara duyuran oydu. (ADM, 28)

3 Kasım 1996’da, soğuk, kasvetli bir Pazar günü öğleden *sonra* Paul Tatum Moskova’daki otelinin odasında oturmuş, Frederick Forsyth’in İkna isimli yeni gerilim romanını okuyordu, diye devam ediyordu. (EU EU 1)

İki saat *sonra* şehrin bir başka yerinde bulunan Jiguli’nin içinde sadece bir gazoz şişesi vardı. (EU EU, 3.)

Vikturik’un Kız Kardeşler’ini seyrettiğiniz o gece, oyundan *sonra* Laure, Galina, Şennur, Radisson Slavyanskaya’nın barına gelmişsiniz. (EU EU, 4)

Belki de sağlıksız bir adam olduğu için, bir süre *sonra* matematikçileri ve bilim adamlarını çalıştırdıkları Moskova yakınlarındaki özel Marfino Hapishanesi’ne naklediyor. (EU EU, 180)

Birkaç yıl *sonra*, kırk kişi alabilecek şekilde büyütülmüş , daha *sonra* yukarlara, beş bin küsür metreye taşınmış. (DN, 77)

2.11.1.2. “Önce” İle Kurulan Edat Grupları

Bundan tam yüz yirmi yıl *önce*, gür beyaz sakalları göğsüne kadar inmiş, geniş alınlı, gür beyaz kaşlı, ermiş kılıklı bir adam, süslümsüz iki şamdanın aydınlattığı, trabzanlı ir ahşap yazı masanın başında ve 'İslik çalarken tipi her yerde/Baştan başa tüm ülkede..' oturmuş, önündeki sayfanın kenarına bir not düşmüş : (DN, 90)

Eski bir Rus geleneği vardır : yola gidecek yolcu, kapının eşiğinden dışarı adım atmadan *önce* birkaç dakika sessiz durur, geride bıraktığı eve dağılmış olan ruhunun toparlanıp bedenine girmesini bekler. (ADM, 13)

2.11.1.3. “İçin” İle Kurulan Edat Grupları

Oysa bizim çocuklarımız bizim dünyamızda yaşayabilmek *için* bizden ayrılmak zorundalar. (ADM, 52)

Biz Kuzey Amerikalılar özgür insanlarız ama bütün bu özgürlüklerimizi ne olmak *için* kullanacağız? (ADM, 53)

Seni sonsuza dek işkencede tutan İblis değil, Tanrı. İblis kirayı zamanında ödemen *için* orada. (ADM, 64)

1961'de Milano'da opera tahsil etmeye giden Dimitri'ye yakın ola bilmek *için* karı koca İsviçre'ye taşınmışlar. (ADM, 17)

Soljenitsin, Aleksi'nin ruhunun ateşini bedenime naklettiğini söylerken Rusya'nın bende yer bulduğunu söylüyordu ki, bu değerlendirmenin onun tarafından yapılmış olması benim *için* yaşamımın doğrulanması demektir. (ADM, 27)

“Hiç değilse yeri belli,” diye ağlayışını, sevgili prensinin naaşının ortada bırakmadığımız *için* ellerimi öpmeye kalkışını ömrüm oldukça unutmayacağımı düşünürken, Tuleyev'in Sibirya boranlarının derin yarıklar açtığı yüzünün çocuksu bir hayretle gevşediğini ve derhal toparlanıp eski haline döndüğünü fark ettim. (ADM, 8)

Yurttaşlarından özeleştirme anlamında cihat, edep ve hatta tövbe talep eden emperyalist geçmişleriyle yüzleşmelerini, hatta işledikleri ulusal suçlar *için* özür dilemelerini

Soljenitsin gibi müthiş bir belagatle öneren birisini savuşturmanın yolu, adamın normal olmadığını ima etmek. (ADM, 30)

Hükümlerini desteklemek *için*, Aleksî'nin Rusya'da Yangın Koruma Mühendisliği alanında doktora yapan ilk ve tek bilim adamı olduğunu hatırlattılar. (ADM, 31)

Aleksî, bana narodnik derken haksız değil, zira bu ülkeye yeni bilgiye yer açmak, yeniden yapılanmak, hatta bir başka Güloya'ya ihtida etmek *için* göçtüğümü söyleyen benim. (EU EU, 10)

Belki de sağlıksız bir adam olduğu *için*, bir süre sonra matematikçileri ve bilim adamlarını çalıştırdıkları Moskova yakınlarındaki özel Marfino Hapishanesi'ne naklediyor. (EU EU, 180)

Yazabilmek *için* değil mi, Gaspodin Soljenitsin? (EU EU, 182)

Çağdaş Batı Devletleri, 'hükümetler insana hizmet *için* vardılar ve insan, mutluluğu kovalayabilmek için özgür yaşamak dururmundadır' esası üzerine kurulurlar. (EU EU, 202)

Ürünün raf ömrünü uzatmak *için* içine zehir katan gıda üreticisi de yasal olarak suçsuzdur çünkü insanlar sözkonusu ürünü satın alıp almamakta özgürdürler. (EU EU, 203)

Küçük uzak bir kolejde hocalık yapan, ülkesinin yenilenmesi ve kurtuluşu yolunda söyleyecek sözü olan birisinin sesini medya ilgilenmediği *için* duyamaz olursunuz. (EU EU, 205)

Peder'in neden bahsettiğini anlamak *için* döndük, Lenin Bulvar'ında kaldırılma çekilmiş, üzerinde bir baştan bir başa Çeçenistanın çocuklarına Merhamet Misyonu yazan otobüsü gördük. (DN, 86)

2.11.1.4. “Beri” İle Kurulan Edat Grupları

Moskova'ya geldiğim günden *beri* her sabah, benim burada ne işim var diye uyanıyorum. (ADM, 11)

2.11.1.5. “Gibi” İle Kurulan Edat Grupları

Tuleyev’in Soljenitsin berjerinde oturduğu *gibi* otururlardı : gözler yerde, dizler bitişik, omuzlar kısık, şeyhinin huzuruna ilk kez çıkan bir mürit, şefinin oturma izni verdiği kır gerillası gibi utangaç. Ama buda dışardan bakıldığında böyle ; aslında, açtıkça içinden bir başkası çıkan ünlü Rus bebekleri matriyoşkalardandı Tuleyev. (ADM, 8)

Ve Rusya’da edebiyat, bizdeki *gibi* bir tür ekstra , kişinin hayatı ve temel meşguliyetleri çerçevesinde bir aksesuar deyil, Rusların derin bir tutkuyla bağlı oldukları yaşam/yetişme biçimleridir. (ADM, 10)

Doğrusu, çok şık bir bastondu! Sağ elindeydi, kalem tutar *gibi* tutmuştu! (ADM, 14)

Mezarının boş olduğunu ilk farkedene o olduğu *gibi*, dirildikten sonra da onu ilk gören, göğe çıktığını inananlara duyuran oydu. (ADM, 28)

Yurttaşlarından özeleştirme anlamında cihat, edep ve hatta tövbe talep eden emperyalist geçmişleriyle yüzleşmelerini, hatta işledikleri ulusal suçlar için özür dilemelerini Soljenitsin *gibi* müthiş bir belagatle öneren birisini savuşturmanın yolu, adamın normal olmadığını ima etmek. (ADM, 30)

Meydan okuyor *gibi* bakıyordu ve ben gözlerinde, işleri iyi giden şeytanın özgüvenini gördüyümü hissettim. (ADM, 32)

Külçe gibi, leş *gibi* yaşamının da yaşamak sayılabildiğine şahidim! (ADM, 32)

Heç biriniz Rusya’nın ne kadar çabuk gelişeceğini, Birleşik Devletler *gibi* olacağını farkında değilsiniz! (EU EU, 6)

Eğer bu Tatum haklıydı, Rusya’nın ne kadar çabuk gelişeceğini, Birleşik Devletler *gibi* olacağını hiç birimiz farkında değilseniz ve eğer sizin Rusya kitabın da Amerika’ysa, neden olmasın? (EU EU, 9)

Ne zor, ne bitmez tükenmez bir yıl, bu 99. cinayetler, bombalamalar, iflas eden ekonomi, pula dönen ruble, İkinci Çeçen Savaşı derken bir de yıllar yılı kendilerini, korumak / kollamakla yükümlü hissettikleri Sırbistan’a arka çıkmak *gibi* mecburiyetle karşı karşıya buldular. (EU EU, 40)

Atlar kulaklarını dikiyorlar, uçuşan bulutlarının arkalarında bıraktıkları temiz havayı içmek ister *gibi* horulduyorlar. (EU EU, 44)

Asil bir ülkenin gururlu oğulları *gibi* davranmalısınız! (EU EU, 180)

Ancak, iş yaşam biçimine geldiğinde, kendiniz *gibi* yaşayacaksınız. (EU EU, 190)

Binlerce savcı tarafından desteklenen sanık cezasız bırakılabileceği *gibi*, hak etmediği hoşgörüyü de mazhar olabiliyor. (EU EU, 204)

O gece o trende, yeryüzünde Kotlas-Moskova yolcularından başka hiçbir canlı yokmuş *gibi* oldu . (DN, 7)

2.11.1.6. “Kadar” İle Kurulan Edat Grupları

a) Miktar Edatı Olan “Kadar”

Günümüzde çocuklarımızın taptığı o *kadar* çok tanrı var ki! Eğlence tanrıları, spor tanrıları, bilgisayar tanrıları... Bunlar çocuklarımızı fareli köyün kavalcılarını gibi arkalarına takıyor, bizden uzaklaştırıyorlar. (ADM, 51)

20. Yüzyılın başlarında elli kilise varmış, altı taneye *kadar* inmiş ama Aziz Yelizaveta şifa dağıtmayı sürdürüyor şapelinde. (DN, 402)

Şehrin öteki ucundaki Starlite Diner’da Başkan Boris Yeltsin’in güvenlik şefi Aleksandr Horjakov ve Greatis USA reklam ajansının CEO’su David Rabinoviç’le yapacağı toplantıya daha şimdiden on dakika *kadar* geç kalmış durumdaydı. (EU EU, 2)

Eğer bu Tatum haklıysa, Rusya’nın ne *kadar* çabuk geliyeceyinin, Birleşik Devletler gibi olacağını hiç birimiz farkında değilsek ve eğer senin Rusya kitabın da Amerika’ysa, neden olmasın? (EU EU, 9)

Vera ölümünden bir yıl öncesine *kadar* da İsviçre’de Montrö Sarayı denilen otelde yaşamış. (ADM, 17)

b) Yer ve Yön Edatı Olan “Kadar”

Vera ölümünden bir yıl öncesine *kadar* da İsviçre’de Montrö Sarayı denilen otelde yaşamış. (ADM, 17)

Gogol, evrende bedeni pullarla kaplı ya da pençeleri hatta toynakları olan, acayip oldukları *kadar* da zararsız pek çok tanrı olduğunu hiçbir zaman idrak etmedi. (ADM, 13)

Bu tekinsiz taşralı kadın, buharlı makinelerden lokomotiflere *kadar* bir sürü şeyin kendi Nikolay’ının icadı olduğunu anlatırdı. (ADM, 21)

Oğul Nabokov’un bana Mariya Magdaleni darken, ortaçağdan kalma anakronistik bir kişilik olduğunu vurguladığını ya da huzuruna hatırlattığını bilecek *kadar* eskimiştim Rusya’da. (ADM, 29)

Bu koşullar altında bile Sırplara yardım eli uzatamayacak *kadar* güçsüz görünmeyi kaldıramazdı, Rusya. (EU EU, 40)

Ya dünya devleti olmaya hiç sıvanmayacaksınız ya da Keşanlı Ali Destanı’nı sonuna *kadar* okuyacaksınız; kendiniz gidemeseniz bile namınız gidecek. (EU EU, 40)

Bu arada kargalar kanatlarını sonuna *kadar* açmış, rüzgarın üzerinde oturuyorlar. (EU EU, 45)

Garip olan en iyi sosyal koşulların geliştirildiği Batı’da suç hala var ve yoksul olduğu *kadar* da kanunsuz Sovyet toplumundan daha fazla var. (EU EU, 204)

Ve bu, ölümsüzlük telkin eden yalçın dağlara, nefes kesecek *kadar* güzel orman vadilerine, pınarlara, çaylara rağmen böyle. (DN, 80)

2.11.1.7. “Diye” İle Kurulan Edat Grupları

Nataşa’nın “ Oy, oy, oy! “ *diye* inlemesi, haberin dakikalar içinde masadan Masaya yayılması, müziğin susması, devasa salonun ayaklanması, patlayan bir barajdan boşalan seller gibi yükselen Rusça... (ADM, 290)

Uçakta okusun *diye* yanına aldığı Gogol’dan konuşurken, Rusların sanattan beledikleri, doyum değil kurtuluş. (EU EU, 160)

Bana döndü, “Burnu konu alan yüzlerce Rus atasözü ve deyiminin yanında Cyrano de Bergerak’ın o ünlü sahnesi hiç kalır,”*diye* açıkladı. (ADM, 5)

Duraladım, “incil’ dendir,” **diye** vurguladım, duymazdan geldi. (ADM, 7)

“Hiç değilse yeri belli,” **diye** ağlayışını, sevgili prensinin naaşının ortada bırakmadığımız için ellerimi öpmeye kalkışını ömrüm oldukça unutmayacağımı düşünürken, Tuleyev’in Sibirya boranlarının derin yarıklar açtığı yüzünün çocuksu bir hayretle gevşediğini ve derhal toparlanıp eski haline döndüğünü fark ettim. (ADM, 8)

3 Kasım 1996’da, soğuk, kasvetli bir Pazar günü öğleden sonra Paul Tatum Moskova’daki otelinin odasında oturmuş, Frederick Forsyth’ın İkna isimli yeni gerilim romanını okuyordu, **diye** devam ediyordu. (EU EU 1)

Ya ağzı laf yapan entel çocuklarla birisinin mutfağında toplanılır anlamsız vodka içilirdi, ya da küçücük kooperatif apartmanının bir köşesinde abajurun üstüne romantic olsun **diye** bir sveter atar, dans ederdik. (EU EU, 6)

“Sergey Stepaşin’in yerine oturdu,” **diye** gülümsediği Aleksî. (EU EU, 40)

2.11.1.8. “Göre” İle Kurulan Edat Grupları

Nabakov, Rusça’yı en iyi kullanan yazar olarak ün yapmıştı ama bana **göre** Rus bile değildi. (ADM, 17)

Dimitri’ye **göre**, babası annesine “sen benim maskemsin” , demiş. (ADM, 17)

Her şeye karşı şüpheli, yerine **göre** riyakar, yerine göre zalim, fakat her zaman hilekar ve sarhoş bir mahluk. (EU EU, 50)

2.11.1.9. “Başka” İle Kurulan Edat Grupları

Kokuları, hapsirmaları, horlamaları Gogol kadar iyi tasvir eden bir **başka** yazar bulmak zordur! (ADM, 4)

Anlamıyor musun, artık insandan **başka** bir şey oluyoruz. (ADM, 66)

Rusça’dan **başka**, Fransızca ve İngilizce’yi de ana dili gibi konuşur, çeviri yaparmış. (ADM, 17)

Alexi, bana narodnik derken haksız değil, zira bu ülkeye yeni bilgiye yer açmak, yeniden yapılanmak, hatta bir *başka* Güloya'ya ihtida etmek için göçtüğümü söyleyen benim. (EU EU, 10)

Karanlık ve ürkütücü ufka son bir ışık huzmesi atan güneşin elinden bulutların ardında kaybolmaktan *başka* bir şey gelmiyor. (EU EU, 44)

O gece o trende, yeryüzünde Kotlas-Moskova yolcularından *başka* hiçbir canlı yokmuş gibi oldu . (DN, 7)

2.11.1.10. “Rağmen” İle Kurulan Edat Grupları

“Ya kendimizden daha üstün bir hakikate duyduğunuz hasreti Moğollara *rağmen* yaşatacağız, ya da toprağa iltisaklı o dilsiz ve mütehamil bitkiye dönüşeceğiz!” demişti. (ADM, 90)

2.11.1.11. “İle” İle Kurulan Edat Grupları

Yayınevleriyle ve basınla ilişkileri ayarlayan da oymuş, kocasının ölümünden sonra da devam etmiş. (ADM, 17)

2.11.1.12. “Doğru” İle Kurulan Edat Grupları

Brejnev döneminin sonlarına *doğru* Kremlin'deki liderlik boşluğundan yararlanarak etkilerini arttırdılar. (ADM, 356)

2.11.1.13. “Üzere” İle Kurulan Edat Grupları

Bu arada “ geleceğin başarılı iş adamlarını ve politikacılarını yetiştirmek” *üzere*, gayri resmi bir fikir kulübü kurmuş. (EU EU, 250)

Pasquale Morabito, nakit beş milyar dolar karşılığı tam yetmiş milyar ruble satın almak *üzere* bir anlaşma yapmış ki, bu, rublenin değerinin, üzerine basılı olduğu kağıdın değerinden de düşük olması demekmiş. (EU EU, 61)

1956, İngiltere ile Fransa'nın Süveyş kanalı'nı ele geçirmek *üzere* ittifak yaptıkları yıl. (ADM, 19)

O gece Radisson Slavyanskaya Oteli'nin kırk metre uzağındaki Kievski Metro İstasyonu'na yürümek *üzere* eksi otuz derece soğuğa çıktığında, Rusya'nın en sıradan otomobili olan Jiguli marka, köhne, beyaz bir sedan içinde kendisini bekleyen iki adam hareketlendi. (EU EU, 2)

Dışarıya atlayıp, yapların üstüme boca ettikleri sulara aldırmaksızın çalılara koşuyor, bir kaç dal kekik koparıyor, o muhteşem kokuyu içmek *üzere* burnumu gömüyorum. (EU EU, 47)

En küçük topluluklarda dahil olmak *üzere*, her halk Tanrı'nın dizaynının eşsiz bir yüzünü temsil eder. (EU EU, 190)

Uzayın fethi de dahil olmak *üzere*, ondokuzuncu yüzyılın son dönemlerinde bile kimsenin hayel edemeyeceği ilerlemenin görkemli teknolojik gelişmeleri, yirminci yüzyılın ahlaki yoksulluğunu telafi edemez. (EU EU, 210)

Athos Dağı'nda mukim dört Rus Ortodoks zaviyesinin uzantısı ya da muştemilatı olan bu çatı kiliseler, aslında birer podvoriye'ydi, yani 1880'lerde Kutsal Topraklar'a ya da Aynaroz'a giden hacı adayı papazlar için ara istasyon görevi yapmak *üzere* inşa edilmiş apartman/manastırdır. (DN, 78)

2.11.1.14. “Artık” İle Kurulan Edat Grupları

Sofya gibi, benim bedenimde de tarih denilen bir organın olmadığından eminim *artık*. (EU EU, 408)

Bugün *artık* Rus Federasyonu 'ndaki ekonomiyi geliştirmeye dönük yasalar dünyanın hiçbir sanayileşmiş ülkesinde yok. (ADM, 14)

2.11.1.15. ”Bile” İle Kurulan Edat Grupları

Şimdi artık yaşlı bir adamım ve duruma uyarlanmam lazım, ama bırak nasıl konuşmam gerektiğini, nasıl giyinmem gerektiğini *bile* bilmiyorum. (ADM, 11)

Nabokov, Rusça'yı en iyi kullanan yazar olarak ün yapmıştı ama bana göre Rus **bile** değildi. (ADM, 17)

Daha da ileri gidenler, Rus ayetullahı, gerici Çarist diyenler, hatta Yahudi düşmanı olmakla suçlayanlar **bile** vardı. (ADM, 25)

Hatta, şimdi düşününce, Şennur Hanım **bile** sustu. (EU EU, 3.)

Bu koşullar altında **bile** Sırlara yardım eli uzatamayacak kadar güçsüz görünmeyi kaldıramazdı, Rusya. (EU EU, 40)

Ya dünya devleti olmaya hiç sıvanmayacaksınız ya da Keşanlı Ali Destanı'nı sonuna kadar okuyacaksınız; kendiniz gidemeseniz **bile** namınız gidecek. (EU EU, 40)

Tozu dağıtacak en hafif bir rüzgar **bile** yok. (EU EU, 43)

Aklı başında birisi, şahit olduklarını rüyalarında **bile** unutmaya çalışır ki, yaşayakalabilsin! (EU EU, 186)

Bu nedenle, bizim toplumumuzun sizinkine dönüştürülmesi bir takım iyileştirmeleri getirse **bile**, önemli noktalarda işlerin kötüye gitmesi kaçınılmazdır. (EU EU, 206)

Uzayın fethi de dahil olmak üzere, ondokuzuncu yüzyılın son dönemlerinde **bile** kimsenin hayel edemeyeceği ilerlemenin görkemli teknolojik gelişmeleri, yirminci yüzyılın ahlaki yoksulluğunu telafi edemez. (EU EU, 210)

Ufukta bulutların gölgeleri **bile** yoktu. (DN, 8)

2.11.1.16. "Mi" İle Kurulan Edat Grupları

"Gerçekten öyle **mi** düşünüyorsunuz?!" (ADM, 27)

Gözüm evinin kapısında kıpkırmızı durmuş, ufukta sarkmaya devam eden büyük kara buluta işaretle içeri gelmemizi söyleyen Galina'ya takılıyor ; günah değil **mi**, bu insanlara? (EU EU, 49)

Yazabilmek için değil **mi**, Gaspodin Soljenitsin? (EU EU, 182)

Kararlı pasifistler oralardan yükselen inlemeleri duyarlar **mi** dersiniz? (EU EU, 207)

Yoksa duymamayı *mi* tercih ederler ? (EU EU, 207)

2.11.2.Cümledeki Vazifesi Yönünden Edat Grubu

2.11.2.1. Edat Grubunun Zarf Tümleci Olarak Kullanılması

Bu nedenle, bizim toplumumuzun sizinkine dönüştürülmesi bir takım iyileştirmeleri getirirse *bile*, önemli noktalarda işlerin kötüye gitmesi kaçınılmazdır. (EU EU, 206)

Bu arada “ geleceğin başarılı iş adamlarını ve politikacılarını yetiştirmek” *üzere*, gayri resmi bir fikir kulübü kurmuş. (EU EU, 250)

Pasquale Morabito, nakit beş milyar dolar karşılığı tam yetmiş milyar ruble satın almak *üzere* bir anlaşma yapmış ki, bu, rublenin değerinin, üzerine basılı olduğu kağıdın değerinden de düşük olması demekmiş. (EU EU, 61)

Dışarıya atlayıp, yapıların üstüme boca ettikleri sulara aldırımsızın çalılara koşuyor, bir kaç dal kekik koparıyor, o muhteşem kokuyu içmek *üzere* burnumu gömüyorum. (, EU EU, 47)

Brejnev döneminin sonlarına *doğru* Kremlin'deki liderlik boşluğundan yararlanarak etkilerini arttırdılar. (ADM, 356)

Duraladım, “incil'dendir,” *diye* vurguladım, duymazdan geldi. (ADM, 7)

3 Kasım 1996'da, soğuk, kasvetli bir Pazar günü öğleden sonra Paul Tatum Moskova'daki otelinin odasında oturmuş, Frederick Forsyth'ın İkna isimli yeni gerilim romanını okuyordu, *diye* devam ediyordu. (EU EU 1)

20. Yüzyılın başlarında elli kilise varmış, altı taneye *kadar* inmiş ama Aziz Yelizavet şifa dağıtmayı sürdürüyor şapelinde. (DN, 402)

Vera ölümünden bir yıl öncesine *kadar* da İsviçre'de Montrö Sarayı denilen otelde yaşamış. (ADM, 17)

Tuleyev'in Soljenitsin berjerinde oturduğu *gibi* oturlardı : gözler yerde, dizler bitişik, omuzlar kısık, şeyhinin huzuruna ilk kez çıkan bir mürit, şefinin oturma izni verdiği kır gerillası gibi utangaç. Ama buda dışardan bakıldığında böyle ; aslında,

açtıkça içinden bir başkası çıkan ünlü Rus bebekleri matriyoşkalardandı Tuleyev.
(ADM, 8)

Doğrusu, çok şık bir bastondu! Sağ elindeydi, kalem tutar **gibi** tutmuştu! (ADM, 14)

Doğrusu, çok şık bir bastondu! Sağ elindeydi, kalem tutar **gibi** tutmuştu! (ADM, 14)

Seni sonsuza dek işkencede tutan İblis değil, Tanrı. İblis kirayı zamanında ödemen
için orada. (ADM, 64)

Duvar yıkıldıktan **sonra** köylerde hayat şartları çok ağırlaştı. (ADM, 420)

2.11.2.2. Edat Grubunun Yüklem Olarak Kullanılması

Nabokov, Rusça'yı en iyi kullanan yazar olarak ün yapmıştı ama bana göre Rus **bile**
değildi. (ADM, 17)

Sofya gibi, benim bedenimde de tarih denilen bir organın olmadığından eminim **artık**.
(EU EU, 408)

2.11.3. Edat Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu

Edat Grubunun Sıfat Tamlamalarında Sıfat Unsuru Olarak Kullanılması

Külçe gibi, leş **gibi** yaşamının da yaşamak sayılabildiğine şahidim! (ADM, 32)

2.12. Kısaltma Grupları

Dildeki “en az çaba yasası” gereğince zaman içerisinde kelime gruplarından veya cümlelerden kısalma, yıpranma, eksilme ve ya kalıplaşma yoluyla ortaya çıkan kelime gruplarına kısaltma grubu adı verilir. Kısaltma şeklinde oluşmuş kelime grupları cümlede sıfat göreviyle kullanılmaya çok müsaittir. Kısaltma grupları kalıplaşmış yeni anlamlı kelimelerin yapımında kullanılmaktadır. Bu gruplar, sıfat-fiil gruplarının kısaltılmasının yanı sıra isim-fiil, zarf-fiil gruplarından da kısalmış ola bilir (Karataş, 2019, s. 489).

Belli başlı kısaltma grupları vardır ;

2.12.1. Yükleme Grubu (Belirtme)

Yükleme hali eki almış bir ismin başka bir isimle kurduğu kelime grubudur.

2.12.1.1. Cümledeki Vazifesi Yönünden Yükleme Grubu

a) Yükleme Grubunun Özne Olarak Kullanılması

Mason lokalarına katılmaları, abdal olup yollara düşmeleri, Batı'da çıkan *kitapları özel bir dikkatle okumaları*, hep pravda'yı bulmak için. (ADM, 473)

b) Yükleme Grubunun Yüklem Olarak Kullanılması

Ekaterina'nın teikisi, ona ait *her şeyi yasaklamak* oluyor. (ADM, 483)

c) Yükleme Grubunun Nesne Olarak Kullanılması

Anglikan mezhebi papazlarının bilim adamlarına gösterdikleri *hüsnü kabüle* hayran kalıyor. (ADM, 460)

Zamanla bu nifret, yabancı olan *her şeyi reddetmeyi* getirdi. (ADM, 471)

Allah'ın varlığına, *Kainat'ı yarattığına* bütün kalpleriyle inanan ancak hayrın ve şerrin tümüyle Tanrı'dan geldiğini telkin etmek suretiyle insanoğlunu hiçe indirgeyen, kötülüğe karşı şıkmayı, çileye gönüllü katlanmayı yücelten Rus manevi geleneğinin yerleşmesinden sorumlu tuttukları kilise öğretisini içlerine sindirmeyen insanlar bunlar. (ADM, 474)

Bir anlatıma göre, Osmanlılarla yaptıkları savaşı Ur *savaşını kazanmalarını* da, Zaparojye *Kazaklarını sindirmelerini* de böylece yaratılan ruh haline borçlular. (ADM, 476)

d) Yükleme Grubunun Zarf Tümleci Olarak Kullanılması

Ona inansaydım, krallığımda hukuk düzeni, içişleri, maliye, her şey, *uygulaması imkansız* teoriler uğruna altüst olurdu. (ADM, 466)

2.12.1.2. Yükleme Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu

2.12.1.3. Yükleme Grubunun Birleşik Fiillerde İsim Unsuru

Olarak Kullanılması

Ekaterina'nın teikisi, ona ait *her şeyi yasaklamak* oluyor. (ADM, 483)

a) Yükleme Grubunun Sıfat Tamlamalarında Sıfat Unsuru Olarak Kullanılması

Ona inansaydım, krallığımda hukuk düzeni, içişleri, maliye, her şey, *uygulaması imkansız* teoriler uğruna altüst olurdu. (ADM, 466)

Yerleşik her hangi bir inanç sisteminin sınırları içinde yaşanılabileceğine inanmayan bir mümin, “ fani dünyaya toplumsal ve siyasi kötülöklere kaygısız kalabilecek kadar yabancılaşmış, daha zengin olan Öbür Dünya'nın saklı pınarlarının ve yasak meyvalarının *özlemine çeken*, ermişlik ile katıksız benmerkezcilik arasında asılı kalmış bir adamdı “, diye anlatıyorlar. (ADM, 482)

Ve diğeri, tövbekar aristokrat dedikleri Radışçev, Avrupa eğitimi almış, ayrıcalıklı, buna karşın konumunun yapaylığından rahatsız, Turgenev'in *kahramanlarını doğuran* bir soylu (ADM, 482)

b) Yükleme Grubunun Edat Gruplarında İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Farmasonlar aralarına *ateistleri almadıkları gibi* , Hikmet'in varlığını algılamayanları da almıyorlar. (ADM, 474)

2.12.2.İsnat Grubu

Bu grup, biri diğereine isnat edilen iki isim ögesinden meydana gelen kelime grubudur. Bunlar, ters çevrilmiş bir sıfat tamlaması görünüşündedirler. Kendisine isnat olunan öge iyelik eki bazen de yalın halde bulunur.

İsnat edilen unsur isnat olunandan, kendisine isnat yapılandıktan sonra gelir. Kendisine isnat yapılan unsur ya yalın halde bulunur ve ya iyelik eki almış olur. (ERGİN, 2004, s. 392)

2.12.2.1. Cümledeki Vazifesi Yönünden İsnat Grubu

a) İsnat Grubunun Özne Olarak Kullanılması

Bedeni daha ahenkli, hareketleri daha ritmik, sesi daha güzel olacak, yaşam biçimleri dinamik bir teatrallığa kavuşacak. (DN, 28)

Gayrimeşru çocukları toplayacak, onlara gönüllerini de en az *akılları kadar eğitmeyi* öngören, beden eğitimini ihmal etmeyen bir sistem dahilinde yeni bir hayat, porojdeniye sunacak, kurulacak laik manastırlar'ın ya da İnsanlık Tapınaklar'ının rahipleri yapacaktır. (ADM, 470)

Katerina'ın kapattığı manastırların *keşişlerini desteklemesi* ve nihayet Starovera'nın kutsal *metinlerini basıp dağıtması* bardağı taşıyor. (ADM, 481)

b) İsnat Grubunun Yüklem Olarak Kullanılması

Rusya'nın onu kaybetmesi demek, *müritlerini kaybetmesi* yani enteligensiyayı kensine yabancılaştırması demektir. (ADM, 481)

Söyle, çünkü senin yokluğunda düşüncelerimizin *tümü çürük*, kokuşmuş. (ADM, 484)

İyonya Piskoposu da Rus Ortodokos Klisesi'nin tarihind önemli çünkü Katolikler'e karşı Ortodoks *akidesini savunan* Kayseri doğumlu Aziz Basileyus'un (329-379) yakın dostu. (ADM, 485)

c) İsnat Grubunun Nesne Olarak Kullanılması

Paul, bir gece önce *arkadaşı Marina Goldovskaya'ya*, ‘Beni bundan böyle ancak bir mucize kurtarır,’ derken ne kadar isabetli bir kehanette bulunduğunu bilmiyordu. (EU EU, 3)

Kızına çeyiz düzebilme için kütüphanesini satışa çıkarmak zorunda kaldığını duyan Ekaterina, Paris'teki temsilcisine Diderot'un *istediği fiyatı* ödemesini emrediyor. (ADM, 465)

Betskoy, o güne kadar görülmedik pedagojik yeniden şekillendirme projesini, toplumun *reddettiği piçler* ve yetimlerden başlatmaya karar veriyor. (ADM, 470)

Galina Alekseyevna, Tsiolkovski gibi Rus düşünce adamlarını kozmik meselelerde yoğunlaşmaya yöneltenin de Novikov'un bu *çabası olduğunu* söyledi. (ADM, 479)

Bu ağılda, aynı kalbi paylaşan ama *gözleri aksi* istikametlere bakan iki başlı kartala benzetiyorlar ki, bu kartal Rusya'nın simgesidir. (ADM, 481)

Yazdıklarından bir parça olsun birşeyler görmek istediydim, bu adamdan neden bu kadar *korkulduğunu anlamamı* sağlayacak bir şeyler. (ADM, 483)

Ve aristokrasinin *keyfi yönetimine* var gücüyle karşı çıkan bir adam. (ADM, 486)

c) İsnat Grubunun Yer Tamlayıcısı Olarak Kullanılması

Oysa, gariban bir imparatoriçe olarak ben insan *teni üzerinde* çalışırım ki, insan teninin tahriş olma ve gıdıklanma şekli bir başkadır. (ADM, 466)

Batı Avrupa *kültürünü almaları* gereğinde ısrar, Rusçanın eğitim dili olmaktan çıkması demektir. (ADM, 470)

d) İsnat Grubunun Zarf Tümleci Olarak Kullanılması

Tuleyev'in Soljenitsin berjerinde oturduğu gibi oturlardı : *gözler yerde, dizler bitişik, omuzlar kısık*, şeyhinin huzuruna ilk kez çıkan bir mürit, şefinin oturma izni verdiği kır gerillası gibi utangaç. Ama bud dışdan bakıldığında böyle ; aslında, açtıkça içinden bir başkası çıkan ünlü Rus bebekleri matriyoşkalardandı Tuleyev. (ADM, 8)

2.12.2.2. İsnat Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu

a) İsnat Grubunun Edat Gruplarında İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Gayrimeşru çocukları toplayacak, onlara gönüllerini de en az *akılları kadar eğitmeyi* öngören, beden eğitimini ihmal etmeyen bir sistem dahilinde yeni bir hayat, porojdeniye sunacak, kurulacak laik manastırlar'ın ya da İnsanlık Tapınaklar'ının rahipleri yapacaktır. (ADM, 470)

Bütün bu gelişmeler, gizliliğin hiç bir türünden hoşlanmayan, Kainat'ın *sırlarını keşfetmeye* çalışmak gibi uğraşların insanları dünya işlerinden alıkoyduğunu saptayan Ekatrina'yı tedirgin etmekte gecikmiyor. (ADM, 481)

2.12.3.Yaklaşma Grubu (Yönelme)

2.12.3.1. Cümledeki Vazifesi Yönünden Yaklaşma Grubu

a) Yaklaşma Grubunun Özne Tümleci Olarak Kullanılması

Duhoborların Birleşik Kardeşliği, Kardeşliğinin Sağeli, Beyaz Güvercinler, *İsa'ya İnananlar*, Tanrı'nın Dostları, Ortak Umut, Abdallar... (ADM, 442)

Pravda'ya, adalete, bireyin kendisini bütünün esenliği için feda etmesi *gereğine olan inancımız*, maddecilerin bilime, ateizme, teknolojik ilerlemeye adanmışlıklarıyla uzlaştırdı. (ADM, 448)

Kayıp halka. Derin ruhaniyattan yüksek teknoloji *ihtiyakına dönüştüm* şöyle dursun, aşırı milliyetçi Rus gnoxtik geleneğinden Lenin'in imandan ve milliyetçilikten

arındırılmış enternasyonal *ütopyasına geçiş* , akıl erdiremediğim bir zincirdi ki, meğer kayıp sandığım halkası, Slav şamanizmi. (ADM, 450)

Allah'ın *yer yüzüne indirilmesi* beşerin esenliğini sağlamadı, lübmaya. (ADM, 453)

b) Yaklaşma Grubunun Yüklem Olarak Kullanılması

Aleksi, “Din Tanrı'ya tapmak, Tanrı'nın hizmetinde olmaktır ya, weltanschauung, dünyaya dair senaryolar *bütününe vukufiyet* anlamındadır ve din senaryolar bütününe sadece bir unsurudur,” diye açıkladı. (ADM, 452)

Yani, *İsa'ya gönderme*. (ADM, 453)

Kız da gülü *İsa'ya hediye* eder. (ADM, 453)

c) Yaklaşma Grubunun Nesne Olarak Kullanılması

Patrik Nikon'un dayattığı Yunan Ortodoks ilmihaline başkaldıran Starovera, *içe dönük* küçük manastırlarını bu gölün kıyısında kırlarlar. (ADM, 433)

2.12.3.2. Yaklaşma Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu

a) Yaklaşma Grubunun Sıfat Tamlamalarında Sıfat Unsuru Olarak Kullanılması

Geleneğe bağlı Yahudilerin onları dışlamalarının nedeni buymuş. (EU EU, 14)

Patrik Nikon'un dayattığı Yunan Ortodoks ilmihaline başkaldıran Starovera, *içe dönük* küçük manastırlarını bu gölün kıyısında kırlarlar. (ADM, 433)

Hakim denilen bu sahte yaratıcının marifetidir ve Hakim, suretlerden ibaret olan yalan *dünyaya hapsettiği* beşeri ilahi ışıktan ve hakikatten uzak tutmaktır. (ADM, 444)

İnsanlık *tarihine ilişkin* her söylem, pravda'nın tersten yansıması. (ADM, 444)

Nikolay Çerneşevski, yeryüzündeki hayatı dönüştürmekte Meçhul Baba'ya yardımcı olmaya niyetlenen Batını *altyapıya destek* veren en önemli isimlerden birisi. (ADM, 446)

İki kuşak boyunca idealist genç *radikallere esin kaynağı* olan "Ne Yapmalı?" isimli ütöpik romanın yazarı, aklın gücüne tapan bir adam. (ADM, 446)

"Hristiyanlık aynı zamanda sömürü aracıdır," demesine rağmen , *kaleme aldığı* devrim öncesi siyasipropaganda broşürlerinde İsa'ya en az Marx'a verdiği kadar yer ver. (ADM, 449)

b) Yaklaşma Grubunun Edat Gruplarında İsim Unsuru Olarak Kullanılması

İlk bakışta *akla uygun* gibi duruyor ama bir de her koyunun kesinlikle kendi bacağından asılacağı şeklinde bir telmihi var ki, bu da mutlak benmerkezcilik demek. (DN, 33)

2.12.4.Bulunma Grubu

Bulunma hali eki almış bir isim ile ondan sonra gelen bir sıfat ya da ismin oluşturduğu kelime grubudur.

Cümledeki Vazifesi Yönünden Bulunma Grubu

a) Bulunma Grubunun Yer Tamlayıcısı Olarak Kullanılması

Rabinoviç, bir süre Amerika'da yaşamaya karar veren bir hanım arkadaşının Moskova'nın kuzeyinde, VDNKh, Tüm-Birlik Sergi Merkezi'nin yakınında , bir dairesi olduğunu, bana kiralamayı düşünebileceğini söylüyor. (EU EU, 14)

Nitekim, *Felsefe Sözlüğü'nde kaleme aldığı maddede* , "Tanrı düşüncesi, sezgilerden ve en kaba insan oğlunda bile yaşla birlikte gelişen doğal mantıktan süzülür," yazmaktadır. (ADM, 461)

b) Bulunma Grubunun Nesne Olarak Kullanılması

Güneşsiz yaşamak, başka bir *gezegende yaşamaya* benziyor. (EU EU, 15)

2.12.5.Ayrılma Grubu

2.12.5.1. Cümledeki Vazifesi Yönünden Ayrılma Grubu

a) Ayrılma Grubunun Özne Olarak Kullanılması

Ateş kesildiğinde, *kalabalıktan birisi*, “Mafya” diye bağırdı. (EU EU, 3)

Aç kalırız evimizde otururuz *türünden bir anlayışımız* vardı ki, işgücünü budar ama kadını sokaklara dökməzdi. (ADM, 432)

Eğer bu hareket başarılı olursa, üç yüz yıl sonra Lenin, *1917 devricilerinden birisi* olmanın ötesinde, yeni bir dünya doktorinin kurucusu olarak anılacak ve belki de Buda gibi tapılacak, ‘ derken , dünyanın düzeninin altüst olacağını söylüyordu. (ADM, 452)

b) Ayrılma Grubunun Yüklemler Olarak Kullanılması

Fransa’da menferit şikayetleri düzenin *toptan reddine* vardırıır, başkaldırıları 1789 devrimine dönüştürürlerken, Rusya’da devletten olduğu kadar işçi ve köylüden de uzak, apayrı bir sınıf olarak güçleniyorlar. (DN, 27)

Batını bireysencilik dedikleri, kainatta münferit ve bireysel *olandan gayri* hiçbir varlığı olmadığı tezi.(DN, 33)

David’in patronu Aleksandr Konenikin, Moskova Fizik Enstitüsü’nde roket bilimcisi olarak yetiştirilmek üzere ayrılan üstün yetenekli *gençlerden birisiydi*-ayrıca, birinci sınıf bir satranç oyuncusu. (EU EU, 16)

“Tanrı’nın kendisine verdiği Yahudileri yok etmek ilahi görevini hakkıyla yerine getirebilmek için *dünya nimetlerinden uzak* durdu. (ADM, 453)

c) Ayrılma Grubunun Nesne Olarak Kullanılması

İnsandan kendisini *yeniden yaratmasını* talep etmek!. (DN, 28)

Hamının Rusya'nın ünlü *belgeselcilerinden birisi* olduğunu Rabinoviç söyleydi. (EU EU, 22)

d) Ayrılma Grubunun Yer Tamlayıcısı Olarak Kullanılması

Kadim tarihin akil adamlarının dinlediği *korudan yukarı* çıktık. (ADM, 462)

e) Ayrılma Grubunun Zarf Tümleci Olarak Kullanılması

Fransa'da menferit şikayetleri düzenin toptan reddine vardırır, başkaldırıları 1789 devrimine dönüştürürlerken, Rusya'da devletten olduğu kadar *işçi ve köylüden de uzak*, apayrı bir sınıf olarak güçleniyorlar. (DN, 27)

Dünya insanlara aittir inancı, *şerden yanlış toplumsal yapılanmalar* sorumludur inancı geçerli olduğu sürece, özgürlüklerin şer lehine bükülmesi kaçınılmazdır. (ADM, 429)

Duhoborlar, kendilerini kırbaçlarken, Skoptsi tarikatının erkekleri hadım oluyor, yarım *yüzyıldan uzun bir süre*, Rus toprağının her köşesinde hadım olarak arınma'nın erdemini vaaz ediyorlar. (ADM, 444)

2.12.5.2. Ayrılma Grubunun Kelime Grupları İçindeki Yeri

a) Ayrılma Grubunun Sıfat Tamlamalarında Sıfat Unsuru Olarak Kullanılması

Daha küçük bir çocukken, *Avrupa'dan gelen* saatler, silahlar, alet edavat vs. Fevkalade ilgisini çekermiş. (DN, 36)

Quaykerler dediği, 1650'dan beri George Fox isimli bir İngiliz tarafından kurulan ve Hıristiyanlığın en mesnetsiz *mezheplerinden biri sayılan* tarikat. (ADM, 461)

B) Ayrılma Grubunun Edat Gruplarında İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Ve tıpkı *kendisinden önceki büyük!* (ADM, 23)

2.12.6. Vasıta Grubu

Vasıta grubu, vasıta eki almış bir isimle bir başka isim ya da sıfatın oluşturduğu kelime grubudur.

2.12.6.1. Cümledeki Vazifesi Yönünden Vasıta Grubu

a) Vasıta Grubunun Özne Olarak Kullanılması

VDNKh istasyonu ile şehrin merkezindeki Kitay Gorod çıkışının arası ise on iki dakika. (EU EU, 14)

Lujkov'la Yeltsin arasındaki rekabet, *Abaşidze ile Eduard Şevardnadze'nin* arasındaki rekabet gibi, birisine ak dediğine diğeri kara derken Amerika her ikisine de mavi boncuk veriyor. (EU EU, 26)

Sergey Goldski'le delikanlı tıp fakültesinde öğrenciyken tanışmışlar. (EU EU, 29)

b) Vasıta Grubunun Yüklem Olarak Kullanılması

İkona, Rusya'da komünizm sonrası mafyasıyla kahramanca mücadele eden bir Amerikan ajanının hikayesiydi ve tekinsiz bir biçimde afili iş adamının kendi yaşamını anımsatıyordu. (EU EU, 2)

c) Vasıta Grubunun Nesne Olarak Kullanılması

Şehrin öteki ucundaki Starlite Dinnar'da Başkan Boris Yeltsin'in güvenlik şefi Aleksandr Horjakov ve Greatis USA reklam ajansının CEO'su *David Rabinoviç'le yapacağı toplantıya* daha şimdiden on dakika kadar geç kalmış durumdaydı. (EU EU, 2)

Bunun üzerine tetikçi parmak izi bırakmamak için *plastikle sardığı silahını* attı, Jiguli'ye atladı, arkadaşıyla beraber karanlıkta kayboldu. (EU EU, 3)

O gün öğlene doğru, Rossiya Otel'e *Şennur Hanım'la* birlikte geldiler. (EU EU, 15)

Ya sonra? Aradan üç yıl geçti! *Marina'la defalarca sohbet* ettik. (EU EU, 3)

Çubayis, Başkan Yeltsin'le beraber altı yıl en sorumlu mevkilerde çalıştı. (EU EU, 17)

d) Vasıta Grubunun Yer Tamlayıcısı Olarak Kullanılması

Hatırlamaz mıyım! Moskova'nın güneydoğusunda, Nijegorod Oblast'ta, Kazan'la Nijniy Novgorod arasında, Vetluga'nın Büyük Volga'ya döküldüğü yerde, Volga'nın incisi Şeremetyo Şatosu yakınlarındaki geçitvermez ormanların derinliklerinde gizli Svetloyar Gölü'nün dibindeki efsane şehir. (ADM, 433)

2.12.6.2. Vasıta Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu

a) Vasıta Grubunun Sıfat Tamlamalarında Sıfat Unsuru Olarak Kullanılması

Şehrin öteki ucundaki Starlite Dinnar'da Başkan Boris Yeltsin'in güvenlik şefi Aleksandr Horjakov ve Greatis USA reklam ajansının CEO'su *David Rabinoviç'le yapacağı toplantıya* daha şimdiden on dakika kadar geç kalmış durumdaydı. (EU EU, 2)

Şennur Hanım'la Bodrov'un Kavkavski Plevnik'ini seyrettiğimiz salondtu. (EU EU, 7)

b) Vasıta Grubunun Sıfat Tamlamalarında İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Haltercileri çağırıştıran vücutlarıyla onlarca adam üstlerinde deri ceketleri, ceketlerinin altından kabaran silahları, yanlarında Playboy dergilerinden fırlanmış gibi duran *kız*

arkadaşlarıyla barın taburetlerine tünemiş, BMW, Formula 1 muhabbeti yapıyor, iş bağlıyorlardı ! (EU EU, 5)

c) Vasıta Grubunun İsim Tamlamalarında Tamlayan Olarak Kullanılması

İkona, Rusya'da komünizm sonrası *mafyasıyla kahramanca mücadele eden bir Amerikan ajanının* hikayesiydi ve tekinsiz bir biçimde afili iş adamının kendi yaşamını anımsatıyordu. (EU EU, 2)

Weltanchauung'un kelime anlamının dünya görüşü olduğunu bilecek kadar Almanca anlarım, o gün *bilemediğim*, Hitler'in dünyaya nizam veren *din ile dünya görüşünün* arasındaki farkı vurgulamış olduğu. (ADM, 452)

Weltanchauung'un kelime anlamının dünya görüşü olduğunu bilecek kadar Almanca anlarım, o gün *bilemediğim*, Hitler'in dünyaya nizam veren *din ile dünya görüşünün* arasındaki farkı vurgulamış olduğu. (ADM, 452)

d) Vasıta Grubunun İsim Tamlamalarında Tamlanan Olarak Kullanılması

Lujkov'la Yeltsin arasındaki rekabet, *Abaşidze ile Eduard Şevardnadze'nin* arasındaki rekabet gibi, birisine ak dediğine diğeri kara derken Amerika her ikisine de mavi boncuk veriyor. (EU EU, 26)

2.12.7.Eşitlik Grubu

2.12.7.1. Cümledeki Vazifesi Yönünden Eşitlik Grubu

a) Eşitlik Grubunun Özne Olarak Kullanılması

Haltercileri çağırıştıran vücutlarıyla *onlarca adam* üstlerinde deri ceketleri, ceketlerinin altından kabaran silahları, yanlarında Playboy dergilerinden fırlanmış gibi duran kız arkadaşlarıyla barın taburetlerine tünemiş, BMW, Formula 1 muhabbeti yapıyor, iş bağlıyorlardı ! (EU EU, 5)

Yasaları uygulamaya halkan hükümetlerin karşlarına suçlunun insan hakları'nın ihlal edildiğini iddia eden *binlerce avukat* dayanır. (ADM, 429)

Aleksi'nin *onca yıllık sevgilisi*, kadının hayatının belki de en büyük sırrı açığa çıkmış, aralarında ne geçmişse geçmiş, ayrılmışlar. (EU EU, 10)

İç çektim, "İman etmekten *başkaca çaremiz* yok, değil mi Aleksi?.." (EU EU, 12)

Bir diğer Yeni Eflatuncu, filozof Yamblikus, tanımlamaz Tek ile beşer arasına *yüzlerce tanrı* yerleştirilir. (ADM, 443)

b) Eşitlik Grubunun Yüklem Olarak Kullanılması

Saygın Rus üniversitelerinin Dr. Oksana Dimitriyevna Zelenskaya'nın uzmanlık alanı psikokinesis araştırmalarına *onca yatırım* yapmış olmalarının nedeni de bu. (ADM, 450)

2.12.7.2. Eşitlik Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu

a) Eşitlik Grubunun Isim Tamlamalarında Tamlayan Olarak Kullanılması

Ne bu kadar zengin birilerini var olabilecekelri aklımın uundan geçirdi, ne de Rusya'da *binlerce insanın* açlıktan öldüğü o yıllarda servetin böylesi bir fütursuzlukla alenen sergilenebileceği! (EU EU, 5)

b) Eşitlik Grubunun Isim Tamlamalarında Tamlanan Olarak Kullanılması

Aleksi'nin *onca yıllık sevgilisi*, kadının hayatının belki de en büyük sırrı açığa çıkmış, aralarında ne geçmişse geçmiş, ayrılmışlar. (EU EU, 10)

Ve daha hala *binlerce nükleer* başlığımız mevcut! (EU EU, 25)

2.13. İsim-Fiil Grubu

Bir isim-fiil ile onu anlamca tamamlayan kelimelerden oluşan kelime grubuna isim-fiil grubu denir. Bu grup, “-mAk, -mA, -Iş, -Uş” isim-fiil ekleri ile kurulur. Bu eklere aynı zamanda mastar ekleri de denir. Grubun ana ögesi olan isim-fiil, sonda bulunur. Yardımcı öğeler isim-fiilin önünde yer alır. Bunlar yargı bildirmezler. Alacakları bazı çekim eklerinden sonra cümle ögesi olurlar. Özne için çekim eki alma zorunluluğu yoktur. Grubun vurgusu isim-fiilden önceki öge üzerindedir.

Bazı özellikleri sıralanabilir;

*Hareket ismi, -mAk, -mA ve -Iş ekleri ile yapılır. Grubun ana unsuru hareket ismidir, genellikle sonda bulunur. Fiile dayalı bütün gruplarda olduğu gibi bu grupta da yüklem görevi yapan hareket isminin anlamı, özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf adı verilen öğelerle tamamlanır. Yüklem olan isim-fiil yargı bildirmez.

*Grubun vurgusu, hareket isminden önceki unsur üzerindedir (Karahan, 2019, s. 54-57).

*Bu grup, cümle ve kelime grupları içinde isim görevi yapar.

*İsim-fiil grupları, cümlede bazı çekim ekleri alarak, özne, nesne, zarf, yer tamlayıcısı ve yüklem görevinde bulunur (Özkan, Sevinçli, 2017, s. 83-84).

2.13.1.Cümledeki Vazifesi Yönünden İsim-Fiil Grubu

2.13.1.1. İsim-Fiil Grubunun Özne Olarak Kullanılması

a) Öznesi İsim-Fiil Grubu Olan Fiil Cümleleri

Şeytanı ezmek bir yandan müthiş bir haz verir, diğer yandan mide bulandırır. (ADM, 7)

Amerikalı yazar olmak demek, *özgür olmak* demek. (ADM, 19)

b) Öznesi İsim-Fiil Grubu Olan İsim Cümleleri

Kokuları, hapsirmaları, horlamaları Gogol kadar iyi tasvir eden bir *başka yazar bulmak* zordur! (ADM, 4)

2.13.1.2. İsim-Fiil Grubunun Yüklemler Olarak Kullanılması

Raysa Gorbacheva için, “Perestroykanın insan yüzünün cismanileşmesiydi”, demişmiş, “Sovyetler Birliği’ndeki dönüşümün simgesi. (EU EU, 107)

2.13.1.3. İsim-Fiil Grubunun Nesne Olarak Kullanılması

Öylesine vıcık vıcıktır ki, hiç bir kuvvet onu *elinizle ezmeye* zorlayamaz! (ADM, 7)

En kötü kötüyü *yaşamak* istiyordum, en karanlık karanlığı, en soğuk soğuğu, en geniş genişliği, en yüksek yüksekliği, en yalnız yalnızlığı, en kayıp kaybolmuşluğu. (ADM, 93)

2.13.1.4. İsim-Fiil Grubunun Yer Tamlayıcısı Olarak Kullanılması

Bu defa iki yıl hapsine, beş yıl zorunlu çalışma kampına, beş yıl da ülke içinde sürgününe karar verilmiş. (EU EU, 106)

2.13.2.İsim-Fiil Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu

2.13.2.1. İsim-Fiil Grubunun Edat Gruplarında İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Eski bir Rus geleneği vardır: yola gidecek yolcu, kapının eşiğinden dışarı adım atmadan *önce* birkaç dakika sessiz durur, geride bıraktığı eve dağılmış olan ruhunun toparlanıp bedenine girmesini bekler. (ADM, 13)

Hükümlerini desteklemek *için*, Aleksî’nin Rusya’da Yangın Koruma Mühendisliği alanında doktora yapan ilk ve tek bilim adamı olduğunu hatırlattılar. (ADM, 31)

Ürünün raf ömrünü uzatmak *için* içine zehir katan gıda üreticisi de yasal olarak suçsuzdur çünkü insanlar sözkonusu ürünü satın alıp almamakta özgürdürler. (EU EU, 203)

Küçük uzak bir kolejde hocalık yapan, ülkesinin yenilenmesi ve kurtuluşu yolunda söyleyecek sözü olan birisinin sesini medya ilgilenmediği *için* duyamaz olursunuz. (EU EU, 205)

Peder'in neden bahsettiğini anlamak *için* döndük, Lenin Bulvar'ında kaldırıma çekilmiş, üzerinde bir baştan bir başa Çeçenistanın çocuklarına Merhamet Misyonu yazan otobüsü gördük. (DN, 86)

2.13.2.2. İsim-Fiil Grubunun İsim Tamlamalarında Tamlayan Olarak Kullanılması

Oysa bizim çocuklarımız bizim dünyamızda yaşayabilmek için *bizden ayrılmak* zorundalar. (ADM, 52)

Çağdaş Batı Devletleri, 'hükümetler insana hizmet için vardılar ve insan, mutluluğu kovalayabilmek için *özgür yaşamak* durumundadır' esası üzerine kurulurlar. (EU EU, 202)

2.13.2.3. İsim-Fiil Grubunun İsim Tamlamalarında Tamlanan Olarak Kullanılması

Ve nihayetinde bu burun düşkünlüğü, Burun *hikayesinin yazılmasıyla* sonuçlanır. (ADM, 5)

Uzayın fethi de dahil olmak üzere, ondokuzuncu yüzyılın son dönemlerinde bile *kimsenin hayel edemeyeceği ilerlemenin görkemli teknolojik gelişmeleri*, yirminci yüzyılın ahlaki yoksulluğunu telafi edemez. (EU EU, 210)

Lolita'nın yazarının oğluna söyleyecek sözü olduğundan emindim ama *mayıs güneşinin son ışıklarını* seyretmeyi yeğler gibiydi. (ADM, 3)

2.13.2.4. İsim-Fiil Grubunun Birleşik Fiillerde İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Öyle çok acı görecek, öyle büyük, öyle çok düş kırıklığına şahit olacaktım ki, gönlüm yorulacak, akan zamanla kavga etmekten vazgeçecek, hatta belki Aytunç'un beni *gözden çıkarmış olmasını* kurtuluş olarak görebilecektim. (ADM, 93)

Amaçladıkları, Yeltsin ve başta Beryozovski olmak üzere avenesini **koruma sözü vermiş** olan Putin'in popüleritesinin doruğundayken seçime girmesini sağlamak, kazanmasını garantilemek. (EU EU, 260)

2.13.2.5. İsim-Fiil Grubunun Sıfat Tamlamalarında Sıfat Unsuru Olarak Kullanılması

Boğazını kesmek suretiyle intihara teşebbüs eden adamı önce iyileştirdiler, sonra astılar. (ADM, 41)

2.13.3.İsim-Fiil Grubunu Oluşturan Ekler

2.13.3.1. “-mak, -mek” Eki

Kokuları, hapsirmaları, horlamaları Gogol kadar iyi tasvir eden bir *başka yazar bulmak* zordur! (ADM, 4)

Şeytani ezmek bir yandan müthiş bir haz verir, diğer yandan mide bulandırır. (ADM, 7)

Öylesine vıcık vıcıktır ki, hiç bir kuvvet onu *elinizle ezmeye* zorlayamaz! (ADM, 7)

Oysa bizim çocuklarımız bizim dünyamızda yaşayabilmek için *bizden ayrılmak* zorundalar. (ADM, 52)

En kötü kötüyü *yaşamak* istiyordum, en karanlık karanlığı, en soğuk soğuğu, en geniş genişliği, en yüksek yüksekliği, en yalnız yalnızlığı, en kayıp kaybolmuşluğu. (ADM, 93)

Amerikalı yazar olmak demek, *özgür olmak* demek. (ADM, 19)

Çağdaş Batı Devletleri, 'hükümetler insana hizmet için vardılar ve insan, mutluluğu kovalayabilmek için *özgür yaşamak* dururmundadır' esası üzerine kurulurlar. (EU EU, 202)

2.13.3.2. “-ma, -me” Eki

İncil-i Şerif vaizleriyle geçirme düşüncesi bile sıkıntı veriyor. (EU EU, 88)

Bu defa iki yıl hapsine, beş yıl zorunlu çalışma kampına, beş yıl da ülke içinde sürgününe karar verilmiş. (EU EU, 106)

2.13.3.3. “-ış, -iş, -uş, -üş” Eki

Nitekim onlarda da iyi kalpli zenginlere has bir davranış değil, bir sosyal yardımlaşma kurumuymuş sadaka. (EU EU, 91)

Listiyev, benim Moskova'ya geldiğim günün gecesi Rossiya Otel'de Aleksî'nin doğum günü kutlanırken evinin giriş merdivenlerinde katledilen adam. (EU EU, 98)

2.14. Sıfat-Fiil Grubu

Bir sıfat-fiil ve ona bağlı öğelerle kurulan kelime grubuna sıfat-fiil grubu denir. Bu grup, isim ve özellikle de sıfat olarak kullanılır. Sıfat-fiilin en çok kullanılan eklerinden olan “-dik, -duk, -acak” ekleri genellikle iyelik ekleriyle birlikte kullanılır. Grubun asıl ögesi sıfat-fiil sonda bulunur.

*Sıfat-fiillerbirleşik kelime yapmaya elverişli olduğundan, dilimizde bu yolla yapılan pek çok kelime vardır.

*Bu grupta vurgu, sıfat-fiilden önceki öge üzerindedir (Özkan, Sevinçli, 2017, s. 86-89).

2.14.1.Cümledeki Vazifesi Yönünden Sıfat-Fiil Grubu

2.14.1.1. Sıfat-Fiil Grubunun Özne Olarak Kullanılması

Konenikin baktığı şantiyede çalışma disiplini diye bir şey yok, *inşaat bitmiş bitmemiş* kimsenin umurunda da değil, işe başladığının daha ilk günü usta başı oldu, yönetimi ele aldı. (EU EU, 16)

Çernomirdin 'in başbakan atandığı gün, Rus Beyaz Sarayı 'ndaki makamına girmek üzereyken koridorda Beryozovski ile karşılaştığı geriye çekilip, *kapıdan genç bankerin girmesini beklediği* anlatılır. Bu olay, Rus politikacılarının yeni *işadamlarının emrinde olduklarının kanıtı* sayıldı. (EU EU, 17)

1996 seçimlerinde *Yeltsin 'e para verdiği* de söylendi. (EU EU, 17)

2.14.1.2. Sıfat-Fiil Grubunun Nesne Olarak Kullanılması

Metro kullanmaktan hazzetmediğimi bildiği için, tramvay yolu üzerinde, ayrıca Yaroslavskoe Caddesi 'ne bir kaç dakika *uzakta olduğunu* da ekledi ki,bu kolayca taksi bulabileceğim anlamına geliyordu. (EU EU, 14)

O günlerde en ufak bir yağmur ya da kar, Moskova sokaklarını *yürünmez kılmaya* yetiyordu. (EU EU, 14)

Bu kasvetin altından *hiçbir canlının kalkamayacağına* inanmışken birden bir mucize gerçekleşiyor ve tabiat on beş gün içinde diriliyor. (EU EU, 15)

Buna karşın Theresa, Yahudi işadamlarının hızla zenginleşmelerini *özel bir dikkatle izlediğini* hissetmiş olmalıydı ki, savunmaya değilse de açıklamaya giriştiydi. (EU EU, 16)

2.14.1.3. Sıfat-Fiil Grubunun Zarf Olarak Kullanılması

Metro kullanmaktan hazzetmediğimi bildiği için, tramvay yolu üzerinde, ayrıca Yaroslavskoe Caddesi ‘ne bir kaç dakika uzakta olduğunu da ekledi ki, bu kolayca taksi bulabileceğim anlamına geliyordu. (EU EU, 14)

Kaynaklarını açıklamadıkları için de yeraltı baronlarıyla işbirliğine girmekle suçlandılar. (EU EU, 16)

Konenikin baktığı şantiyede çalışma disiplini diye bir şey yok, inşaat bitmiş bitmemiş kimsenin umurunda da değil, *işe başladığının daha ilk günü* usta başı oldu, yönetimi ele aldı. (EU EU, 16)

İnşaat, özel girişime açılan özel sektörlerden birisiydi, gayrimenkul fiyatları *gülünc denecek kadar* ucuzdu. (EU EU, 16)

Neden diye sorduğunda, “İnsanlar burada daha içten, hayatı şakaya almayı biliyorlar,” diyor. (EU EU, 17)

2.14.2. Sıfat-Fiil Grubunun Kelime Grupları İçindeki Durumu

2.14.2.1. Sıfat-Fiil Grubunun Sıfat Tamlamalarında Sıfat Unsuru Olarak Kullanılması

Kokuları, hapsirmaları, horlamaları *Gogol kadar iyi tasvir eden* bir başka yazar bulmak zordur! (ADM, 4)

Dondurma yenilen bir kafeye götürdüler, ben kaçtım. Çünkü dondurmanın nasıl yendiğini bilmiyordum! (ADM, 11)

Bir akşam Puşkin'e, hayatında gördüğü en ironik şeyin, **yanan bir evin kızgın damında istifini bozmadan yürüyen** bir erkek kedi olduğunu söylemişti, yani **insani acıların ortasında dans eden** bir şeytan! (ADM, 13)

Dünya umurunda olmayan bir yazar,neden yazar? (ADM, 18)

Boğazını kesmek suretiyle intihara teşebbüs eden adamı önce iyileştirdiler, sonra astılar. (ADM, 41)

Nabokov, **Rusça'yı en iyi kullanan** yazar olarak ün yapmıştı ama bana göre Rus bile değildi. (ADM, 17)

1961'de **Milano'da opera tahsil etmeye giden** Dimitri'ye yakın ola bilmek için karı koca İsviçre'ye taşınmışlar. (ADM, 17)

Yurттаşlarından özeleştirme anlamında cihat, edep ve hatta tövbe talep eden emperyalist geçmişleriyle yüzleşmelerini, hatta işledikleri ulusal suçlar için özür dilemelerini Soljenitsin gibi müthiş bir belagatle öneren birisini savuşturmanın yolu, adamın normal olmadığını ima etmek. (ADM, 30)

Hükümlerini desteklemek için, Aleksi'nin Rusya'da **Yangın Koruma Mühendisliği alanında doktora yapan** ilk ve tek bilim adamı olduğunu hatırlattılar. (ADM, 31)

Da! **Diri bir bedene yansıyan** ışık ve gölgeler! (ADM, 32)

Meydan okuyor gibi bakıyordu ve ben gözlerinde, **işleri iyi giden** şeytanın özgüvenini gördüyümü hissettim. (ADM, 32)

Moskova'nın Amerikaluların işlettiği o fevkalade başarılı ilk ve tek birinci sınıf otel külliyesini inşa etmiş olan Paul Tatum, Forsyth'ın hikayesinin sonunu hiç bir zaman öğrenemedi. (EUEU, 2)

O gece Radisson Slavyanskaya Oteli'nin kırk metre uzağındaki Kievski Metro İstasyonu'na yürümek üzere eksi otuz derece soğuğa çıktığında, **Rusya'nın en sıradan otomobili olan Jiguli marka, köhne, beyaz bir sedan içinde kendisini bekleyen** iki adam hareketlendi. (EU EU, 2)

Sütten çıkmış kaşık değil benim de geldiğim ülke. (EU EU, 11)

Rus hükümetinin protesto hatta tehditlerine kulak asmayan Müttefikler, Kosova'yı havadan bombalamaya koyuldular. (EU EU, 41)

Uzaklarda parlayan şimşekleri izleyen boğuk gürültüler bir uzun haykırma şeklinde semaların tümünü dolduracak kadar volumlerini yükseltiyorlar. (EU EU, 44)

2.14.2.2. Sıfat-Fiil Grubunun Edat Gruplarında İsim Unsuru Olarak Kullanılması

Kaynaklarını açıklayamadıkları için de yeraltı baronlarıyla işbirliğine girmekle suçlandılar. (ALATLI, EU EU, 16)

2.14.3.Sıfat-Fiil Grubunu Oluşturan Ekler

2.14.3.1. “-an, -en” Eki

Kokuları, hapşırımları, horlamaları *Gogol kadar iyi tasvir eden* bir başka yazar bulmak zordur! (ADM, 4)

Dondurma yenilen bir kafeye götürdüler, ben kaçtım. Çünkü dondurmanın nasıl yendiğini bilmiyordum! (ADM, 11)

Bir akşam Puşkin'e, hayatında gördüğü en ironik şeyin, *yanan bir evin kızgın damında istifini bozmadan yürüyen* bir erkek kedi olduğunu söylemişti, yani *insani acıların ortasında dans eden* bir şeytan! (ADM, 13)

Dünya umurunda olmayan bir yazar,neden yazar? (ADM, 18)

Boğazını kesmek suretiyle intihara teşebbüs eden adamı önce iyileştirdiler, sonra astılar. (ADM, 41)

Nabokov, *Rusça'yı en iyi kullanan* yazar olarak ün yapmıştı ama bana göre Rus bile değildi. (ADM, 17)

1961'de *Milano'da opera tahsil etmeye giden* Dimitri'ye yakın ola bilmek için karı koca İsviçre'ye taşınmışlar. (ADM, 17)

Yurttaşlarından özeleştirici anlamında cihat, edep ve hatta tövbe talep eden emperyalist geçmişleriyle yüzleşmelerini, hatta işledikleri ulusal suçlar için özür dilemelerini Soljenitsin gibi müthiş bir belagatle öneren birisini savuşturmanın yolu, adamın normal olmadığını ima etmek. (ADM, 30)

Hükümlerini desteklemek için, Aleksî'nin Rusya'da *Yangın Koruma Mühendisliği alanında doktora yapan* ilk ve tek bilim adamı olduğunu hatırlattılar. (ADM, 31)

Da! *Diri bir bedene yansıyan* ışık ve gölgeler! (ADM, 32)

Meydan okuyor gibi bakıyordu ve ben gözlerinde, *işleri iyi giden* şeytanın özgüvenini gördüyümü hissettim. (ADM, 32)

Moskova'nın Amerikalıların işlettiği o fevkalade başarılı ilk ve tek birinci sınıf otel külliyesini inşa etmiş olan Paul Tatum, Forsyth'ın hikayesinin sonunu hiç bir zaman öğrenemedi. (EUEU, 2)

O gece Radisson Slavyanskaya Oteli'nin kırk metre uzağındaki Kievski Metro İstasyonu'na yürümek üzere eksi otuz derece soğuğa çıktığında, *Rusya'nın en sıradan otomobili olan Jiguli marka, köhne, beyaz bir sedan içinde kendisini bekleyen* iki adam hareketlendi. (EU EU, 2)

Sütten çıkmış kaşık değil benim de geldiğim ülke. (EU EU, 11)

Rus hükümetinin protesto hatta tehditlerine kulak asmayan Müttefikler, Kosova'yı havadan bombalamaya koyuldular. (EU EU, 41)

Uzarlarda parlayan şimşekleri izleyen boğuk gürültüler bir uzun haykırma şeklinde semaların tümünü dolduracak kadar volumlerini yükseltiyorlar. (EU EU, 44)

2.14.3.2. “-r, -ar, -er, -ur, -ür” Eki

Lukin? “Hala iyimser misin, David?” diye soruyor. (EU EU,274)

2.14.3.3. “-mış, -mış, -muş, -müş” Eki

Konenikin baktığı şantiyede çalışma disiplini diye bir şey yok, *inşaat bitmiş bitmemiş* kimsenin umurunda da değil, *işe başladığının daha ilk günü* usta başı oldu, yönetimi ele aldı. (EU EU, 16)

Sovyet nomenklatura ‘sının ve onların uzantılarının oluşturdukları bu zümre, *Başkan Yeltsi ‘nin yakın çevresinde çöreklenmiş* Rus pazarlarının yabancı mallara açılması, çoğunlukla da kendilerine ait olan yarı yasal girişimlerin önlerindeki engellerin kaldırılması için baskı yaparlarmış. (EU EU, 15)

2.14.3.4. “-dık, -dik, -duk, -dük, -tık, -tik, -tuk, -tük” Eki

David, pırlıtısına onca *amurun saklayamadığı kanarya sarısı* bir BMW kullanıyordu. (EU EU, 15)

Theresa, “Bu ülkeden, *Rus ‘ların ticaret yapmayı bilmedikleri ve sevmedikleri şeklinde* yaygın bir kanaat vardır, Bayan Gürelli,” diye anlatmıştı. (EU EU, 15)

Buna karşın Theresa, Yahudi işadamlarının hızla zenginleşmelerini *özel bir dikkatle izlediğini* hissetmiş olmalıydı ki, savunmaya değilse de açıklamaya giriştiydi. (EU EU, 16)

Kaynaklarını açıklayamadıkları için de yeraltı baronlarıyla işbirliğine girmekle suçlandılar. (EU EU, 16)

David ‘le öğrenciyken, harçlığını çıkartmak için *inşaatlarda çalışmaya başladığı* yıl tanıştılar. (EU EU, 16)

Metro kullanmaktan hazzetmediğini bildiğı için, tramvay yolu üzerinde, ayrıca Yaroslavskoe Caddesi ‘ne bir kaç dakika *uzakta olduğunu* da eklediydi ki, bu kolayca taksi *bulabileceğim anlamına* geliyordu. (EU EU, 14)

Sovyet nomenklatura ‘sının ve onların uzantılarının oluşturdukları bu zümre, *Başkan Yeltsi ‘nin yakın çevresinde çöreklenmiş* Rus pazarlarının yabancı mallara açılması, çoğunlukla da kendilerine ait olan yarı yasal girişimlerin önlerindeki engellerin kaldırılması için baskı yaparlarmış. (EU EU, 15)

Neden diye sorduğunda, “İnsanlar burada daha içten, hayatı şakaya almayı biliyorlar,” diyor. (EU EU, 17)

Çernomirdin ‘in başbakan atandığı gün, Rus Beyaz Sarayı ‘ndaki makamına girmek üzereyken koridorda Beryozovski ile karşılaştığı geriye çekilip, *kapıdan genç bankerin girmesini beklediği* anlatılır. Bu olay, Rus politikacılarının yeni *işadamlarının emrinde olduklarının kanıtı* sayıldı. (EU EU, 17)

1996 seçimlerinde *Yeltsin ‘e para verdiği* de söylendi. (EU EU, 17)

Meleğin *dokunduğu* yerde dünyanın ilk Christrosen‘ü. (ADM, 453)

Weltanchauung‘un kelime anlamının dünya görüşü olduğunu bilecek kadar Almanca anlarım, o gün *bilemediğim*, Hitler‘in dünyaya nizam veren din ile dünya görüşünün arasındaki farkı vurgulamış olduğu. (ADM, 452)

Krupskaya, devrimciliğe Tolstoy‘un neo-gnostik temaları *işlediği kitabı* Tanrı‘nın Krallığı Sizin İçinizdedir‘i dağıtarak başlarken, Lenin, Bonç- Bruyeviç‘le birlikte Rassvet, “Şafak” isimli dergiyi çıkarıyor. (ADM, 448)

2.14.3.5. “-acak, -ecek” Eki

Metro kullanmaktan hazzetmediğimi bildiği için, tramvay yolu üzerinde, ayrıca Yaroslavskoe Caddesi ‘ne bir kaç dakika *uzakta olduğunu* da ekledi ki, bu kolayca taksi *bulabileceğim anlamına* geliyordu. (EU EU, 14)

Bu kasvetin altından *hiçbir canlının kalkamayacağına* inanmışken birden bir mucize gerçekleşiyor ve tabiat on beş gün içinde diriliyor. (EU EU, 15)

İnşaat, özel girişime açılan özel sektörlerden birisiydi, gayrimenkul fiyatları *gülünc denecek kadar* ucuzdu. (EU EU, 16)

Beş yıl içinde üç yüz milyon dolarlık bir bankacılık ve gayrimenkul imparatorluğu kurdular ama *serbest Pazar ekonomisinin önünü açacak yasal* düzenlemeler henüz yapılmamıştı, yarı yasal bir ortamda çalışıyorlardı. (EU EU, 16)

2.14.3.6. “-maz, -mez” Eki

O günlerde en ufak bir yağmur ya da kar, Moskova sokaklarını *yürünmez kılmaya* yetiyordu. (EU EU, 14)

Hayatın *dayanılmaz* derecede aşağılıklaşmış, zinanın akıl almaz boyutlara varmış olması, göklerden yeryüzünü yeniden arındıracak ateşin gelmesini şart kılmıştır. (ADM, 667)

Nitekim Gorki'nin, “ Bir zaman gelecek, insanların toplu iradeleri bir kez daha aynı noktada yoğunlaşacak, buradan *yenilmez*, mucizevi bir güç çıkacak ve Tanrı yeniden dirilecek, “ şeklindeki kehanetinin öncüsü Dotoyevski. (ADM, 451)

Ahmaklar Köyü'nde yani kırsalda yaşayan, on altı yaşında, nadan bir yerel aristokrat çocuğunun, üç sahtekar öğretmen, işe *yaramaz* bir baba, domuzuna aşık bir dayı ve dırdırcı, kaba saba bir anne tarafından eğitilmesi'ni, daha doğrusu Batı eğitiminin yeniyetme Rusya'yı aydınlatmaya yaramadığını anlatıyor. (ADM, 472)

Bu halleriyle, bir yandan çareyi manastr kapatmakta gören *tanrı-tanımaz* laik siyasi egemenlerin, diğer yandan da yerleşik rehberiyyetin hışmına uğruyorlar. (ADM, 474)

2.15. Zarf-Fiil Grubu

Zarf-fiil eklerinden (-ken, -ip, -arak, -madan, -ınca, -dıkça, -al, -a, -ı, -ar..maz, -dı..mı, - dı...-al) birini almış bir fiille (bitimsiz fiil) bu fiili tamamlayan özne, nesne, yer tamlayıcısı ve zarf gibi yardımcı unsurlardan oluşan kelime grubudur. Zarf-fiil grubu asıl cümlenin zarfıdır (Karataş, 2019, s. 483).

*Grubun ana unsuru zarf-fiildir. Zarf-fiil, genellikle grubun sonunda bulunur.

*Yüklem olan zarf-fiil yargı bildirmez.

*Hal ekleriyle çekime girmiş bazı sıfat-fiiller, cümlede zarf görevi yapar. Bu sıfat-fiillerle kurulan gruplar da birer zarf-fiil grubudur.

*Zarf-fiil grubu, söz dizimi içinde zaman, tarz, sebep, şart, bağlama, karşılaştırma vb. İşlevlerle zarf görevi yapar.

*Grubun vurgusu, zarf-fiilden önceki unsur üzerindedir (Karahan, 2019, s. 57-59).

2.15.1.Cümledeki Vazifesi Yönünden Zarff-fiil Grubu

Zarf-Fiil Grubunun Zarf Tümleci Olarak Kullanılması

Yerkürenin üzerinde her bir insanın bir İsa gibi, *iyiyi kötüden ayırt etmeyi bilerek* yürüyebileceğini söylemesi müthiş. (ADM, 163)

Derler ki, *Gogol bilinmeden* Rus ruhu anlaşılmazmış, Rus edebiyatını *Puşkin'in mükemmeliyetçi şiirinden ve Shakespeare'in etkisinden kurtarıp* yönünü Dostoyevski'ye çeviren adam. (ADM, 184)

Cinler, periler, kötü ruhlar hep yoksulları mı buluyorlar, diye düşünmüştüm *uçanın evcil havasına bakarak*. Lüks otellerde ya da havuzlu villalarda ve Tanrı bilir Kremlin'de, onlardan bahs edildiğini duymazsınız çünkü. (ADM, 204)

Aleksi, *bana narodnik derken* haksız değil, zira bu ülkeye yeni bilgiye yer açmak, yeniden yapılanmak, hatta bir başka Güloya'ya ihtida etmek için göçtüğümü söyleyen benim. (EU EU, 10)

Sonra yavaş yavaş yükselen ve yayıldıkça yayılan korkunç bir ses *sağır eden bir patlamayla nihayetlendiğinde*, nefeslerimizi tutmuş, titriyoruz.(EU EU, 45)

Britçka harekete geçti geçecekken, kör edici bir parlama asumanı dolduruyor, atlar şaha kalkıyor. (EU EU, 45)

Dışarıya atlayıp, yaprakların üstüme boca ettikleri sulara aldırmaksızın çalılara koşuyor, bir kaç dal kekik koparıyor, o muhteşem kokuyu içmek üzere burnumu gömüyorum. (EU EU, 47)

Evet, yağmur yağdı, *Fyodor'un izinde tarlada yürürken* ben. (EU EU, 47)

Sanki bir Rus-sever müfettiş, *geleneksel Slavofil ideolojisinin nesi var, nesi yok toplamış, ardından sürükleyerek* ziyaretimize gelmiş! (EU EU, 188)

Gökyüzü ben bakmazken bulutlanmış olmalı ; güzelim yıldızlar kaybolmuş, buz çölü zifiri karanlığa bürünmüştü. (DN, 7)

2.15.2.Zarf-Fiil Grubunu Oluşturan Ekler

2.15.2.1. “-ınca, -ince” Eki

Sosyal patlama olabileceğinden korkup korkmadıkları meselesine *geline*, “Burası, Rusya, bayan.” (EU EU, 271)

Eğitimi özendirmek için okulda geçen zamanı devlet hizmeti saymak şeklindeki uygulama, genç soyluların öğrenimlerini mümkün *olduğunca* uzatmaları, güzel sanatlar ya da felsefede yüzeysel eğitime rağbet ederlerken, teknik okulları dışlamaları ile sonuçlanır. (ADM, 471)

Zamanla, kutsanmış düşünürlerin *yeterince* çaba göstermeleri halinde cennetin bu dünyada gerçekleştirebileceği inancı yerleşiyor. (ADM, 480)

2.15.2.2. “-dıkça, -dikçe” Eki

Moskova yolunda tren makas değiştirdikçe uyanıyor, Büyük SibiryaTraktı’nı hayal ediyordum. (EU EU, 85)

Kurallar esnetilip mezhepler *genişletildikçe*, kuralları ihlal edenlerin pohpohlanmaları hatta cezasız kalma ihtimalleri artar. (ADM, 429)

2.15.2.3. “-madan, -meden” Eki

Derler ki, *Gogol bilinmeden* Rus ruhu anlaşılmazmış, Rus edebiyatını *Puşkin’in mükemmeliyetçi şiirinden ve Shakespeare’in etkisinden kurtarıp* yönünü Dostoyevski’ye çeviren adam. (ADM, 184)

2.15.2.4. “-ken” Eki

Aleksi, *bana narodnik derken* haksız değil, zira bu ülkeye yeni bilgiye yer açmak, yeniden yapılanmak, hatta bir başka Güloya’ya ihtida etmek için göçtüğümü söyleyen benim. (EU EU, 10)

Britçka harekete geçti geçecekken, kör edici bir parlama asumanı dolduruyor, atlar şaha kalkıyor. (EU EU, 45)

Evet, yağmur yağdı, *Fyodor'un izinde tarlada yürürken* ben. (EU EU, 47)

Gökyüzü ben bakmazken bulutlanmış olmalı ; güzelim yıldızlar kaybolmuş, buz çözü zifiri karanlığa bürünmüştü. (DN, 7)

Yeni gelenler ortalığı doldururlarken, dünkülere her zaman burun kıvrımışlardır-neyse ki, yeni gelenler de ölümlü. (EU EU, 74)

Duhoborlar, kendilerini *kirbaçlarken*, Skoptsi tarikatının erkekleri hadım oluyor, yarım *yüzyıldan uzun bir süre* , Rus toprağının her köşesinde hadım olarak arınma'nın erdemini vaaz ediyorlar. (ADM, 444)

2.15.2.5. “-ıp, -ip, -up, -üp” Eki

Derler ki, *Gogol bilinmeden* Rus ruhu anlaşılmazmış, Rus edebiyatını *Puşkin'in mükemmeliyetçi şiirinden ve Shakespeare'in etkisinden kurtarıp* yönünü Dostoyevski'ye çeviren adam. (ADM, 184)

Pencereleri açıp, haykırmadım. (EU EU, 75)

Dışarıya atlayıp, yaprakların üstüme boca ettikleri sulara aldırmaksızın çalılara koşuyor, bir kaç dal kekik koparıyor, o muhteşem kokuyu içmek üzere burnumu gömüyorum. (EU EU, 47)

Yıllar sonra cenaze evinde Nbakov'a çattığımda yüreğim çılgık çılgık, “Amerikalı yazar olmak demek, topluma karşı sorumluluklarını örfi yasalara *emanet edip* kurtulmak demek, “ diye hayıflanmanın ardında portakal saçlı kadının acısı var. (ADM, 430)

Kadının kafasına sopanı *indirip* tecavüz etmek üzere mağarasına sürükleyen erkek imajı, tecavüz zihniyetinin en büyük, en yaygın, en elim yalanı! (ADM, 431)

Department, Bayan Fleiss'an *yola çıkıp*, Saratov valisinin aklını çalmış! (ADM, 432)

2.15.2.6. Sentaktik Yolla Zarf-Fiil Grubu Kurulması

a) “-r, -mez” Kalıbı

Sovyet komünistleri, zeki varlıkların doğaları icabı güvenilmez şeyler olduklarını anımsadıklarında, aydınları işçi sınıfının dışında özel grup olarak mütalaa etmeyi seştiler. (EU EU, 72)

Hatırlamaz mıyım! Moskova'nın güneydoğusunda, Nijegorod Oblast'ta, Kazan'la Nijniy Novqorod arasında, Vetluga'nın Büyük Volga'ya döküldüğü yerde, Volga'nın incisi Şeremetyo Şatosu yakınlarındaki **geçitvermez** ormanların derinliklerinde gizli Svetloyar Gölü'nün dibindeki efsane şehir. (ADM, 433)

Sovyet profesörlerinin mesaileri üretim sayılmazmışcasına, emekçi ve intelijenti'nin “birlik ve beraberliği”ni vurgulamaya özen gösterirlerdi, “iç içeliklerini” değil (EU EU, 72).

Bir yaprak gibi salınarak, bilinçsiz ve umursamaz ir biçimde düşüyor. (EU EU, 74)

b) “dı mı, di mi” Kalıbı

Neden sonra, “Rusya size yardımcı ola bildi mi, bari”? (EU EU, 217)

c) “-arak, -erek” Kalıbı

Yerkürenin üzerinde her bir insanın bir İsa gibi, **iyiyi kötüden ayırt etmeyi bilerek** yürüyebileceğini söylemesi müthiş. (ADM, 163)

Cinler, periler, kötü ruhlar hep yoksulları mı buluyorlar, diye düşünmüştüm **uçanın evcil havasına bakarak**. Lüks otellerde ya da havuzlu villalarda ve Tanrı bilir Kremlin'de, onlardan bahs edildiyini duymazsınız çünkü. (ADM, 204)

Sanki bir Rus-sever müfettiş, **geleneksel Slavofil ideolojisinin nesi var, nesi yok toplamaş, ardından sürükleyerek** ziyaretimize gelmiş! (EU EU, 188)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3.1. Cümle

Kelimeler, tek tek sadece birtakım nesne, hareket ve kavramları karşılamış olup duygu, düşünce ve dilek bildirmezler. Meram anlatılmak istendiğinde ise kelimeler, belirli bir düzen ve kural içerisinde birleşerek maksadın ortaya çıkmasına, anlaşılmasına yardım ederler.

Bazı kelime grupları da kelimeler gibi kavramları, nesnelere veya hareketleri belirtmeye yararlar. Belirtme grupları diye adlandırılan bu gruplar, yargı taşımadıklarından dolayı tek başlarına maksadın ortaya çıkması için yeterli olmazlar. Bunun yanında bazı kelime gruplarının duygu ve düşünceyi hüküm halinde ifade ettikleri görülür. İşte bu gruplara yargı grupları denir. Yargı grupları, tam bir cümledir.

Cümle, en dar anlamıyla bir yargı grubudur. Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir hareketi, bir olayı, bir isteği tam bir hüküm halinde ifade eden kelime veya kelime dizisine **cümle** denir.

“Cümle, bir fikri, bir düşünceyi, bir hareketi, bir duyguyu, bir hadiseyi tam olarak bir hüküm halinde ifade eden kelime grubudur” (Ergin, 2004, s. 398).

Yüklem ve özne. Bu öğeler, cümlenin ana öğeleri olduğundan bunların varlıkları cümle kuruluşu için yeterlidir.

Türkçede, tam bir cümle, temel ve yardımcı olmak üzere beş öge üzerinde kurulur: Yüklem, özne, nesne, zarf, yer tamlayıcısı.

“Karşılıklı konuşmalarda, sorulara karşılık verilen “evet” ve “ hayır” sözleri birer cümle değerindedir” (Özkan, Sevinçli, 2017, s. 115-117).

Kelimelerin çekime girmiş olmasının yanı sıra, diğer kelimelerle olan uyumu ve diziliş şekli de önemlidir. Çünkü Türkçe bir cümlede öğelerin sıralanışında çeşitli morfolojik kurallar bulunmaktadır. Bir cümleden oluşan iletinin anlamlı olabilmesi için bu kurallara

uyulması gerekir. Aksi halde, “anlatım bozukluğu” adı verilen kural dışılıklar ortaya çıkar ev iletişim ya gerçekleşemez ya da yanlış anlaşılmalara neden olur (Karataş, 2019, s. 494).

3.1.1. Cümlenin Unsurları

Cümlenin varlığı için şart olan yüklem ve özne temel, geri kalan nesne, yer tamlayıcısı, zarf yardımcı öğelerdir. Yükleme tamlanan, geri kalan öğelere tamlayan adı verilir.

Kurallı Türkçe için cümle öğelerinin belli bir sıralanışı vardır. Yüklem sonda, özne başta, bu iki öge arasında ise diğer öğeler- nesne, yer tamlayıcısı ve zarf yer alır.

Bazen vurgulanan duruma göre bu öğeler, hatta yüklem bile yer değiştirebilir. Böyle cümlelere **devrik cümle** denir.

Yüklem

Yüklem, fiil cümlelerinde yapılan, kılınlan ; isim cümlelerinde oluş bildiren öğedir. Cümlenin temel öğelerindendir. Diğer öğeler yüklem sayesinde değer kazanır. Cümlenin cinsini de yüklem yapıları belirler. Yüklemine göre cümle, isim ya da fiil cümlesidir.

“Eylemin yapıldığı ve ya yapıma doğrultusunda olduğunu belirten cümlelerdir. Türkçede bütün eylemler, adlar ve ad soylu sözcükler olumludur ; ancak özel takılarla olumsuz biçime dönüştürülürler” (Dizdaroğlu, 1976, s. 282).

a) **Fiil Cümlelerinde Yüklem**

Fiil cümlelerinde yüklem çekimli bir fiildir. Yükleme fiil olan cümlelerde bütün öğeler bulunabilir. Yükleme geçişsiz fiil olan cümlelerde nesne bulunmaz.

“Yüklem olan kelime ya da kelime grubundan sonra gelen “da” bağlacı ve soru eki olan “mi” yükleme dahil edilir” (Özkan, 2017, s. 124).

Basit Kipli Fiillerin Yüklemleri

Şeytanı ezmek bir yandan müthiş bir haz verir, diğer yandan mide *bulandırır*. (ADM, 7)

Öylesine vıcık vıcıktır ki, hiç bir kuvvet onu elinizle ezmeye *zorlayamaz!* (ADM, 7)

Hiçbir şey olmamış gibi *cool takılırsın*. (EU EU, 326)

Jena Üniversitesi profesörü Ernst Haeckel, daha 1866 yılında biyosferin dengesinin bozulduğuna *dikkat çekiyor*. (EU EU, 339)

Rüzgar, tersten *esiyor, duyamıyorum*. (EU EU, 369)

Hükümlerini desteklemek için, Aleksî'nin Rusya'da Yangın Koruma Mühendisliği alanında doktora yapan ilk ve tek bilim adamı olduğunu *hatırlattılar*. (ADM, 31)

Moskova'nın Amerikalıların işlettiği o fevkalade başarılı ilk ve tek birinci sınıf otel külliyesini inşa etmiş olan Paul Tatum, Forsyth'ın hikayesinin sonunu hiç bir zaman öğrenemedi. (EUEU, 2)

Ne onlar, ne de sen bir şey *söylediniz*. (EU EU, 3)

Hatta, şimdi düşününce, Şennur Hanım bile *sustu*. (EU EU, 3.)

Şşş! Yavaş *konuş*, Güloya Hanım! (EU EU, 5)

Birleşik Kipli Fiillerin Yüklemleri

Dondurma yenilen bir kafeye götürdüler, ben kaçtım. Çünkü dondurmanın nasıl yendiğini *bilmiyordum!* (ADM, 11)

3 Kasım 1996'da, soğuk, kasvetli bir Pazar günü öğleden sonra Paul Tatum Moskova'daki otelinin odasında *oturmuş*, Frederick Forsyth'ın İkna isimli yeni gerilim romanını *okuyordu*, diye devam ediyordu. (EU EU, 1)

Bir İsim Unsuru İle Bir Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiillerin yüklem Olması

Rusya, anlaşılabilir, hesaba kitaba da gelmez. Kendisine has bir kimliği vardır, Rusya'ya sadece *iman edilir*. (EU EU, 12)

Ben de durmuş, Sergey Goldski'nin başına gelenler neden bana söylenmedi diye *sitem ediyorum!* (EU EU, 62)

Karnı üzerinde sürünenlerin ve dört ayak üzerinde yürüyenlerin ve çok ayağı olanların hiç birisiyle kendiniz *murdar etmeyeceksiniz!* (ADM, 7)

Yine de, eğer dokora gitmiyorsam, nobranlığımdan. Karaciğerim kötü ; *beter olsun!* (EU EU, 374)

Oysa, iktidarının ilk altı ayında oligarklarla uğraşacağını işaretlerini vermeye başlamıştı, Putin. (EU EU, 262)

Emile Durkheim'in yoğun ulusal travma süreci diye tanımladığı "anomie" kavramı aklıma geliyor. (EUEU, 246)

"Bolşoy zahvat" diyorlardı, "Büyük gasp". Devlet mülklerinin özelleştirme adı altında bir avuç adama peş keş çekilmesi anlamına geliyordu. (EU EU, 250)

Bu haliyle kabahat yine Yahudilerin *başlarına kaldı*. (EU EU, 248)

Bir Fiil Unsuru İle Bir Yardımcı Fiil Kuruluşundaki Birleşik Fiillerin Yüklem Olması

Şimdi artık yaşlı bir adamım ve duruma uyarlanmam lazım, ama bırak nasıl konuşmam gerektiğini, nasıl giyinmem gerektiğini *bile bilmiyorum*. (ADM)

Ömürlerinin büyük bölümünde gözlerini kapalı tutarlar ki, bakmadan görmeyi *öğrenebilsinler*. (EU EU, 402)

Sonbaharda kalp ameliyatı geçiren Yeltsin'in sahneden hemen tümüyle kaybolmasını fırsat bilen radikal komünist kanat, seçimlerde aldıkları sonuçları yok sayıp yönetime el koymaya kalkırken, meydanı boş bulan Jironovski, İstanbul ve Çanakkale

boğazlarının alınması gere İşin başına karizmatik olmayan birisini getirmek Amca'ın da **işine geldi.** (EU EU, 247)

ğinden **bahsetmeye durdu.** (DN, 23)

b) İsim Cümlelerinde Yüklem

İsim cümlelerinde yüklem, ek-fiil almış bir isimdir. Yükleme isim olan cümlelerde nesne, nadir olarak; diğer öğeler bütünüyle yer alabilir. Yüklem tek kelime ve ya kelime grubunda olabilir.

“ol-“ yardımcı fiili, isimlerle bir araya gelerek birleşik fiil yapar ; ancak bu yardımcı fiilin bazen asıl fiili işlevinde olduğuna da rastlanılmaktadır. Bu durumlarda “ol-“ fiili tek başına yüklem olur (Özkan, Sevinçli, 2017, s 123).

Yüklemi Tek Kelime Olan İsim Cümleleri

Kokuları, hapsirmaları, horlamaları Gogol kadar iyi tasvir eden bir başka yazar bulmak **zordur!** (ADM, 4)

Rusya'da biz, en uzun burun kimdeyse, uzağı en iyi gören **odur**, deriz. (ADM, 6)

Rusya Federasyonu'nun ulusal güvenliği de **tehlikede.** (ADM, 422)

Mekke'ye giden bütün yolların birbirlerinden farklı olduğunu görmez misin? Yollar **farklıdır**, hedef **tek..** (ADM, 440)

Hatta bir sarhoşun diğer bir sarhoşun burnunu testereyle kesmeye kalktığı bir sahne bile **vardır.** (ADM, 5)

Aydınlanma değil, Merhamet! Tanrı'nın hakk edilmiş **gazabıdır** ateş. (ADM, 28)

Mezarının boş olduğunu ilk farkeden o olduğu gibi, dirildikten sonra da onu ilk gören, göğe çıktığını inananlara duyuran **oydu.** (ADM, 28)

Yüklemi Kelime Grubu Olan İsim Cümleleri

c) Tekrar Grubunun Yüklem Olması

Yıllar sonra cenaze evinde Nbakov‘à çattığımda yüreğim *çığlık çığlık*, “Amerikalı yazar olmak demek, topluma karşı sorumluluklarını örfi yasalara emanet edip kurtulmak demek, “ diye hayıflanmanın ardında portakal saçlı kadının acısı var. (ADM, 430)

Sevgili yüzüne baktım baktım. “Küstahlık!” dedim. (ADM,431)

Bolşevik devriminin üzerinde yükseldiği ruhani yeraltı, Slav şamanizmi ile **iç içe** ve ruhular “insan bilincinin çevresindeki fiziki ve biyolojik sistemleri etkilediği “ şeklindeki kadim inançları sürdüren insanlar. (ADM, 450)

d) Sıfat Tamlamasının Yüklem Olması

Büyük mimarı yapan, akıldan çok terbiye görmüş, *zengin bir gönüldür*. (DN, 170)

Kendisi, 1985’ten itibaren Rusya’ya akmaya başlayan *Amerikalı akademisyenlerden*, Gorbaçov sonrası Rusya’ında popüler kültür, seks ve toplum araştırmaları yapıyorlar. (DN, 76)

e) İsim Tamlamasının Yüklem Olması

Oturduğu yerde bile hayli boylu olduğu anlaşılan, yirmili yaşlarının sonlarında bir Ege delikanlısıydı. (ADM, 202)

Baharda karın altından beliren kızıl gül toprağı renginde. (ADM, 209)

Bu boylar, aynı zamanda Rusya’yı fetheden Altın Ordu devletinin savaşçı kıtaları. (ADM, 214)

Cengiz Han, Ruslarla paylaştığımız bir diğer tarihi kişilik. (ADM, 214)

f) Edat Grubunun Yüklemleri

Nabokov, Rusça'yı en iyi kullanan yazar olarak ün yapmıştı ama bana göre Rus *bile* değildi. (ADM, 17)

Sofya gibi, benim bedenimde de tarih denilen bir organın olmadığından eminim *artık*. (EU EU, 408)

g) Yaklaşma Grubunun Yüklemleri Olarak Kullanılması

Aleksi, "Din Tanrı'ya tapmak, Tanrı'nın hizmetinde olmaktır ya, weltanschauung, dünyaya dair senaryolar *bütününe vukufiyet* anlamındadır ve din senaryolar bütününe sadece bir unsurudur," diye açıkladı. (ADM, 452)

Yani, *İsa'ya gönderme*. (ADM, 453)

Kız da gülü *İsa'ya hediye* eder. (ADM, 453)

h) Ayrılma Grubunun Yüklemleri Olarak Kullanılması

Fransa'da menferit şikayetleri düzenin *toptan reddine* vardırıır, başkaldırıları 1789 devrimine dönüştürürlerken, Rusya'da devletten olduğu kadar işçi ve köylüden de uzak, apayrı bir sınıf olarak güçleniyorlar. (DN, 27)

Batını bireysellik dedikleri, kainatta münferit ve bireysel *olandan gayri* hiçbir varlığı olmadığı tezi.(DN, 33)

David'in patronu Aleksandr Konenikin, Moskova Fizik Enstitüsü'nde roket bilimcisi olarak yetiştirilmek üzere ayrılan üstün yetenekli *gençlerden birisiydi*-ayrıca, birinci sınıf bir satranç oyuncusu. (EU EU, 16)

l) Bağlama Grubunun Yüklem Olarak Kullanılması

Işık *ve* gölgenin şu gündeki, şu andaki eşsiz oyunudur? (ADM, 31)

Rusya özgür, sen özgür! *Ne* büyük bir fırsat ve *ne* büyük bir meydan okuma! (DN, 77)

Daha üç yaşındayken gazette okuyabilen müthiş bir zeka ve bu bağlamda yazarın *hem* dışlı bir eleştirmeni *hem de* arkasına saklandığı perdesiymiş. (ADM, 16)

m) İsim Cümlelerinde Ek-Fiilin Düşmesi

Aydınlanma'nın köpeksiz köyde değneksiz gezdiğinin farkında mısınız? (ADM, 431)

Özlenen, yirmi bir resmi yani doktor kontrolünden geçmiş sayısız aşığı olan Büyük Ekaterina dönemi midir, ki Romanov hanedanına miras bıraktığı oğullarının ikisi de farklı babalardandı. (ADM, 431)

Aydınlanma'nın kibrinin farkında mısınız? (ADM, 431)

İnsanoğlu mucizeler yaratır, Tanrı olur ve ölümsüzleşir. (ADM, 451)

n) “-dır, -dir, -dur, -dür” Ek Fiil Ekinin Özne Kullanılması

“Tanrı inşaatçıları, ki bunlardan bir diğeri de Lunaçirski'dir, ilk Hristiyanların Tanrı'yı topluca inşa ettiklerini düşünürler. (ADM, 451)

Özne

Cümlede önem bakımından yülemden sonra gelen en önemli ögedir. Fiile öteki öğelerden daha yakın olan özne, aynı zamanda cümlenin yükleminden ayrılmayan bir parçasıdır. Bu bakımdan bazen ayrı bir kelime halinde olmayıp, yüklem içinde şahıs eki halinde ifade olunur. Cümlede yaparı ve olanı temsil eden özne, doğrudan doğruya bir kelime grubu olabilir.

*Öznenin en önemli niteliği, genellikle yalın halde bulunmasıdır. İsm hal eklerini almaz; ancak iyelik ve çokluk eklerini alabilir.

*Cümlede birden fazla özne bulunabilir. Bunlar, birbirlerinden bağlaç ve ya virgülle ayrılır.

*Yüklemi meçhul fiil olan cümlelerde özne bulunmaz.

*Yüklemi gereklilik kipinin teklik 3. Şahsı olan bazı cümleler de özne almazlar.

*Yüklemi edilgen çatılı fiil olan cümlelerde gerçek özne bulunmaz. Bu tür cümlelerde cümlenin asıl nesnesi olan öge, özne durumundadır ; ancak bu özne cümlenin asıl öznesi değil, şekli öznesidir. Bu özneye **sözde özne** denir. Sözde özne, cümlede işi yapan değil, yapılan işten etkilenen ögedir (Özkan, Sevinçli, 2017, s. 126-132).

a) Öznesi Tek Kelime Olan Cümleler

Aleksî, Theresa'nın barda sohbet ettiği adamın Paul Tatum olduğunu hatırlattı. (EU EU, 5)

Gökyüzü ben bakmazken bulutlanmış olmalı. (DN, 7)

Hala ayakta mısın, *siz*?. (DN, 11)

Sütten çıkmış kaşık değil benim de geldiğim *ülke*. (EU EU, 11)

“Sergey Stepaşin'in yerine oturdu,” diye gülümsedi *Aleksî*. (EU EU, 40)

Bu koşullar altında bile Sırlara yardım eli uzatamayacak kadar güçsüz görünmeyi kaldıramazdı, *Rusya*. (EU EU, 40)

Nasıl oluyor da hep *Bolşevikler* kazanıyor? (EU EU, 49)

Yağmur yeniden tek tük serpiştirmeye başlıyor. (EU EU, 50)

Batu, Rusya'nın esareti altında olduğunu da anlamış değil. (EU EU, 200)

b) Öznesi Kelime Grubu Olan Cümleler

Bağlama Grubunun Özne Olması

Demokratik ve capitalist görüşleri nedeniyle Birleşik Devletler'den sığınma hakkı isteyen – *ve* alan! – ilk Rus oldu. (EU EU, 17)

Gerçekten de tazelenmiş, canlanmış tabiatın kendisi gibi, benim yüreğim *de* gülümsüyor. (EU EU, 46)

Bu böyle devam ederse, Rusya **da** bölünecek ve bu hayal edemeceğiniz kadar kısa bir sürede gerçekleşecek, diyor. (EU EU, 40)

Sıska kara kedinin kamburlaştırdığı sırtı **veya** zararsız bir sürüngenin gırtlığındaki atardamarı **veya** bir deri bir kemik tombalacının kaypak gözleri, Gogol'a şeytanı çağırıştırabilirdi. (ADM, 13)

Daha büyük bir yazar **değil**, daha büyük bir insan oldu. (ADM, 24)

Sıfat Tamlamasının Özne Olması

Evensel kurtuluş, salah düşüncesinin Mezopotamya'ya İran Hindistan ekseninden yayıldığı inandırıyor. (DN, 137)

Bir defasında da, Aksakov'un bahçesinde gül toplarken eline **siyah bir tırtıl** değmiş, hayvanın soğuk teni çılgık çılgığa eve kaçmasına neden olmuştu. (ADM, 13)

Savaşçı imparatorların estirdikleri fırtınaların rasgele savurduğu **ebedi ve ezeli köy**, çocuklar peyda eden, Toprak Ana'ya tohum gömen **o sonsuz köylü** yeniden ortaya çıkar. (ADM, 93)

Kırk üç yaş, Gogol'un harikulade kuşağının diğer **büyük Rus yazarlarına** tahsis edilen **kısacık ömürlerle** kıyaslandığında **makul bir ecel** sayılmalıdır. (ADM, 1)

Yaşlı İgor hayatında ne Rusya'yı ne de İngiltere'yi görmüştü ama her iki dili de konuşurdu, "Eski kuşaktan elli kadar Rus kaldık," demişti, "Her yıl birkaçımızı gömüyoruz." (DN, 79)

İsim Tamlamasının Özne Olması

Bu **otelin bir adı** da Radisson-Çeçenskaya'dır. (EU EU, 5)

Oyunun birinci perdesi İran'da oynandı. (DN, 137)

Amma velakin ... velakin, **Srbistan halkının büyük çoğunluğu** Slav.(EU EU 40)

Çağdaş Batı Devletleri, 'hükümetler insana hizmet için vardılar ve insan, mutluluğu kovalayabilmek için özgür yaşamak durumundadır' esası üzerine kurulurlar. (EU EU, 202)

Uzayın fethi de dahil olmak üzere, ondokuzuncu yüzyılın son dönemlerinde bile **kimsenin hayel edemeyeceği ilerlemenin görkemli teknolojik gelişmeleri**, yirminci yüzyılın ahlaki yoksulluğunu telafi edemez. (EU EU, 210)

Çelik Adam, halka Lenin'den daha yakındır, Kilise'nin Rus ruhununun derinliklerindeki yansımasını iyi bilir. (ADM, 115)

Günümüzde çocuklarımızın taptığı o kadar çok tanrı var ki! **Eğlence tanrıları, spor tanrıları, bilgisayar tanrıları...** Bunlar çocuklarımızı fareli köyün kavalcılarını gibi arkalarına takıyor, bizden uzaklaştırıyorlar. (ADM, 51)

Kurumlar vergisi yüzde otuz beşti, yirmi dörde indirildi. (ADM, 15)

Geldiğimden bu yana yerinden kıpırdamamıştı, hala **Gorki Parkı**'nı seyrediyor ama bence görmüyordu. (ADM, 25)

Kanadalı bir **İnsan Hakları Avukatı**. (ADM, 46)

Eleştirmenlerden birisi, Maurice Couturier, Nabokov uzmanı olarak tanınıyor, Nabokov hakkında üç kitabı var, Nice Üniversitesi'nde **İngiliz ve Amerikan Edebiyatı profesörü**. (ADM, 17)

Athos Dağı'nda mukim dört Rus Ortodoks zaviyesinin uzantısı ya da muştemilatı olan bu **çatı kiliseler**, aslında birer podvoriye'ydi, yani 1880'lerde **Kutsal Topraklar'a** ya da Aynaroz'a giden hacı adayı papazlar için ara istasyon görevi yapmak üzere inşa edilmiş apartman/manastırdır. (DN, 78)

Nitekim 1841'de **Gogol'un bizzat kendisi**, Paris'teki **doktorların midesinin** ters – yani altının üstünde, üstünün altında - olduğunu keşfettiklerini ilan etmişti!

Unvan Grubunun Özne Olması

“Ufak tefek hediyeler yararlı oluyor,” dedi *Şennur hanım da*. (ADM, 201)

Şaşkınlığımı fark eden Şenur hanım, kulağıma “Radisson –Çeçenskaya” diye fısıldadıydı. (EU EU, 4)

Yüzüm nasıl bir şekil aldıysa, Şennur Hanım, “Sovyet döneminde Mpskova‘da hayat çok sıkıcı, çok tatsızdı” diye savunmak ihtiyacımı hiss etti. (EU EU, 6)

Ayrılma Grubunun Özne Olması

Ateş kesildiğinde, *kalabalıktan birisi*, “Mafya” diye bağırdı. (EU EU, 3)

İsim-Fiil Grubunun Özne Olması

Şeytani ezmek bir yandan müthiş bir haz verir, diğer yandan mide bulandırır. (ADM, 7)

Amerikalı yazar olmak demek, *özgür olmak* demek. (ADM, 19)

Kokuları, hapşırmaları, horlamaları Gogol kadar iyi tasvir eden bir *başka yazar bulmak* zordur! (ADM, 4)

Sıfat-Fiil Grubunun Özne Olması

Konenikin baktığı şantiyede çalışma disiplini diye bir şey yok, *inşaat bitmiş bitmemiş* kimsenin umurunda da değil, işe başladığının daha ilk günü usta başı oldu, yönetimi ele aldı. (EU EU, 16)

Çernomirdin ‘in başbakan atandığı gün, Rus Beyaz Sarayı ‘ndaki makamına girmek üzereyken koridorda Beryozovski ile karşılaştığı geriye çekilip, *kapıdan genç bankerin girmesini beklediği* anlatılır. Bu olay, Rus politikacılarının yeni *işadamlarının emrinde olduklarının kanıtı* sayıldı. (EU EU, 17)

b)Öznesi Olmayan Cümleler

Kolumu sıkıydı. (EU EU, 5)

Zelenskiye Marks'ın farmason olup olmadığını soruyordum. (DN, 11)

Yerinden kalktı, pencereye yürüdü, Lenin prospekti seyretmeye koyuldu. (DN, 178)

Saçlarım dikilirken, serseriye bomboş gözlerle bakmaya devam ediyorum. (EU EU, 45)

Bu böyle devam ederse, Rusya da bölünecek ve bu hayal edemeceğiniz kadar kısa bir sürede gerçekleşecek, diyor. (EU EU, 40)

Gülümsüyor. (EU EU, 49)

Nesne

Yüklemi geçişli eylemle kurulmuş cümlelerde yüklem anlamını tümleyen, açıklayan öğelere nesne adı verilmektedir.

Cümlede yüklem doğrudan etki ettiği ögeye **nesne** denir. Öznenin yaptığı işten doğrudan etkilenen kelime veya kelime grubudur. Daima geçişli fiillerin bir ögesi olarak kullanılır.

Yüklemi geçişsiz fiil olan cümlelerde “etkilenme” özne unsurunun üzerine kaydığı için nesne bulunmaz. Geçişsiz fiiller, bazı çatı eklerini alarak geçişli hale getirebilir. İsm cümlelerinde de yalnızca nitelik, oluş ve durum bildirdiği, herhangi bir etki söz konusu olmadığı için genellikle nesne yer almaz.

Nesne daima belirtme halinde bulunur. Eğer nesne, belirtme hal ekini taşıyorsa buna “belirtme nesne”, bu eki taşıyamıyorsa “belirtisiz nesne” denir.

*Cümlelerde, nesne ve açıklayıcı nesne bir arada bulunabilir.

*Basit cümlelerde türleri aynı olmak kaydıyla cümle içerisinde birden fazla nesne bulunabilir. Basit cümlede hem belirtili, hem de belirtilsiz nesne yer almaz (Çam & Öznelneşe & Atabay, 1981, s. 51).

a) Nesnenin Yükleme Hali Eki Alması

“**Benim Moskova’da sevgilim yok,**” dedi Şennur hanım. (ADM, 201)

Biz ikimiz epey bir süre **evrak** taşıdık. (ADM, 244)

Orman iyi olurdu, yaralıları için **böğürtlen**, **mantar** toplar, akağaçlardan **şerbet** süzerdik. (ADM, 244)

“**Seni merak ettim,**” dedi Aleksî, “İyi misin?” (DN, 113)

Başkan Lujkov’un cenazeye gelmiş olması bir daha incitmiş olmalı ki, **bizimle cenaze evine gelmek de** istemedi. (ADM, 11)

Rusça’dan başka, Fransızca ve İngilizce’yi de ana dili gibi konuşur, **çeviri** yaparmış. (ADM, 17)

Nabokov-tam otuz yayınevinden **ret cevabı** almıştı! (ADM, 19)

b) Nesnenin Yükleme Hali Eki Almaması

Ölümlle sonuçlanabilecek bir eylemden önce **seçeneklerini** tartar. (DN, 120)

Bana Rusya’nın, heybesinde taşıdığı malların değerinin farkında olmayan bir deve olduğunu söylüyorsunuz ya, bir de **bizi** görmelisin! (DN, 181)

Ufukta beliren kara noktanın yakından bakıldığında **Govoruha-Otrok Muhafızlarının Teğmeni olduğunu** anlatır. (DN, 269)

Lolita’nın yazarının oğlun söyleyecek sözü olduğundan emindim ama mayıs güneşinin son ışıklarını **seyretmeyi** yeğler gibiydi. (ADM, 3)

Karnı üzerinde sürünenlerin ve dört ayak üzerinde yürüyenlerin ve çok ayağı olanların hiç birisiyle **kendinizi** murdar etmeyeceksiniz! (ADM, 7)

Aynı semaverî Aleksî'nin dayısının sürgün arkadaşı Tuleyev'in Vorkuta'daki evinde de **gördüğümü** hatırladım : aynı desenler, aynı büyüklük, aynı metal zarflı cam bardaklar (ADM, 7)

Tuleyev o titrek ve yamalı haliyle, üç bin küsur kilometre **yolculuğu** göze almış, elli yıldır görmediği Moskova'ya gelmişti. (ADM, 8)

Şimdi artık yaşlı bir adamım ve duruma uyarlanmam lazım, ama bırak **nasıl konuşmam gerektiğini, nasıl giyinmem gerektiğini** bile bilmiyorum. (ADM, 11)

Teksaslı Kongre Üyesi Dick Armeý yıllardır çabalıyor ama Birleşik Devletler'de **vergi sistemini sadeleştirmeyi** başaramadılar. (ADM, 15)

Putin gelir vergisini yüzde on üçte dondurdu, **meseleyi** çözdü. (ADM, 15)

c) Nesne Olan Kelime Grupları

Tekrar Grubunun Nesne Olması

Biliyor musun,yalnız olduğumda bile **çatal bıçakla** yemek yemeye çalışıyorum ki, uygarlığa ayak uydurayım. (ADM, 11)

Duma, Yeltsin'in **elini kolunu** bağlamıştı ama Putin'e tapıyor! (ADM, 14)

“Dün Derjinski'yi anma törenine katıldı, evvelsi gün Zavtra'nın Yazı İşleri Müdürüyle braberdi, ondan önceki gece Moşe Katsav'a Kremlin tarihinin ilk koşer ziyaretini verdi, bu akşam da bize geliyor,” diye cevap verdi Soljenitsin, **olan bitene** kendisi de anlam veremiyormuş gibi başını sallayarak. (ADM, 9)

Bu nedenle **iyiyi kötüye, doğruyu yanlışla** katar, mutlak Şer'in yeryüzündeki mutlak zaferine yol veririz. (EU EU, 207)

Bağlama Grubunun Nesne Olması

Eğitimli insanların evlerinde Dostoyevski külliyyatı bulundurmaları adettendir ama kimse bu adamın derinliğini **ve** çektiği acıyı kavramaya yanaşmaz. (EU EU, 377)

Rusça'dan başka, Fransızca *ve* İngilizce'yi de ana dili gibi konuşur, çeviri yaparmış. (ADM, 17)

Avrupa'nın kan *ve* ateş çemberini yarmış, Yeni Dünya'nın cıvıltılı çocuk bahçelerine açılıyordum. (ADM, 19)

Müthiş bir iltifattı çünkü ateş Rus kültüründe sudan daha temizdir, mutlak arınmayı *ve* kurtuluşu simgeler. (ADM, 27)

Moskow Times yazmış, televizyon vermiş ; Putin *ile* eşinin, Soljenitsin'leri o akşam Moskova dışındaki ahşap evlerinde ziyaret edeceklerini duymayan kalmamıştı. (ADM)

Sıfat Tamlamasının Nesne Olması

Kokuları, hışırtımları, horlamaları Gogol kadar iyi tasvir eden bir *başka yazar* bulmak zordur! (ADM, 4)

Hiç değilse yeri belli," diye ağlayışını, sevgili prensinin naaşının ortada bırakmadığımız için ellerimi öpmeye kalkışını ömrüm oldukça unutmayacağımı düşünürken, Tuleyev'in Sibiryaya boranlarının *derin yarıklar* açtığı yüzünün çocuksu bir hayretle gevşediğini ve derhal toparlanıp eski haline döndüğünü fark ettim. (ADM, 8)

Dr. Auvert ya da Dr. Hauvert, hangisi idiye artık, zavallı Gogol'u Dr. Charcot'un yöntemlerini hatırlatır biçimde *sıcak suya* daldırdılar. (ADM, 3)

İsim Tamlamasının Nesne Olması

Aleksandr Soljenitsin, *anlamsızlık korkusunun ölüm korkusundan daha yaman olduğunu* bilen adam. (ADM, 33)

Lolita'nın yazarının oğluna söyleyecek sözü olduğundan emindim ama *mayıs güneşinin son ışıklarını* seyretmeyi yeğler gibiydi. (ADM, 3)

Lolita'nın yazarının oğluna söyleyecek sözü olduğundan emindim ama *mayıs güneşinin son ışıklarını* seyretmeyi yeğler gibiydi. (ADM, 3)

“Hiç değilse yeri belli,” diye ağlayışını, sevgili prensinin naaşının ortada bırakmadığımız için ellerimi öpmeye kalkışını ömrüm oldukça unutmayacağımı düşünürken, *Tuleyev’in Sibiryâ boranlarının derin yarıklar açtığı yüzünün çocuksu bir hayretle gevşediğini* ve derhal toparlanıp eski haline döndüğünü fark ettim. (ADM, 8)

Athos Dağı’nda mukim dört Rus Ortodoks zaviyesinin uzantısı ya da muştemilatı olan bu *çatı kiliseler*, aslında birer podvoriye’ydi, yani 1880’lerde *Kutsal Topraklar’a* ya da Aynaroz’a giden hacı adayları için ara istasyon görevi yapmak üzere inşa edilmiş apartman/manastırdır. (DN, 78)

Geldiğimden bu yana yerinden kıpırdamamıştı, hala *Gorki Parkı’nı* seyrediyor ama bence görmüyordu. (ADM, 25)

Hatta bir sarhoşun diğer bir *sarhoşun burnunu* testereyle kesmeye kalktığı bir sahne bile vardır. (ADM, 5)

Ayrılma Grubunun Nesne Olarak Kullanılması

İnsandan kendisini *yeniden yaratmasını* talep etmek!. (DN, 28)

Hamının Rusya’nın ünlü *belgeselcilerinden birisi* olduğunu Rabinoviç söyleyiydi. (EU EU, 22)

İsim-Fiil Grubunun Nesne Olması

Öylesine vicık vicıktır ki, hiç bir kuvvet onu *elinizle ezmeye* zorlayamaz! (ADM, 7)

En kötü kötüyü *yaşamak* istiyordum, en karanlık karanlığı, en soğuk soğuğu, en geniş genişliği, en yüksek yüksekliği, en yalnız yalnızlığı, en kayıp kaybolmuşluğu. (ADM, 93)

Sıfat-Fiil Grubunun Nesne Olması

Metro kullanmaktan hazzetmediğimi bildiği için, tramvay yolu üzerinde, ayrıca Yaroslavskoe Caddesi 'ne bir kaç dakika *uzakta olduğunu* da ekledi ki, bu kolayca taksi bulabileceğim anlamına geliyordu. (EU EU, 14)

O günlerde en ufak bir yağmur ya da kar, Moskova sokaklarını *yürünmez kılmaya* yetiyordu. (EU EU, 14)

Bu kasvetin altından *hiçbir canlının kalkamayacağına* inanmışken birden bir mucize gerçekleşiyor ve tabiat on beş gün içinde diriliyor. (EU EU, 15)

Buna karşın Theresa, Yahudi işadamlarının hızla zenginleşmelerini *özel bir dikkatle izlediğini* hissetmiş olmalıydı ki, savunmaya değilse de açıklamaya giriştiydi. (EU EU, 16)

Yer Tamlayıcısı

Cümlede yüklem anlamını yönelme, bulunma ve ayrılma bildirerek tamamlayan tamamlayan yardımcı ögedir.

Yer tamlayıcıları yüklemde vurgulanan iş, oluş, durum, hareket ve eylemin yönünü bildiriyorsa yönelme hali ekini (-a); doğrudan doğruya yerini ifade ediyorsa bulunma hali ekini (-da) alır. Başlangıç, çıkış, geçiş yerini veya yönünü belirtiyorsa ayrılma hali ekini (-dan) alır. Bu nedenle, bir kelime veya kelime grubunun yer tamlayıcısı olması için bu üç hal ekinden birini almış olması zorunludur.

Bir cümlede birden fazla ve farklı hal eklerinden oluşan yer tamlayıcısı bulunabilir (Karataş, 2019, s. 503-504).

a) Tek Kelimeden Meydana Gelen Yer Tamlayıcıları

Yaklaşma Hali Eki Alan Yer Tamlayıcıları

*Ekran*a baştan aşağı siyahlar giyininip çıktı. (ADM, 265)

Yirmi el ateş edildi, on biri hedefi buldu ; Tatum, *metronun kirli merdivenlerine* serildi. (EU EU, 3)

Bulunma Hali Eki Alan Yer Tamlayıcıları

Müthiş bir iltifattı çünkü ateş *Rus kültüründe* sudan daha temizdir, mutlak arınmayı ve kurtuluşu simgeler. (ADM, 27)

Bu ülkede tanrılar yer yüzüne kızıl ateş dilleri'ne binmiş olarak inerler. (ADM, 27)

Oğul Nabokov'un bana Mariya Magdaleni derken, ortaçağdan kalma anakronistik bir kişilik olduğunu vurguladığını ya da huzuruna hatırlattığını bilecek kadar eskimiştim *Rusya'da*. (ADM, 29)

Haberde adı Robinoviç'le birlikte yer almış olmasaydı yine de aymayabilirdim ama bana Ostankinskaya'daki daireyi bulan David! (EU EU, 3)

Ayrılma Hali Eki Alan Yer Tamlayıcıları

Bavulundan, akıl defteri dediğim, Türkay bakkaldan alınma mikili defteri aldım, Theresa'dan başlamak üzere o gün tanıştığım insanların isimlerini, niteliklerini kaydetmeğe koyuldum. (ADM, 325)

b) Kelime Grubundan Meydana Gelen Yer Tamlayıcıları

Sıfat Tamlamasının Yer Tamlayıcısı Olması

Yaşlı İgor hayatında ne Rusya'yı ne de İngiltere'yi görmüştü ama her iki dili de konuşurdu, "*Eski kuşaktan* elli kadar Rus kaldık," demişti, "Her yıl birkaçımızı gömüyoruz." (DN, 79)

Ve bu, ölümsüzlük telkin eden *yalçın dağlara*, nefes kesecek kadar *güzel orman vadilerine*, pınarlara, çaylara rağmen böyle. (DN, 80)

İsim Tamlamasının Yer Tamlayıcısı Olması

Bu ülkede tanrılar *yer yüzüne* kızıl ateş dilleri'ne binmiş olarak inerler. (ADM, 27)

Karnı üzerinde sürünenlerin ve dört *ayak üzerinde* yürüyenlerin ve çok ayağı olanların hiç birisiyle kendiniz murdar etmeyeceksiniz! (ADM, 7)

Alexi Kristofoviç, Zelenski, *yangın koruma mühendisliği alanında* Amerika'da doktora yapan ilk, belki de Rus tek bilim adamı ki, dalın kendisi çok yeni. (DN,73)

Dünya yakın tarihinde, yıllarca sürdürdüğü kalkınmanın meyvelerini çürümeye terk eden, Üçüncü Dünya olarak adlandırılan ülkelerin saflarına kaymak tehlikesiyle karşı karşıya kalan, çok eğitilmiş, ilk yüksek-teknoloji imperatorluğu, Rusya. (ADM, 92)

Müthiş bir iltifattı çünkü ateş *Rus kültüründe* sudan daha temizdir, mutlak arınmayı ve kurtuluşu simgeler. (ADM, 27)

Aynı semaveri *Alexi'nin dayısının* sürgün arkadaşı *Tuleyev'in Vorkuta'daki evinde* de gördüğümü hatırladım : aynı desenler, aynı büyüklük, aynı metal zarflı cam bardaklar... (ADM, 7)

Bir defasında da, *Aksakov'un bahçesinde* gül toplarken eline siyah bir tırtıl değmiş, *hayvanın soğuk teni* çığlık çığlığa eve kaçmasına neden olmuştu. (ADM, 13)

Aleksandr Soljenitsin, *anlamsızlık korkusunun ölüm korkusundan* daha yaman olduğunu bilen adam. (ADM, 33)

Eski bir Rus geleneği vardır : yola gidecek yolcu, *kapının eşiğinden* dışarı adım atmadan önce birkaç dakika sessiz durur, geride bıraktığı eve dağılmış olan ruhunun toparlanıp bedenine girmesini bekler. (ADM, 13)

İsim-Fiil Grubunun Yer Tamayıcısı Olması

Bu defa iki yıl hapsine, beş yıl zorunlu çalışma kampına, beş yıl da ülke içinde sürgününe karar verilmiş. (EU EU, 106)

Tekrar Grubunun Yer Tamlayıcısı Olması

Nitekim, “Leo Tolstoy da Harp ve Sulh‘u Napolyon‘un Rusya seferinin aslını nakletmek için yazdığını söylemişti”, diye belli belirsiz dudaklarını büküyor, “O da, Rus İkinci Ordusu‘nun Doğu Prusya seferine ilişkin söylenen ve yazıların gerçek olaylarla uzaktan ilgisini olmadığını iddia etmişti. (EU EU, 161)

Kütüphanenin bitişiğinde günatımında ışık alan, küçük sevimli bir şapel; zaman zaman ziyaretlerine gelen Rus Ortodoks papazlarının önderliğinde ailecek burada dua ederlerdi.(EU EU, 164)

Bağlama Grubunun Yer Tamlayıcısı Olması

Bana döndü, “Burnu konu alan yüzlerce Rus atasözü *ve* deyiminin yanında Cyrano de Bergerak‘ın o ünlü sahnesi hiç kalır,”diye açıkladı. (ADM, 5)

Zarf Tümleci

“Cümlede yüklemın anlamını zaman, yer, yön, durum, miktar, tarz, araç gibi yönlerden tamamlayan ögedir” (Özkan, Sevinçli, 2012, s. 143).

“Zarflar cümlede eksiz olabildiği gibi eşitlik (-ca), vasıta hali eki (-la), yön gösterme eki, çekim edatları, zarf fiil ekleri ve yukarıda sayılan anlam ilgilerini vermek amacıyla kullanılabilir olan başka ekler (-a,-da, -dan) almaktadır” (Karataş, 2019, s. 505).

Ben, eski askerin alkolün yumuşattığı bedenine *Askerlik Şubesi Başkanlığının pek münasip olduğunu düşündüğüm için* utanç içindeyim. (ADM, 229)

Her şeyden önce beni bu seçkin grupta tanıştıran yol arkadaşım Prof. Theresa Kornblatt ile onun sevgili partneri Aleksı Zelenski‘ye ve beni sofralarına kabul eden sizlere *sonsuz* teşekkür ederim. (ADM, 273)

Geçmişte hangi olumsuzluk varsa, *sabahtan akşama* başımızdan aşağıya boşaltılıyor. (ADM, 265)

İki saat sonra şehrin bir başka yerinde bulunan Jiguli'nin içinde sadece bir gazoz şişesi vardı. (EU EU, 3.)

Vikturik'un Kız Kardeşler'ini seyrettiğiniz **o gece, oyundan sonra** Laure, Galina, Şennur, Radisson Slavyanskaya'nın barına gelmişsiniz. (EU EU, 4)

Bu böyle devam ederse, Rusya da bölünecek ve bu hayal edemeceğiniz kadar **kısa bir sürede** gerçekleşecek, diyor. (EU EU, 40)

“3 Kasım 1996'da, soğuk, kasvetli bir Pazar günü **öğleden sonra** Paul Tatum Moskova'daki otelinin odasında oturmuş, Frederick Forsyth'ın İkona isimli yeni gerilim romanını okuyordu” diye devam ediyordu. (EU EU, 1)

Sağlık ekibi, olay yerine **geldikten on dakika sonra** kurbanın öldüğünü kabul etti. (EU EU, 3)

“Sen de”, diyor, bir süre sonra ve **olabildiğince sakın** bir sesle. (EU EU, 4)

Viktuik'un Kız Kardeşlerini seyrettiğiniz **o gece**, oyundan sonra Laurie, Galina, Şennur, Radisson Slavyanskaya'nın barına girmişsiniz. (EU EU, 4)

“**Gece** gidilebilecek tek bir yer yoktu,” diye yakındığımı hatırladım. (EU EU, 6)

Bugün artık gençlerin tek derdi, **bu akşam** nereye gitsek derdi. (EU EU, 6)

3.1.2. Cümle Dışı Ögeler

Cümlede her öge yüklemdeki fiile morfolojik bir bağ ile bağlıdır. Ancak, bazı ögeler cümlede bulumalarına rağmen yüklemle böyle bir ilişki içinde değildir. Buna göre, cümle dışı ögeler, cümlenin kuruluşunda morfolojik bir görev üstlenmeyen, diğer bir deyişle yüklem ile morfolojik bir bağ kurmayan ancak anlamına çeşitli şekillerde etki eden yardımcı ögelerdir. Bu ögeler, cümleden çıkarıldığında da temel anlamı etkilemez.

Ünlemler, ünlem grupları, seslenmeler, bağlaçlar, ara sözler ve açıklama sözleri cümle dışı öge olarak değerlendirilmektedir.

“Açıklama cmleri ve ara sözler de cümle dışı unsur olarak kabul edilmektedir. Ancak bu sözler de ayrı bir cümle olabilir ve bunların da ayrı ayrı ögeleri bulunabilir” (Karataş, 2019, s. 506).

Şaşırtıcı olanı, zampolit sisteminin Bolşevikler değil, Birinci Dünya Savaşı’nda Doğu cephesinde müttefiklerle savaşan Çar’ın ordularında disiplini sağlamaya çalışan Savunma Bakanı Aleksandr Kerenski tarafından icat edilmiş olması. (DN, 280)

Heyhat, Bolşeviklerin hiçbir icraatı yok ki, özgün olsun! (DN, 280)

Öyle ya, Sofya’nın katlettiği II. Aleksandr’ın en önemli olayı, en son Türk-Rus Savaşı. (DN, 313)

Ve böylece, Aleks’ın dediği gibi, en muhteşem zaferlerinizden geride, sorumluluğunu kadere yüklediğiniz bir enkaz kalıyor. (ADM, 165)

Evet, Sergei Eisenstein’in Aziz Nevski’nin hayatını anlatan 1938 yapımı bir filmi var. (ADM, 216)

Heyhat! Tahrike kapılmamalı, Aleks’yi bu adamla hiçbir şart altında tartışmamalıydım! (ADM, 33)

Yeah! Düşün, hatırlayacaksın! (EU EU, 4)

Şşşş! Yavaş konuş, Güloya Hanım! (EU EU, 5)

So! Türk kalmak, is O.K.! Doğru mu anlıyorum, efendim? (EU EU, 190)

3.1.3. CÜMLE TÜRLERİ

Türkçenin sentaks bölümü, yani sözdizimi ile ilgili birçok dilbilimciler fikir yürütmüşler. Cümle ile ilgili de birbirinden farklı görüşler yapılmıştır.

Bu görüşleri bir araya topladığımızda cümle çeşitlerini aşağıdaki gibi ana gruplara ayırıyoruz ;

Yüklem türüne göre (İsm ve Fiil cümleleri), yapılarına göre (basit, bağlı, iç içe, eksilteli, ki'li birleşik, girişik, sıralı, bağlı, ara sözlü), yüklem yerine göre (kurallı, devrik), anlamlarına göre (olumlu, olumsuz, soru, emir, ünlem) cümleler.

3.1.3. Yapısına Göre Cümleler

Basit Cümleler

Kuruluşunda tek yüklem bulunan, tek yargı bildiren cümlelerdir.

a) Basit İsim Cümleleri

Amma velakin velakin, Sırbistan halkının büyük çoğunluğu Slav. (EU EU 40)

Tozu dağıtacak en hafif bir rüzgar bile yok. (EU EU, 43)

1990'da Gorbaçev'le birlikte Camp David'de, Baba Bush'a kredi için boşuna yalvar yakar olanların arasında Primakov da var. (EU EU, 48)

b) Basit Fiil Cümleleri

Hayretle dinliyorum. (EU EU, 169)

Ve utancından kendisini asıyor. (EU EU 185)

Kamp hastanesinin cerrahi revirinde yatıyorum. (EU EU, 233)

Bu koşullar altında bile Sırplara yardım eli uzatamayacak kadar güçsüz görünmeyi kaldıramazdı, Rusya. (EU EU, 40)

Rus hükümetinin protesto hatta tehditlerine kulak asmayan Müttefikler, Kosova'yı havadan bombalamaya koyuldular. (EU EU, 41)

Uzaklarda parlayan şimşekleri izleyen boğuk gürültüler bir uzun haykırma şeklinde semaların tümünü dolduracak kadar vömlerini yükseltiyorlar. (EU EU, 44)

Karanlık ve ürkütücü ufka son bir ışık huzmesi atan güneşin elinden bulutların ardında kaybolmaktan başka bir şey gelmiyor. (EU EU, 44)

Saçlarım dikilirken, serseriye bomboş gözlerle bakmaya devam ediyorum. (EU EU, 45)

Birleşik Cümleler

“Tahsin Banguoğlu, birleşik cümle için “Anlam ve şekil ilişkileri olan birden fazla yargının bir araya gelmesiyle kurulmuş cümleye birleşik cümle adını veriyoruz” açıklamasını yapmaktadır” (Banguoğlu, 2011, s. 547).

İçinde birden çok çekimli eylem ve birden çok yargı bulunan cümlelere “Birleşik cümle” denir. Birleşik cümlelerde bir temel cümle ve bu temel cümleyi tamamlayan yan cümleler bulunur. Bu cümleler anlamın kısa ve özlü bir duruma getirerek dile büyük bir kolaylık sağlar (Hengirmen, 1998, s. 356).

“İçinde esas yargının bulunduğu bir temel cümle ile onu anlam ve görev bakımından tamamlayan bir ve ya birden fazla yan cümleden oluşan cümlelere **birleşik cümle** denir” (Özkan, Sevinçli, 2017, s. 197).

İçinde birden çok yargı bulunan cümlelerdir. Birleşik cümleler temel ve yan cümlelerden oluşuyor .

Cümlenin ana düşüncesi **temel cümlede** bulunuyor. Bu cümleler esas yargıyı taşıyan cümlelerdir.

Temel cümlenin dışında kalan, ancak temel cümlenin ifade ettiği fikri bir sebebe, bir şarta, bir dileğe bağlayan cümlelere **yan cümle** denir.

a) Şarh Birleşik Cümle

Oluş ve kılışın bir şarta bağlandığı cümlelere **şarh birleşik cümle** denir. (-sa) ekiyle yapılır.

Rusya’da biz, en uzun burun kimdeyse, uzağı en iyi gören odur, deriz. (ADM, 6)

Kaçmaya kalkarsanız polis sizi yakalar. (ADM, 420)

Sofya, dile gelse, böyle derdi : ‘ Hiç bir sorun yok. Güneşin altında her şey olması gerektiği gibi , yerli yerinde. ‘(EU EU, 402)

Bu böyle devam ederse, Rusya da bölünecek ve bu hayal edemeceğiniz kadar kısa bir sürede gerçekleşecek, diyor. (EU EU, 40)

Batı düşüncesi Rusya’nın bağımsız kişiliğini sistematik olarak inkar etmek hatasına düşmüş, ve dolayısıyla hiçbir zaman anlamamış dahi olsa, Rusya bin yıldır bu dünyalardan birisidir. (EU EU, 200)

b) İç İçe Birleşik Cümle

Bir cümlenin, herhangi bir görevle başka bir cümlenin içinde yer almasıyla oluşan birleşik cümleye **iç içe birleşik** cümle denir. Bu cümlede iç cümle, temel cümlenin nesnesi olur. Temel cümlenin yülemi çoğunlukla demek, saymak, zannetmek, farz etmek, bilmek, görmek gibi fiillerden oluşur(Özkan, 2019, s. 201).

Yardımcı Cümlenin Nesne Olarak Kullanılması

“Seni merak ettim”, dedi Aleksî. “İyi misin?” (DN, 113)

Doğum oranı negatife döndü, nüfus azalıyor, biliyorsunuz. (ADM, 422)

Aleksî hak veriyor, “Bir Rus vatandaşı, bir bilim adamı, bir Sovyet’tim ama hiç Rus olmadım.” (DN, 77)

Yardımcı Cümlenin Zarf Olarak Kullanılması

Birlikteliklerinin siyasi faydası olmuyor ama Çariçe’nin Fransız filozoflarıyla içli dışlı olması, Rusya’nın kalkınmasının Aydınlanma’dan geçtiğini, iman etmesini sağlıyor. (ADM, 466)

“Sergey Stepaşin’in yerine oturdu,” diye gülümsedi Aleksî. (EU EU, 40)

Ne zor, ne bitmez tükenmez bir yıl, bu 99. cinayetler, bombalamalar, iflas eden ekonomi, pula dönen ruble, İkinci Çeçen Savaşı derken bir de yıllar yılı kendilerini,

korumak / kollamakla yükümlü hissetikleri Sırbistan'a arka çıkmak gibi mecburiyetle karşı karşıya buldular. (EU EU, 40)

Gözüm evinin kapısında kıpkırmızı durmuş, ufukta sarkmaya devam eden büyük kara buluta işaretle içeri gelmemizi söyleyen Galina'ya takılıyor ; günah değil mi, bu insanlara? (EU EU, 49)

Büyük kara bulutun indiği Urallar'ı işaret ediyor, "Yes, I know Boris, very well." (EU EU, 50)

Yaşlı İgor hayatında ne Rusya'yı ne de İngiltere'yi görmüştü ama her iki dili de konuşurdu, "Eski kuşaktan elli kadar Rus kaldık," demişti, "Her yıl birkaçımızı gömüyoruz. " (DN, 79)

c) Ki'li Birleşik Cümle

Bu cümleler bir temel cümle ile onu çeşitli bakımlardan tamamlayan yardımcı cümlenin "ki" bağlacıyla bir birine bağlanmasından meydana geliyor.

Yardımcı Cümlenin Özne Olarak Kullanılması

Öyle lezzetliydi *ki*, sağanaktan sonraki kokusu toprağın. (EU EU, 48)

SSCB'nin bir kurumu yok *ki*, Primakov içini dışını bilmesin. (EU EU, 48)

Yardımcı Cümlenin Nesne Olarak Kullanılması

Öyle çok acı görecekti, öyle büyük, öyle çok düş kırıklığına şahit olacaktım *ki*, gönlüm yorulacak, akan zamanla kavga etmekten vazgeçecek, hatta belki Aytunç'un beni gözden çıkarmış olmasını kurtuluş olarak görebilecektim. (ADM, 93)

Ve anladım *ki*, çayı bulandıran süt yaşlı mahkuma o ölümcül tabiat olayını, Vorkuta'nın sütlü sisini hatırlatmaktadır. (ADM, 8)

Soljenitsin, Aleksî'nin ruhunun ateşini bedenime naklettiğini söylerken Rusya'nın bende yer bulduğunu söylüyordu *ki*, bu değerlendirmenin onun tarafından yapılmış olması benim için yaşamımın doğrulanması demektir. (ADM, 27)

Yardımcı Cümlelerin Yer Tamlayıcısı Olarak Kullanılması

Dağcılar yangından kurtulmak için bu kalasın üzerinden yürümek zorunda kalmışlar *ki*, o rüzgarda hemen hemen imkansız bir işmiş. (DN, 78)

Aklı başında birisi, şahit olduklarını rüyalarında bile unutmaya çalışır *ki*, yaşayakalabilirsin! (EU EU, 186)

Yardımcı Cümlelerin Zarf Tümlenci Olarak Kullanılması

Öylesine zevksiz hatta iğrençti *ki*, zaman zaman ona Ukrayna taşra adetleri hakkında bir şeyler soran Nikolay bunu da kesti, yazdıkları hakkında tek kelime etmemeye başladı. (ADM, 21)

Öylesine vicık vicıktır *ki*, hiç bir kuvvet onu elinizle ezmeye zorlayamaz! (ADM, 7)

Diğer Bağlama Edatlarıyla Kurulan Bağlı Cümleler

I. “Ve” Bağlama Edatıyla Kurulan Cümleler

Suikasttan on gün kadar sonra yakalanıyor *ve* bir kez daha jandarma hapishanesine konuyor. (DN, 253)

Bir de, bizde insanlar mahzenlere girmediler, şehirlerin etrafında gecekondular inşa ettiler *ve* onları regulyarnaya'dan korudular.

Eğer bu Tatum haklıydısa, Rusya'nın ne kadar çabuk gelişeceğini, Birleşik Devletler gibi olacağını hiç birimiz farkında değilsek *ve* eğer senin Rusya kitabın da Amerika'ysa, neden olmasın? (EU EU, 9)

Bu böyle devam ederse, Rusya da bölünecek *ve* bu hayal edemeyeceğiniz kadar kısa bir sürede gerçekleşecek, diyor. (EU EU, 40)

Güneşin olduğu tarafta hafif bir aydınlık beliriyor *ve* gri-beyaz bulutların arasında yer yer mavi gökyüzü seçilmeye başlıyor. (EU EU, 46)

Batı düşüncesi Rusya'nın bağımsız kişiliğini sistematik olarak inkar etmek hatasına düşmüş, *ve* dolayısıyla hiçbir zaman anlamamış dahi olsa, Rusya bin yıldır bu dünyalardan birisidir. (EU EU, 200)

Çağdaş Batı Devletleri, 'hükümetler insana hizmet için vardılar *ve* insan, mutluluğu kovalayabilmek için özgür yaşamak dururmundadır' esası üzerine kurulurlar. (EU EU, 202)

Garip olan en iyi sosyal koşulların geliştirildiği Batı'da suç hala var *ve* yoksul olduğu kadar da kanunsuz Sovyet toplumundan daha fazla var. (EU EU, 204)

II “Veya” Bağlama Edatıyla Kurulan Cümleler

Yazar, şair, müzisyen, şarkıcı ya da düşünür. Düzen yanlısı *veya* karşıtı, hayatta ya da değil, gerçek sanatçıların gökyüzünde bir yerlerde yıldız tozlarından yaratıldıkları şeklinde bir söylemleri var. (ADM, 10)

III. “Fakat” Bağlama Edatıyla Kurulan Cümleler

1870'lerden itibaren idealize ettikleri *ve fakat* aslında kendi hayal göçlerinin ürünü bir soyutlamadan ibaret olan Rus halkını etkilemek, desteğini almak üzere yola düşmüşlerdir. (EU EU, 10)

Kendi sosyal kaynaklarından yani sokaktan gelen *fakat* bütün iç teşkilatı ellerinde tutan, tabiat, lisan ve formasyonları kenilerinkine benzeyen Rus veya yerli unsurlarla bağdaştırıyorlardı. (DN, 225)

IV. “Ama” Bağlama Edatıyla Kurulan Cümleler

Biz Kuzey Amerikalılar özgür insanlarız *ama* bütün bu özgürlüklerimizi ne olmak için kullanacağız? (ADM, 53)

Dağlar'dan şaşma, Bozkır'dan kaçma. Benim kuralım budur. Sizin ölçülerinize göre pek küçük **ama** iklim çeşitlemesi bol bir ülkedir bizimkisi. (ADM, 171)

Birlikteliklerinin siyasi faydası olmuyor **ama** Çariçe'nin Fransız filozoflarıyla içli dışlı olması, Rusya'nın kalkınmasının Aydınlanma'dan geçtiğini iman etmesini sağlıyor. (ADM, 466)

Lolita'nın yazarının oğlun söyleyecek sözü olduğundan emindim **ama** mayıs güneşinin son ışıklarını seyretmeyi yeğler gibiydi. (ADM, 3)

Şimdi artık yaşlı bir adamım ve duruma uyarlanmam lazım, **ama** bırak nasıl konuşmam gerektiğini, nasıl giyinmem gerektiğini bile bilmiyorum. (ADM, 11)

Teksaslı Kongre Üyesi Dick Armeı yıllardır çabılıyor **ama** Birleşik Devletler'de vergi sistemini sadeleştirmeyi başaramadılar. (ADM, 15)

Nabokov, Rusça'yı en iyi kullanan yazar olarak ün yapmıştı **ama** bana göre Rus bile değildi. (ADM, 17)

Kes artık, Dimitri Vladimiroviç! Bu ne bitmez tükenmez intikamdır! Aleksı de öldü **ama** bak, babamın ilham perisi hala yaşıyor! (ADM, 21)

Haberde adı Robinoviç'le birlikte yer almış olmasaydı yine de aymayabilirdim **ama** bana Ostankinskaya'daki daireyi bulan David! (EU EU, 3)

Belki de haklıydılar **ama** kendi adıma başbakanlarının Rusya'nın burun kıvrımayacak bir ülke olduğunu hatırlatmış olmasından gurura benzer birşeyler duymuştum. (EU EU, 41)

Aleksı hak veriyor, "Bir Rus vatandaşı, bir bilim adamı, bir Sovyet'tim **ama** hiç Rus olmadım." (DN, 77)

İnsani bir törenin parçası olmak isterdim **ama** nasıl olacağımı bilemedim. (DN, 87)

V. "Ya/Ya Da "Bağlama Edatıyla Kurulan Cümleler

Birbirimize bu kadar yakın olmasaydık **ya da** Aleksı pravda'ya tutkuyla adanmış bir adam olmasaydı, Sipah-i Sahaba'nınki gibi inanç kaynaklı kitle katliamlarına kayıtsız kaldığımı düşünür, hatta belki de beni Morley'lerin, Ankerbergler'in yaptıkları gibi, şehadet iştiyakıyla suçlar, kalkar giderdi. (DN, 10)

Onlarda hayatın her bir tezahürünün, el yıkamaktan giyinmeye kadar, **ya** özel duası vardır, **ya da** Tanrının seçtiği kullarıyla yaptığı anlaşmanın onanmasıdır. (ADM, 57)

Kuralları boşver **ya da** aklını kullanıp keşfet, hangisi? (ADM, 65)

Ya dünya devleti olmaya hiç sıvanmayacaksınız *ya da* Keşanlı Ali Destanı'nı sonuna kadar okuyacaksınız; kendiniz gidemeseniz bile namınız gidecek. (EU EU, 40)

VI. “Ne/Ne Ne” Bağlama Edatıyla Kurulan Cümleler

Ne Ada'daki ne Lolita'daki ne de şimdiki belagatiniz etkiliyor! *Ne de* zekanız hayranlık uyandırıyor! (ADM, 22)

Ne bu kadar zengin birilerinin var olabilecekleri aklımın ucundan geçerdi, *ne de* Rusya'da binlerce insanın açlıktan öldüğü o yıllarda servetin böylesi bir fütursuzlukla alenen sergilenebileceği. (EU EU, 5)

VII. “Çünkü” Bağlama Edatıyla Kurulan Cümleler

“İncil-I Şerif Etütleri Okulu'na gelen genç adamlardan birisi, 'Bir erkek için en korkutucu sahnelerden birisi, bir grup kıızı bir kenara çekilmiş konuşurken görmektir' demişti, '*Çünkü* bilirsiniz ki, gariban bir erkeği çekiştiriyorlardır! ' (DN, 429)

Halka gelince, halk yarını düşünmemeye çalışıyor, *çünkü* biliyor ki bugünkü sorunları, beklenen facianın yanında devde kulak kalacaktır... (DN, 23)

Mezarımda hayatta olduğumdan daha da başarılı olacağım, *çünkü* doğruya giden yolu kimse engelleyemez. (ADM, 25)

VIII. “Hem De” Bağlama Edatıyla Kurulan Cümleler

Daha üç yaşındayken gazette okuyabilen müthiş bir zeka ve bu bağlamda yazarın *hem* dişli bir eleştirmeni *hem de* arkasına saklandığı perdesiymiş. (ADM, 16)

Bu *hem* çok uzun bir iş *hem de* sıkıntılı olur. (ADM, 67)

d)Sıralı Cümle

“Vecihe Hatipoğlu, “Türkçenin Sözdizimi” adlı eserinde , sıralı cümleleri yapısına göre cümle çeşitleri arasında ele almış ve sıralı cümle için anlam yakınlığı ile

bağlanmış tümcelere denir. Birleşik ya da girişik tümceler de sıralı tümce oluşturur”(Hatipoğlu, 1982, s. 154-158).

Leyla Karahan ise “Sıralı cümle tek başına yargı bildiren cümlelerin bir anlam bütünlüğü içinde sıralanmasıyla meydana gelen cümleler topluluğudur.” demektedir (Karahan, 2012, s. 66).

Arka arkaya sıralanmış cümlelerden oluşur. Her cümle kendi başına bir yargı bildirmekle birlikte, öteki cümlelerle aralarında bir anlam ilişkisi vardır. Birbirlerine sıralama bağlacı, virgüle ya da noktalı virgüle bağlanır. Cümleler arasında temel cümle, yardımcı cümle ilgisi deyil, art arda olma, eş zamanda olma vey a karşılaştırma, denkleştirme ilgisi vardır. Bu cümleler ; bağımlı sıralı cümle ve bağımsız sıralı cümle olmak üzere ikiye ayrılır.

Bağımlı Sıralı Cümle

“Anlam ve öğelerinin ortak olmaları yönünden birbirne bağlı olan cümlelere **bağımlı sıralı cümle** denir. Bu cümleler, yalnız başlarına kullanıldıklarında da belirli bir anlam sahiptirler” (Özkan, Sevinçli, 2017, s. 209).

Aleksi, bana narodnik derken haksız değil, zira bu ülkeye yeni bilgiye yer açmak, yeniden yapılanmak, hatta bir başka Güloya’ya ihtida etmek için göçtüğümü söyleyen benim. (EU EU, 10)

Ne zor, ne bitmez tükenmez bir yıl, bu 99. cinayetler, bombalamalar, iflas eden ekonomi, pula dönen ruble, İkinci Çeçen Savaşı derken bir de yıllar yılı kendilerini, korumak / kollamakla yükümlü hissetikleri Sırbistan’a arka çıkmak gibi mecburiyetle karşı karşıya buldular. (EU EU, 40)

Kim görevlendirdi bizi, kim verdi ’kardeşlerimiz’ı koruma kollama görevini? (EU EU, 40)

Theresa’nın gülmeye hazır bekleyen Amerikalı yüzü gözlerimin önünde, enerjik sesi kulaklarımda . (EU EU, 43)

Atlar kulaklarını dikiyorlar, uçuşan bulutlarının arkalarında bıraktıkları temiz havayı içmek ister gibi horulduyorlar. (EU EU, 44)

Bu arada kargalar kanatlarını sonuna kadar açmış, rüzgarın üzerinde oturuyorlar. (EU EU, 45)

Başımı ümitsiz bir biçimde britçkanın kenarına dayıyor, Filip'in kopuk kayışı kırbacıyla bağlayan kocaman kara parmaklarının dizginleri yerlerine yerleştirmesini kalbim çarparak izliyorum. (EU EU, 45)

Dışarıya atlayıp, yapıların üstüme boca ettikleri sulara aldırmaksızın çalılara koşuyor, bir kaç dal kekik koparıyor, o muhteşem kokuyu içmek üzere burnumu gömüyorum. (EU EU, 47)

Bağımsız Sıralı Cümle

Sıralı cümleler arasında ögeler bakımından ortaklık yoktur. Ortaklık, anlatılan konunun cümleleri arasındaki anlam yakınlığıdır. Bu cümleler, yalnız başlarına kullanıldıklarında anlamı olan ve bir araya gelince de aralarında anlam ilişkisi bulunan; ancak ortak cümle ögesi bulunmayan cümlelerdir.

Gökyüzü ben bakmazken bulutlanmış olmalı ; güzelim yıldızlar kaybolmuş, buz çölu zifir karanlığa bürünmüştü,. (DN, 7)

Arabanın hızı artmaya devam ediyor, Filip ve Vasili'ni sırtlarından- birincisi bütün gücüyle dizginlere asılıyordu-onların da korktuklarını görebiliyorum. (EU EU, 45)

Güneş Batı istikametinde alçalır, uzun sıcak ışıkları boynumu, yanaklarımı dayanılmaz biçimde yakarken, toprak yoldan kalkan yoğun toz bulutları havanın tümünü doldurdu. (EU EU, 43)

Britçka harekete geçti geçecekken, kör edici bir parlama asumanı dolduruyor, atlar şaha kalkıyor. (EU EU, 45)

e) Ara Sözlü Cümle

Cümleden çıkarıldığında cümlenin anlamında bir eksiklik yaratmayan bir “ara söz” taşıyan cümledir. Ara sözler açıklama ve ek bilgi ifade ederler.

Ara Sözlerin Özne Olması

Madam Luiza Martinovna Zelenskaya, *Annelerin Hakları Vakfı isimli bir sivil toplum örgütünün üyesi*, Rus ordusuna açtığı davada kışlanın gulag tipi bir hapishaneye dönüştüğünü, acemi erlerin maruz kaldıkları muamelenin gulag mahkumlarına reva görülenden aşağı kalır yanı olmadığını iddia etmiş, işkenceler arasında aç bırakılmak, cinsel tecavüz, dayak ve diğer aşağılayıcı, onur kırıcı muameleleri sıralamış. (DN, 292)

Alberto Rivera Fernandez, *ki kendisi eski bir Cizvittir*, Marks’ı British Museum’da nasıl öğittiklerini uzun uzun anlatır. (DN, 18)

Eleştirmenlerden birisi, *Maurice Couturier*, Nabokov uzmanı olarak tanınıyor, Nabokov hakkında üç kitabı var, Nice Üniversitesi’nde İngiliz ve Amerikan Edebiyatı profesörü. (ADM, 17)

1956, *İngiltere ile Fransa’nın Süveyş kanalı’nı ele geçirmek üzere ittifak yaptıkları yıl*. (ADM, 19)

Mariya Magdalena, *Hazreti İsa’nın ashabından bir kadın*. (ADM, 28)

f) Eksiltili Cümle

Konuşma veya anlatım esasında genellikle yüklemi, bazen de başka bir ögesi kullanılmayan cümleye, **eksiltili cümle** denir. Yüklem kullanılmasa da cümlede bir yargı anlamı vardır. Böyle cümlelerde, yargı ifadesi söz veya metin bütünlüğü içinde, dinleyenin veya okuyanın algılamasına bırakılır (Özkan, Sevinçli, 2017, s 222).

*Bu cümleler, eksik ögeye rağmen, tam bir anlatım değeri taşırlar.

Ebedidir. (ADM, 103)

Kıtlama. (ADM, 173)

Yurtseverlerin Büyük Savaşı gazilerinden bir işçi çavuşunun tek oğlu. (EU EU, 133)

Nahoş dudaklarının üzerinde ince bıyık, yüzünün sert çizgileriyle uyum içindeki büyük sivri burnu. (ADM, 14)

Çağdaş bir Mariya Magdaleni. (ADM, 28)

Mariya Magdalena, Hazreti İsa'nın ashabından bir kadın. (ADM, 28)

Gülümsüyor. (EU EU, 49)

Bolşevizm ve serbest piyasa. (EU EU, 49)

3.1.4. Yüklemin Türüne Göre Cümleler

3.1.4.1. İsim Cümlesi

İsim cinsinden bir kelime ya da kelime grubunun ek-fiille çekimlenerek yargı bildirmesine **isim cümlesi** denir. İsimler, sıfatlar, zamirler, mastarlar, edatlar, zarflar; isim hükmünde olan kelime grupları, isim cümlesinin yüklemi olabilirler.

Ek-fiilin sadece dört çekimli şekli (şimdiki zaman, görülen geçmiş zaman, öğrenilen geçmiş zaman ve şart) vardır. Bu çekimlerin en çok kullanılanı, şimdiki zamanın teklik üçüncü şahıs eki olan “-dır, -dur, -tır, -tur” dur. Kullanılıştta çoğu zaman bu eklerin düştüğü görülür.

Yüklemi isim ve isim grubu olan cümlelerde yüklem, “ek-fiil”siz de kurulabilir; bu durumda ek-fiil kendiisini cümlenin anlamında hissettirir. Bu cümlelerde, en çok “var” ve “yok” kelimeleri kullanılır.

“İsim cümleleri, ek-fiilin kullanımına göre “Basit Zamanlı İsim Cümlesi” ve “Birleşik Zamanlı İsim Cümlesi” diye iki gruba ayrılır.” (Özkan, 2019, s. 158)

a)Yüklemi Tek İsim Ek-Fiil Şeklinde Olan Cümleler

Gogol'un eserleri Ukrayna'nın kaybolan ruhiyatına duyulan özlemi *dile getirir*. (DN, 302)

Nitekim 1841'de Gogol'un bizzat kendisi, Paris'teki doktorların, midesinin ters – yani altının üstünde, üstünün altında - olduğunu *keşfettiklerini* ilan etmişti! (ADM, 5)

Öyle çok acı görecek, öyle büyük, öyle çok düş kırıklığına **şahit olacaktım** ki, gönlüm yorulacak, akan zamanla **kavga etmekten** vazgeçecek, hatta belki Aytunç'un beni **gözden çıkarmış** olmasını kurtuluş olarak görebilecektim. (ADM, 93)

Bu metni okumaya hazırlanan okuru uyarmak isterim ki, bu çalışma, yaşamlarının merkezini güncel kaygıların üzerine **bina etmiş** ortalama Müslümanların kulakları için değildir. (ADM, 139)

Yerkürenin üzerinde her bir insanın bir İsa gibi, iyiyi kötüden **ayırt etmeyi** bilerek yürüyeneceğini söylemesi müthiş. (ADM, 163)

Rusya, anlaşılabilir, hesaba kitaba da gelmez. Kendisine has bir kimliği vardır, Rusya'ya sadece **iman edilir**. (EU EU, 12)

Lolita'nın yazarının oğlun söyleyecek sözü olduğundan emindim ama mayıs güneşinin son ışıklarını **seyretmeyi** yeğler gibiydi. (ADM, 3)

Karnı üzerinde sürünenlerin ve dört ayak üzerinde yürüyenlerin ve çok ayağı olanların hiç birisiyle kendiniz **murdar etmeyeceksiniz!** (ADM, 7)

Moskow Times yazmış, televizyon vermiş ; Putin ile eşinin, Soljenitsin'leri o akşam Moskova dışındaki ahşap evlerinde **ziyaret edeceklerini** duymayan kalmamıştı. (ADM, 9)

1961'de Milano'da opera **tahsil etmeye** giden Dimitri'ye yakın ola bilmek için karı koca İsviçre'ye taşınmışlar. (ADM, 17)

Aydınlanma değil, Merhamet! Tanrı'nın **hakk edilmiş** gazabıdır ateş. (ADM, 28)

Ehemmiyetsiz ayrıntıların **taklit edilemez**, tekrarlanamaz ahengidir? (ADM, 31)

b) Yükleme Kelime Grubu Ek-Fiil Şeklinde Olan Cümleler

Haberde adı Robinoviç'le birlikte **yer almış olmasaydı** yine de aymayabilirdim ama bana Ostankinskaya'daki daireyi bulan David! (EU EU, 3)

“Bolşoy zahvat” diyorlardı, “Büyük gasp”. Devlet mülklerinin özelleştirme adı altında bir avuç adama **peş keş çekilmesi anlamına geliyordu**. (EU EU, 250)

3.1.4.2. Fiil Cümlesi

Yüklemi çekimli bir fiil olan cümleye **fiil cümlesi** denir. Şart kipi dışında sekiz fiil kipi ile temel cümle kurulabilir. Bildirme kipleriyle kurulan cümleler bir oluşu, bir durumu, zaman ve mekan içerisinde yargı yoluyla bildirirler.

Fiil cümlelerinde yüklem; basit, birleşik ve çatı eklerini almış fiillerin çekimli şekillerinden meydana gelir (Özkan, Sevinçli, 2019, s. 162).

A) Yüklemi Basit Kipli Olan Fiil Cümleleri

Bir düşünceyi bir yargıyı bir çekimli fiille anlatan cümlelerdir. Bildirme veya tasarlama kipindeki çekimli fiillerin hepsi cümlede yüklem olur.

Ellerini çaresizlik belirtmek üzere iki yana **açtı**. (ADM, 281)

Mirgorod, Dikanka Öyküleri'nin devamı **sayılıyor**. (DN, 301)

Kozmosun soğuk, yaşamayan boşluğundan gezegenimize **kaçıyordu**. (DN, 349)

Rusya'nın yetiştirdiği en garip şair-yazar olan Nikolay Gogol, 1852 Martı'nın dördüncü günü Perşembe sabahı sekize bir kaç dakika kala Moskova'da **öldü**. (ADM, 1)

Kırk üç yaş, Gogol'un harikulade kuşağının diğer büyük Rus yazarlarına tahsis edilen kısacık ömürlerle kıyaslandığında makul bir ecel **sayılmalıdır**. (ADM, 1)

"Moliere'in oyunundaki Dr. Charcot karakteri ile Gogol'un doktorları arasındaki benzerliğe dikkat çekiyorum," **dedi** abartılı bir hoşgörülle. (ADM, 3)

Dr. Auvert ya da Dr. Hauvert, hangisi idiye artık, zavallı Gogol'u Dr. Charcot'un yöntemlerini hatırlatır biçimde sıcak suya **daldırdılar**. (ADM, 3)

Bana **döndü**, "Burnu konu alan yüzlerce Rus atasözü ve deyiminin yanında Cyrano de Bergerak'ın o ünlü sahnesi hiç kalır," diye **açıkladı**. (ADM, 5)

Duraladım, "incil'dendir," diye **vurguladım**, duymazdan geldi. (ADM, 7)

Rusya'da çaya süt konmaz çoğunlukla, varenye dedikleri reçelle **içilir**. (ADM, 7)

Başkan Lujkov'un cenazeye gelmiş olması bir daha incitmiş olmalı ki, bizimle cenaze evine gelmek de **istemedi**. (ADM, 11)

Şimdi artık yaşlı bir adamım ve duruma uyarlanmam lazım, ama bırak nasıl konuşmam gerektiğini, nasıl giyinmem gerektiğini bile *bilmiyorum*. (ADM, 11)

Eski bir Rus geleneği vardır : yola gidecek yolcu, kapının eşiğinden dışarı adım atmadan önce birkaç dakika sessiz durur, geride bıraktığı eve dağılmış olan ruhunun toparlanıp bedenine girmesini *bekler*. (ADM, 13)

Teksaslı Kongre Üyesi Dick Armeı yıllardır çabılıyor ama Birleşik Devletler’de vergi sistemini sadeleştirmeyi *başaramadılar*. (ADM, 15)

Putin gelir vergisini yüzde on üçte *dondurdu*, meseleyi *çözdü*. (ADM, 15)

B) Yükleme Birleşik Kipli Olan Fiil Cümleleri

Yüklemine, et-, eyle-, ol-, kıl-, bulun- yardımcı fiilleri ile bir ismin ya da anlamca kaynaşmış iki ayrı fiilin oluşturduğu cümlelerdir.

Bunlarla karşı karşıya *kalmayabilirdik*. (DN, 153)

3.1.5. Yüklemin Yerine Göre Cümleler

Yüklem genellikle cümlenin sonunda yer alır. Bu, Türkçe söz diziminin karakteristik özelliğidir. Ancak diğer cümle öğeleri gibi yüklemin de söz dizimi içindeki yeri çeşitli sebeplerle değişebilir. Cümlelerin kurallı (düz) ve ya devrik oluşlarında ölçü, diğer öğelerin değil yüklem yeridir (Karahana, 2019, s 100).

3.1.5.1. Kurallı Cümleler

Yüklem sonda, yüklem tamamlayan öğeleri ise yüklemden önce sıralı gelen cümlelere **kurallı cümle** denir.

Tahsin Banguoğlu, kurallı cümlelerde öğe düzenini şu sözlerle ifade eder. “Türkçede tümleyici ve belirtici sözler asıl sözcüklerden önce gelir. Ad ve sıfat tamlamalarında böyle olduğu gibi tümcelerde de tümleçler-yüklem tümleyicileri oldukları için kurallı tümcelerde-yüklemden öncedir. Ayrıca kurallı cümlelerde sözcükler önem sıralarına göre sıralanırlar ve en önemli sözcük yüklem yanında bulunur (Banguoğlu, 2011, s. 74-75).

Eksi elli derecenin şaşırtmadığı, güneşin bir battı mı, bir daha doğmadığı Rus ıssızına çekilmek istiyordum. (EU EU, 215)

Uzun sözün kısası, Rusya'ya bana bir hiç olduğumu öğretmesi, hükümsüzleştirilmiş'le uzlaşmamı sağlaması için geldim. (EU EU, 215)

Orman, Rus'un her şeyidir. (ADM, 99)

Kırk üç yaş, Gogol'un harikulade kuşağının diğer büyük Rus yazarlarına tahsis edilen kısacık ömürlerle kıyaslandığında makul bir ecel sayılmalıdır. (ADM, 1)

Dr. Auvert ya da Dr. Hauvert, hangisi idiyse artık, zavallı Gogol'u Dr. Charcot'un yöntemlerini hatırlatır biçimde sıcak suya daldırdılar. (ADM, 3)

Aleksi'nin kaygan, kıvrım kıvrım , sinsi yaratıklara karşı tutkulu bir tiksini beslediği doğrudur! (ADM, 7)

Tuleyev o titrek ve yamalı haliyle, üç bin küsur kilometre yolculuğu göze almış, elli yıldır görmediği Moskova'ya gelmişti. (ADM, 8)

Ve anladım ki, çayı bulandıran süt yaşlı mahkuma o ölümcül tabiat olayını, Vorkuta'nın sütlü sisini hatırlatmaktadır. (ADM, 8)

Gogol'un kabrine ilişmiş, Soljenitsin'den Cumhurbaşkanı Putin'i desteklemiş olmasının hesabını soruyordu. (ADM, 9)

Moskow Times yazmış, televizyon vermiş ; Putin ile eşinin, Soljenitsin'leri o akşam Moskova dışındaki ahşap evlerinde ziyaret edeceklerini duymayan kalmamıştı. (ADM, 9)

Gogol, evrende bedeni pullarla kaplı ya da pençeleri hatta toynakları olan, acayip oldukları kadar da zararsız pek çok tanrı olduğunu hiçbir zaman idrak etmedi. (ADM, 13)

Bir defasında da, Aksakov'un bahçesinde gül toplarken eline siyah bir tırtıl değmiş, hayvanın soğuk teni çığlık çığlığa eve kaçmasına neden olmuştu. (ADM, 13)

Bugün artık Rus Federasyonu ’ndaki ekonomiyi geliştirmeye dönük yasalar dünyanın hiçbir sanayileşmiş ülkesinde yok. (ADM, 14)

Rusça’dan başka, Fransızca ve İngilizce’yi de ana dili gibi konuşur, çeviri yaparmış. (ADM, 17)

Avrupa’nın kan ve ateş çemberini yarmış, Yeni Dünya’nın cıvıltılı çocuk bahçelerine açılıyordum. (ADM, 19)

Amerikalı yazar olmak demek, özgür olmak demek. (ADM, 19)

Bu son cümlenin bir tercümesi de ’bırakın yapsınlar bırakın geçsinler’ idi ki, tipik bir ultra-liberal söylemdi. (ADM, 20)

Bu tekinsiz taşralı kadın, buharlı makinelerden lokomotiflere kadar bir sürü şeyin kendi Nikolay’nın icadı olduğunu anlatırdı. (ADM, 21)

3.1.5.6. Devrik Cümleler

Yüklemi, anlamı öne çıkarma, vurgulama, belirtme ihtiyacından, çoğu zaman ahenk yaratmak için şiirlerde cümle içinde başta vey a ortada yer alan cümlelerdir.

Nejat Gencan, devrik cümle hakkında böyle yazmaktadır : “Kurallı tümcelerde ögelerin yer değiştirmesiyle söze başka anlamlar sindiği gibi, yüklem yer değiştirmesi de anlatıma çeşitli ayrıntılar katmaktadır. Devrik cümleler, kurallı cümlelerden daha vurgulu, daha tonlu ve dokunaklı söylemeğe elverişlidir“ (Gencan, 1975, s. 78).

Dağlar’dan şaşma, Bozkır’dan kaçma. Benim kuralım budur. Sizin ölçülerinize göre pek küçük ama iklim çeşitlemesi bol bir ülkedir bizimkisi. (ADM, 171)

Telaffuz etmek şöyle dursun, beynimin doğru kaydettiğinden bile emin olmadığım onlarca isim, ilk kez karşılaştığım kavramlar, duyarlılıklar, renkler, sesler... (ADM, 277)

Yeni öğrendiklerinin ürünü, olgunlaşmamış kafam, sessiz dur, kalemi elime almaya zorlama beni... (ADM, 467)

“Moliere’in oyunundaki Dr. Charcot karakteri ile Gogol’un doktorları arasındaki benzerliğe dikkat çekiyorum,” dedi abartılı bir hoşgörülle. (ADM, 3)

Aydınlanma değil, Merhamet! Tanrı’nın hakk edilmiş gazabıdır ateş. (ADM, 28)

Oğul Nabokov’un bana Mariya Magdaleni derken, ortaçağdan kalma anakronistik bir kişilik olduğunu vurguladığını ya da huzuruna hatırlattığını bilecek kadar eskimiştim Rusya’da. (ADM, 29)

Belki de öyleydi, cenazeye de geldi çünkü. (ADM, 42)

3.1.6. Anlamlarına Göre Cümleler

Her cümle, yapısındaki kelime ve eklerin yönlendirdiği soru, bildirme, emir, istek, ünlem vb anlam özelliklerinden birine sahiptir. Bir cümle hangi anlam özelliğine sahip olursa olsun, mutlaka ya olumlu ya da olumsuz bir anlam taşır.

3.1.6.1. Olumlu Cümleler

a) Olumlu İsim Cümleleri

Mayakovski’ye hayran olan, Şostokoviç’in dostu olmakla övünen tipik **bir Yahudi aydını, bir müzisyendir.** (ADM, 173)

Eminim, çayı senin tarif ettiğin gibi içiyor olması da, **bundandır .** (ADM, 173)

Göğsündeki çok sayıda madalyalardan birisi de, yukarı doğru sündürülmüş, beş köşeli bir yıldızın ortasında, sivri miğferli, sivri sakallı, ince yüzlü bir adamın profilinin olduğu **Nevski madalyasıydı.** (ADM, 217)

Aleksi’nin kaygan, kıvrım kıvrım , sinsi yaratıklara karşı tutkulu bir tiksini beslediği **doğrudur!** (ADM, 7)

Bugün artık Rus Federasyonu ’ndaki ekonomiyi geliştirmeye dönük yasalar dünyanın hiçbir sanayileşmiş ülkesinde **yok.** (ADM, 14)

Ben bu yolda ölümü göze almış **birisiyim**. (ADM, 25)

Tanrı **ateştir**, insan ise **demir**. (ADM, 27)

Nasıl bir şey olduğunu **merak ediyorsanız**, bakın, sağdaki beyefendinin göğsünde bir tane var. (ADM, 216)

“İnsanoğlunun vehimlerine **itaat etmektense**, Hakikat’e teslim olmuş olarak gitmek **daha iyi** , “ diyor. (ADM, 281)

b) Olumlu Fiil Cümleleri

Ellerini çaresizlik belirtmek üzere iki yana **açtı**. (ADM, 281)

Mirgorod, Dikanka Öyküleri’nin devamı **sayılıyor**. (DN, 301)

Kozmosun soğuk, yaşamayan boşluğundan gezegenimize **kaçıyordu**. (DN, 349)

Rusya’nın yetiştirdiği en garip şair-yazar olan Nikolay Gogol, 1852 Martı’nın dördüncü günü Perşembe sabahı sekize bir kaç dakika kala Moskova’da **öldü**. (ADM, 1)

Eski bir Rus geleneği vardır : yola gidecek yolcu, kapının eşliğinden dışarı adım atmadan önce birkaç dakika sessiz durur, geride bıraktığı eve dağılmış olan ruhunun toparlanıp bedenine girmesini **bekler**. (ADM, 13)

3.1.6.2. Olumsuz Cümleler

Yargının, hareketin gerçekleşmediği cümlelerdir.

a)“-ma, -me” Eki İle Kurulan Olumsuz Cümleler

Der, gülerdik ama uykusuzluğun değerini bilen insanlardık; **vazgeçmez, vazgeçemedik** ; sabahlara kadar oturup, Tanrı’yı, bilgiyi, ruhu, hayatı, aşkı kollamaktan. (DN, 8)

Karnı üzerinde sürünenlerin ve dört ayak üzerinde yürüyenlerin ve çok ayağı olanların hiç birisiyle kendinizi murdar **etmeyeceksiniz!** (ADM, 7)

Başkan Lujkov'un cenazeye gelmiş olması bir daha incitmiş olmalı ki, bizimle cenaze evine gelmek de *istemedi*. (ADM, 11)

Şimdi artık yaşlı bir adamım ve duruma uyarlanmam lazım, ama bırak nasıl konuşmam gerektiğini, nasıl giyinmem gerektiğini bile *bilmiyorum*. (ADM, 11)

Gogol, evrende bedeni pullarla kaplı ya da pençeleri hatta toynakları olan, acayip oldukları kadar da zararsız pek çok tanrı olduğunu hiçbir zaman idrak *etmedi*. (ADM, 13)

Teksaslı Kongre Üyesi Dick Armeı yıllardır çabılıyor ama Birleşik Devletler'de vergi sistemini sadeleştirmeyi *başaramadılar*. (ADM, 15)

Öylesine zevksiz hatta iğrençti ki, zaman zaman ona Ukrayna taşra adetleri hakkında bir şeyler soran Nikolay bunu da kesti, yazdıkları hakkında tek kelime *etmemeye* başladı. (ADM, 21)

Bir tek, Soljenitsin'in gözlerinden belli belirsiz bir ışık geçti, o ışığı da diğerleri fark *etmedi*. (ADM, 22)

Mezarımda hayatta olduğumdan daha da başarılı olacağım, çünkü doğruya giden yolu kimse *engellemez*. (ADM, 25)

Heyhat! Tahrike kapılmamalı, Aleksi'yi bu adamla hiçbir şart altında *tartışmamalıydım!* (ADM, 33)

Ister en mükemmel yönetim sistemi, ister sanayi kalkınma gerçekleştirilsin, bir ulusun manevi enerjisi tükemişse o ulus çökmekten *kurtulamaz*. (ADM, 33)

Moskova'nın Amerikalıların işlettiği o fevkalade başarılı ilk ve tek birinci sınıf otel külliyesini inşa etmiş olan Paul Tatum, Forsyth'ın hikayesinin sonunu hiç bir zaman *öğrenemedi*. (EUEU, 2)

b) “Değil” Edatı İle Kurulan Olumsuz Cümleler

Güzelliğın *değil*, pravda'nın peşinde olduğunu anlatıyor. Sanatı kendi başına bir hedef *değil*, halka iletişim kurma amacı olarak görüyor. (DN, 307)

Nabokov, Rusça'yı en iyi kullanan yazar olarak ün yapmıştı ama bana göre Rus bile *değildi*. (ADM, 17)

Nabokov, Rusça'yı en iyi kullanan yazar olarak ün yapmıştı ama bana göre Rus bile *değildi*. (ADM, 17)

Heç biriniz Rusya'nın ne kadar çabuk gelişeceğini, Birleşik Devletler gibi olacağını farkında *değilsiniz!* (EU EU, 6)

c)“Ne/ne de” Edatı İle Kurulan Olumsuz Cümleler

Ne Ada'daki ne Lolita'daki *ne de* şimdiki belagatiniz etkiliyor! Ne de zekanız hayranlık uyandırıyor! (ADM, 22)

Soljenitsin ya da Aleksi söz konusu olduğunda, *ne* Nabokov *ne de* benzerleri bu denli ileri gidebilirlerdi. (ADM, 30)

Ne onlar, *ne de* sen bir şey söylediniz. (EU EU, 3)

Ne bu kadar zengin birilerinin var olabilecekleri aklımın ucundan geçirdi, *ne de* Rusya'dbinlerce insanın açlıktan öldüğü o yıllarda servetin böylesi bir fütursuzlukla alenen sergilenebileceği. (EU EU, 5)

d)“Yok” İsmi İle Kurulan Olumsuz Cümle

Gülüyor, heykelleri *yok* etmeye kalkışanda olmadı değil! (EU EU, 21)

Kalemi tutan el, tek . Sinema ya da tiyatro gibi, üretilebilmesi için seyircisi şöyle dursun, prodüktörlerin, senaristlerin, yönetmenlerin, oyuncuların mutabakatını aramak gibi zorunluluğu *yok* edebiyatın. (EU EU, 231)

Bugün artık Rus Federasyonu 'ndaki ekonomiyi geliştirmeye dönük yasalar dünyanın hiçbir sanayileşmiş ülkesinde *yok*. (ADM, 14)

Oysa, Rusya'nın kent aydınları rejimin kolladığı ailelerin çocuklarıdır, diye bir şey *yoktur*. (ADM, 32)

3.1.6.3. Soru Cümleleri

“Soru yoluyla bilgi almayı amaçlayan cümlelere **soru cümlesi** denir. Olumlu veya olumsuz şekilde kurulabilir. Soru anlamı, soru eki, soru sıfatı, soru zamiri ve soru edatının yardımıyla sağlanır.” (Özkan, Sevinçli, 2019,s 179)

Kuruluşları yönünden Soru Cümleleri

Soru Ekiyle Kurulan Cümleler

Başka bir tren geçmez **mi** hiç? El sallayabileceğimiz her hangi bir katar, bir yük treni yok **mudur**?! (DN, 8)

Lili Litvyak’ı yetiştiren bir ülkede acıklı değil **mi**? (DN, 235)

Büyük edebiyatçı çıkmıyor **mu** artık? Çıkmazsa çıkmasın, hayat devam ediyor. (EU EU, 187)

Gözüm evinin kapısında kıpkırmızı durmuş, ufukta sarkmaya devam eden büyük kara buluta işaretle içeri gelmemizi söyleyen Galina’ya takılıyor ; günah değil **mi**, bu insanlara?

Yazabilmek için değil **mi**, Gaspodin Soljenitsin? (EU EU, 182)

So! Türk kalmak, is O.K.! Doğru **mu** anlıyorum, efendim? (EU EU, 190)

Kararlı pasifistler oralardan yükselen inlemeleri duyarlar **mi** dersiniz? (EU EU, 207)

Yoksa duymamayı **mi** tercih ederler ? (EU EU, 207)

“Gerçekten öyle **mi** düşünüyorsunuz?!” (ADM, 27)

Soru Sıfatıyla Kurulan Cümleler

Rusya’da gerçeğin sayısını şaşırtıyorum, Aleksis! Bu defa **hangi** gerçekten bahsediyorsun? (ADM, 237)

Soru Zamiri İle Kurulan Cümleler

Adam yazmak istediği kitabı yazamadıysa *kimin* umrunda? (EU EU, 187)

Heykes aynı soruyu soruyor, *kim* bu Vladimir Putin? (EU EU, 39)

Kim görevlendirdi bizi, *kim* verdi 'kardeşlerimiz 'ı koruma kollama görevini? (EU EU, 40)

Eğer bu Tatum haklıydısa, Rusya'nın ne kadar çabuk gelişeceğini, Birleşik Devletler gibi olacağını hiç birimiz farkında değilsek ve eğer senin Rusya kitabın da Amerika'ysa, *neden* olmasın? (EU EU, 9)

Soru Zarfıyla Kurulan Cümleler

Dün Derjinski'yi anma törenine katılmış diyorlar, buna *ne* diyeceksin?! (ADM, 9)

Neden Rusya, Rusya *neden*?! Beş yüz milyarlık soru bu işte. (ADM, 169)

Nasıl oluyor da hep Bolşevikler kazanıyor? (EU EU, 49)

Dünya umurunda olmayan bir yazar, *neden* yazar? (ADM, 18)

Vurgu İle Kurulan Soru Cümleleri

Korkarım, Mavrodi dediğimiz bu adam millet vekili de seçilmiştir? (ADM, 369)

So, dünyada gözlemlediğin kötülük senin Tanrı ile olan kişisel ilişkini etkilemiyor? (DN, 11)

Belki de, asılolan, diri bir bedene yansıyan ışık ve gölgedir? (ADM, 31)

Işık ve gölgeni şu gündeki, şu andaki eşsiz oyunudur? (ADM, 31)

Ehemmiyetsiz ayrıntıların taklit edilemez, tekrarlanamaz ahengidir? (ADM, 31)

3.1.6.4. Emir Cümleleri

“Yüklemi emir kipiyle çekimlenmiş fiil cümlesine **emir cümlesi** denir. Bu cümlelerde bir istek ifadesinin de bulunduğu gözardı edilmemelidir.” (Özkan, 2017, s. 186)

Tanınamaktan şikayet etme... Eğer merhametli Hikmet sana bir şey öğrettiyse... kendine sakla, başkalarına açıklama. (ADM, 468)

Karnı üzerinde sürünenlerin ve dört ayak üzerinde yürüyenlerin ve çok ayağı olanların hiç birisiyle kendinizi murdar etmeyeceksiniz! (ADM, 7)

Kes artık, Dimitri Vladimiroviç! Bu ne bitmez tükenmez intikamdır! Aleksı de öldü ama bak, babamın ilham perisi hala yaşıyor! (ADM, 21)

Yeah! Düşün, hatırlayacağım! (EU EU, 4)

Şşşş! Yavaş konuş, Güloya Hanım! (EU EU, 5)

3.1.6.5. Ünlem Cümleleri

İnsanların duygularını, coşkularını, heyretlerini anlatan cümlelere **ünlem cümlesi** denir.

Umarım bir daha arayabilirler! Umarım, bir ipucu verebilirler! (ADM, 420)

“Dünya Nöbeti” der, gülerdik, “ Sanki biz uyursak insanlığın başına bir şeyler gelecek!” (DN, 8)

Adam bir şaka gibi! Olmayan bir dünyaya var gücüyle tutunmaya çalışıyor! (ADM, 25)

Aleksı'nin kaygan, kıvrım kıvrım , sinsi yaratıklara karşı tutkulu bir tiksini beslediği doğrudur! (ADM, 7)

Aydınlanma değil, Merhamet! Tanrı'nın hakk edilmiş gazabıdır ateş. (ADM, 28)

Da! Diri bir bedene yansıyan ışık ve gölgeler! (ADM, 32)

Külçe gibi, leş gibi yaşamanın da yaşamak sayılabildiğine şahidim! (ADM, 32)

Aklı başında birisi, şahit olduklarını rüyalarında bile unutmaya çalışır ki, yaşayakalabilsin! (EU EU, 186)

3.1.6.6. İstek Cümleleri

Geniş zaman kavarmı, istek kipiyle şartın hikaye ve rivayeti ; gelecek zaman kavramı da, istek anlamında kullanılan şartın bazı zamanlarıyla sağlanır. (Bilgegil, 1963, 60)

Çıkmazsa çıkmasın, hayat devam ediyor. Haydi, AİDF‘ten bahsedelim. (DN, 457)

Bulgakov böyle demişti: “Öyleyse bekleyelim, görelim ve öğrenelim ve sessiz kalalım”. (DN, 455)

SONUÇ

Söz dizimi, Türk dilinin kuralları çerçevesinde kelimelerin veya kelime gruplarının cümle içinde belli bir düzende sıralanışıdır. Söz dizimi konusu dil araştırmalarında “kelime grupları” ve “cümle” olmak üzere iki başlık altında incelenmektedir.

“Kelime grupları” bahsinde söz dizimini oluşturan kelime grupları ele alınmıştır. Cümle konusunda olduğu gibi kelime gruplarının incelenmesinde de İsmet Cemiloğlu'nun tasnifi kullanılmıştır. Ayrıca bu bölümde genel olarak Türk dil araştırmalarına kaynaklık eden Muharrem Ergin, Leyla Karahan ve Mustafa Karataş gibi araştırmacıların görüşleri esas alınmıştır. Kelime grupları, “çeşitleri yönünden” ve “cümledeki görevleri yönünden” olmak üzere iki grupta ele alınıp, on beş başlık altında toplanmıştır:

1. Tekrar Grubu 2. Bağlama Grubu 3. Sıfat Tamlamaları 4. İsim Tamlamaları 5. Aitlik Grubu 6. Unvan Grubu 7. Ünlem Grubu 8. Birleşik İsim Grubu 9. Sayı Grubu 10. Edat Grubu 11. Kısaltma Grubu 12. İsim-Fiil Grubu 13. Sıfat-Fiil Grubu 14. Zarf – Fiil Grubu 15. Birleşik-Fiil Grubu.

Çalışmaya esas olan Alev Alatlı'nın *Gogol'ün İzinde 1. Aydınlanma Değil, Merhamet! 2. Dünya Nöbeti. 3. Ey Uhnem! Ey Uhnem!* adlı roman serisinde kelime gruplarının genel hâli Türkiye Türkçesinin söz dizimi kurallarına uygundur. Bir kelime grubunun başka bir kelime grubunun bir unsuru olarak kullanılışı sıklıkla karşılanan bir durumdur. İsim tamlamasının bir unsurunun sıfat tamlaması olması ve yahut isim tamlamasının sıfat tamlamasının sıfat unsuru olarak kullanılması gibi kelime grupları arasındaki görev ilişkileri eserde ustaca kullanılmıştır. Romanda isim ve sıfat tamlamaları sıklıkla karşımıza çıkmaktadır. Belirtili ve belirtisiz isim tamlamaları genellikle cümlede özne olarak kullanılırsalar da, bazı hallerde onlara yüklem, yer tamlayıcısı, hatta ara cümle olarak da rastlanılmıştır. Romanda belirtili ve belirtisiz isim tamlamalarına nispetle eksiz isim tamlamaları daha az kullanılmıştır. Bunlara örnek olarak Aydemir, Çelik adam, Toprak ana verilmiştir. Sıfat-fiil grubunun çoğunluğu –an, -en ekiyle kullanılan örneklerdir ve cümlelerde özne olarak görev almışlardır. Zarf-fiil grubu örneklerinden ise –arak², -madan², -ıp⁴ ekleri ile

kullanılanları çoğunluk göstermiştir. Ve bu örnekler cümlede zarf tümleci görevindedirler.

“*Cümle*” konusu 1. Cümlenin unsurları 2. Cümlenin türleri 3. Cümlenin unsurları arasındaki ilişkiler olmak üzere üç başlık altında incelenmiştir.

“Cümlenin unsurları” bölümünde, cümlenin temel öğeleri olan yüklem, özne, nesne, yer tamlayıcısı, zarf tümleci gibi unsurlar tek tek değerlendirilerek, metinden alınmış örnek cümlelerle değerlendirilmiştir.

“Cümlenin türleri” ise yapılarına, anlamlarına, yüklem türüne göre ve yüklem yerine göre cümleler olmak üzere dört alt başlık şeklinde ele alınmıştır. Her türdeki cümleler için metinden örnekler seçilmiş, dilcilerin gramer kitaplarından alınan görüşler doğrultusunda tanımlar getirilmiştir. Buradan yola çıkarak, cümlelerin genel yapısı üzerine değerlendirmeler yapılırken “basit cümleler”, isim ve fiil cümleleri olmak üzere iki başlık altında; “birleşik cümleler” ise, iç içe birleşik cümleler, ki’li birleşik cümleler, şartlı birleşik cümleler ve ek olarak diğer bağlama edatlarıyla kurulan bağlı cümleler olmak üzere dört bölümde ele alınmıştır. Ayrıca “sıralı cümleler”, “ara sözlü cümleler” ve “eksilteli cümleler” de bu bölüm içerisinde incelenmiştir. Bu bölümde elde edilen sonuçlara göre, “ve”, “ama” bağlama edatlarıyla kurulan cümlelere sık sık rastlanılmaktadır. Anlamlarına göre cümlelerin incelenmesinde ise cümleler, olumlu, olumsuz, soru, istek, emir ve ünlem cümlesi olmak üzere altı alt grupta incelenmiştir. Olumlu cümleler hem isim cümlesi hem de fiil cümlesi şeklinde verilmiştir. Yazar, metin içinde olayları genellikle olumlu cümlelerle anlatmış fakat olumsuz cümleler de çokça oluşturmuştur. Olumsuz cümleler, -ma, -me eki; değil, ne/ne de edatı; yok ismi olmak üzere dört başlık şeklinde incelenmiştir. Soru cümleleri kuruluşları yönünden beş başlık altında değerlendirilmiştir. İstek, emir, ünlem cümlelerinin incelenmesi de yine metinden seçilmiş örneklerle yapılmıştır.

Söz dizimi ile ilgili bu çalışmada, romandan seçilip incelenen örnekler doğrultusunda varılan sonuçlar şu şekilde açıklanabilir:

1. İsim tamlamasının bir unsurunun sıfat tamlaması olması ve yahut isim tamlamasının sıfat tamlamasının sıfat unsuru olarak kullanılması gibi kelime grupları arasındaki görev ilişkileri eserde ustaca kullanılmıştır. Alev

Alatlı, bu eserlerinde görüldüğü üzere zincirleme isim tamlaması ve niteleme sıfat tamlamalarının birlikte kullanıldığı yapılara sıklıkla yer vermektedir. Bu da yazara varlıkları ve durumları etkili bir biçimde tanımlama, betimleme ve ifade etme imkanı sağlamıştır.

Bizlere gelince, kıllı göğüsleri açıkta, yüzlerinde erkek olduklarını daha da vurgulayan ağır makyaj olan iki aktörün kız kardeşlerinin arasındaki ensestvari ilişkiyi müthiş bir şehvetle sergilemelerini hayretler içinde izlemiş, şaşkına dönmüş durumdaydık. (EU EU, 5)

Valentina Grizodubova, uzun menzilli bombardıman uçaklarını uçuran üç yüz erkek pilotun kumandanlığına getirildi. (DN, 235)

Aleksandr Soljenitsin, anlamsızlık korkusunun ölüm korkusundan daha yaman olduğunu bilen adam. (ADM, 33)

Uzayın fethi de dahil olmak üzere, ondokuzuncu yüzyılın son dönemlerinde bile kimsenin hayel edemeyeceği ilerlemenin görkemli teknolojik gelişmeleri, yirminci yüzyılın ahlaki yoksulluğunu telafi edemez. (EU EU, 210)

Lolita'nın yazarının oğluna söyleyecek sözü olduğundan emindim ama mayıs güneşinin son ışıklarını seyretmeyi yeğler gibiydi. (ADM, 3)

“Hiç değilse yeri belli,” diye ağlayışını, sevgili prensinin naaşının ortada bırakmadığımız için ellerimi öpmeye kalkışını ömrüm oldukça unutmayacağımı düşünürken, Tuleyev'in Sibiryaya boranlarının derin yarıklar açtığı yüzünün çocuksu bir hayretle gevşediğini ve derhal toparlanıp eski haline döndüğünü fark ettim. (ADM, 8)

2. Roman incelenirken sayılı şekilde unvan grubuna rastlanılmıştır. Bunlara Şennur hanım ve Vasili amca örnekleri gösterilebilir. Daha çok unvanın önce ismin sonra geldiği görülmektedir. Baba Nobokov, Madam Zelenski gibi. Bu da yazarın başka kültürlerdeki yaşamının, bildiği dillerin ve en önemlisi eğitiminin etkisinden kaynaklanmıştır.

Şaşkınlığımı fark eden Şenur hanım, kulağıma “Radisson –Çeçenskaya” diye fısıldıyordu. (EU EU, 4)

Yüzüm nasıl bir şekil aldıysa, Şennur Hanım, “Sovyet döneminde Mpskova’da hayat çok sıkıcı, çok tatsızdı” diye savunmak ihtiyacını hiss etti. (EU EU, 6)

Primakov, Lujikov, Yeltsin veya Putin veya diğerleri, Vasili Amca’mın muhtelif reenkarnasyonlarıdır. (EU EU,50)

Daha çok unvanın önce ismin sonra geldiği görülmektedir. Baba Nobokov, Madam Zelenski gibi. Bu da yazarın başka kültürlerdeki yaşamının, bildiği dillerin ve en önemlisi eğitiminin etkisinden kaynaklanmıştır.

Baba Nobokov orada Rusça bir gazete çıkartıyor, gazetede de oğlunun ilk denemeleri ve çevirileri. (ADM, 17)

3. Türkiye Türkçenin genel yapısına göre “gel-“ yardımcı fiili, fiil+fiil kuruluşuna tâbidir. Örnek olarak: yazagel-, çıkagel-.

Metro kullanmaktan hazzetmediğimi bildiği için, tramvay yolu üzerinde, ayrıca Yaroslavskoe Caddesi’ne birkaç dakika uzakta olduğunu da ekledi ki, bu kolayca taksi bulabileceğim anlamına geliyordu. (EU EU, 14)

Metin içinde ise birleşik fiil yapan ”gel” yardımcı fiili isim+fiil kuruluşunda da birleşik fiil yapabilmektedir.

Emile Durkheim’in yoğun ulusal travma süreci diye tanımladığı “anomie” kavramı aklıma geliyor. (EUEU, 246)

“Bolşoy zahvat” diyorlardı, “Büyük gasp”. Devlet mülklerinin özelleştirme adı altında bir avuç adama peş keş çekilmesi anlamına geliyordu. (EU EU, 250)

Metro kullanmaktan hazzetmediğimi bildiği için, tramvay yolu üzerinde, ayrıca Yaroslavskoe Caddesi’ne birkaç dakika uzakta olduğunu da ekledi ki, bu kolayca taksi bulabileceğim anlamına geliyordu. (EU EU, 14)

Bu incelemeler sonucunda, Alev Alatl, okudukça derinliği fark edilebilecek ve daha iyi anlaşılacak bir yazardır. Türkiye Türkçesi kuralları dışına çıkmadan düşüncelerini etkili bir biçimde yansıtmıştır. Alev Alatl’nın kaleminde Türkçe edebî eser dili olarak yerini almıştır. Yazarın eğitimi, dış ülkelerdeki yaşamı ve başka kültürlerle etkileşimi düşünüldüğünde, bu eserindeki Türkçeyi iyi kullanma başarısı

dikkate değerdir. Alev Alatlının yazarlığının güçlü olmasında, dili akıcı ve kurallı kullanmasının yanısıra Türkçeye hakim oluşunun da büyük etkisi vardır. Bu akıcı söyleyiş, Alev Alatlının Türkçe yazan yazarlar için de müstesna bir yer de sağlamıştır.

KAYNAKÇA

Akdağ, A. (1998). *Türk Dilinin Tamlama Sistemi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aksan, D. (2009). *Her Yönüyle Dil*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Aksan, D. (2009). *Türkçenin Gücü*, Ankara: Bilgi Yayınevi.

Aksan, D. (2009). *Türkçenin Sözvarlığı*, Ankara: Engin Yayınevi.

Aksan, M. & Aksan, Y. (1991). *Metin Kavramı ve Tanımları*, Ankara: Dil Bilim Araştırmaları.

Aktan, B. (2009). *Türkiye Türkçesinin Sözdizimi*, Eğitim Kitabevi, Ankara: Türk Dili Serisi.

Alatlı, A. (2004). *Aydınlanma Değil, Merhamet!*, İstanbul: Birinci Basım, Everest Yayınları.

Alatlı, A. (2005). *Dünya Nöbeti*, İstanbul: Birinci Basım, Everest Yayınları.

Alatlı, A. (2008). *Ey Uhnem! Ey Uhnem!*, Birinci Basım, İstanbul: Everest Yayınları.

Altun, M. (2000). *Türkçede Kelime Grupları Çözümlemeleri* (Türk Romanalarından Örneklerle), İstanbul: MVT Yayıncılık.

Ateş, K. (1990-1995). *Türk Dili*, Ankara.

Banguoğlu, T. (2011). *Türkçenin Grameri*, Ankara: TDK Yayınları.

Baskakov, A.N. (2011). *Çağdaş Türkçede Kelime Grupları*, Ankara: Kesit Yayınları.

Bilgegil, K.M. (1963). *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara: Dergah Yayınları.

Cemiloğlu, İ. (1994). *14. Yüzyıla Ait Bir Kıssa-i Enbiya Nüshası Üzerinde Sentaks Çalışması*, Ankara: TDK Yayınları.

Çatuksöken, Y. (2001). *Üniversite Öğrencileri İçin Uygulamalı Türk Dili I, II*, İstanbul: Papatya Yayıncılık.

- Delice, İ. (2012). *Türkçe Sözdizimi*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Demiray, K. (1994). *Temel Türkçe Sözlük*, İstanbul: İnkilab Kitabevi.
- Dilaçar, A. (1969). *Türk Diline Genel Bir Bakış*, Ankara: TDK Yayınları.
- Dizdaroğlu, H. (1976). *Tümce Bilgisi*, Ankara: TDK Yayınları.
- Doğan, G. (2007). *Metin Bilgisi*, İstanbul.
- Ediksun, H. (1992). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: TDK Yayınları, Remzi Kitabevi.
- Ergin, M. (2004). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım Yayınevi.
- Ergin, M. (1990). *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım Yayınevi, 19. Basım.
- Gencan, T. N. (2007). *Dilbilgisi*, Ankara: Tek Ağaç Yayıncılık.
- Hacıeminoğlu, N. (1974). *Türk Dilinde Edatlar*, İstanbul.
- Hacıeminoğlu, N. (1991). *Türk Dilinde Yapı Bakımından Filler*, Ankara: K.B. Yayınları.
- Hatiboğlu, V. (1972). *Türkçenin Sözdizimi*, Ankara: D.T.C.F. Yayınları.
- Hatiboğlu, V. (1974). *Türkçenin Ekleri*, Ankara: TDK Yayınları.
- Hatiboğlu, V. (1978). *Dilbilgisi Temel Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
- Hengirmen, M. (2005). *Türkçe Dilbilgisi*, Ankara: Engin Yayınevi.
- Karaağaç, G. (2000). *Türkçenin Sözdizimi*, İstanbul: K.Yayınları.
- Karahan, L. (1994). *Türkçede Birleşik Cümle Problemi*, Ankara: Türk Dili Dergisi, TDK Yayınları, sayı 505.
- Karahan, L. (2019). *Türkçede Söz Dizimi*, Ankara: Akçağ Yayım.
- Karataş, M. (2019). *Her Yönüyle Türk Dili*, Kayseri: Kimlik Yayınları.
- Korkmaz, Z. (1995). *Türk Dili Üzerine Araştırmalar. Türkiye Türkçesindeki madan, meden Zarf Fiil Ekinin Yapısı Üzerine*, Ankara: TDK Yayınları.

Korkmaz, Z. (2003). *Türkiye Türkçesi Grameri (şekil bilgisi)*, Ankara: TDK Yayınları.

Kükey, M. (1992). *Uygulamalı Örneklerle Türkçede Fiiller*, Ankara: Kardeşler Matbaası.

Mansuroğlu, M. (1955). *Türkçede Cümle Çeşitleri ve Bağlayıcıları*, Ankara: TDAY Belleten.

Özkan, M. & Sevinçli, V. (2017). *Türkiye Türkçesi Söz Dizimi*, İstanbul: Akademik Kitaplar.

Özmen, M. (2013). *Türkçenin Sözdizimi*, İstanbul: Karahan Kitabevi.

Rüstəmov, R. (2009). *Türk dilinin Sintaksisi*, Bakı: Nurlan Yayınevi.

TEZLER

Kaleci, S. (2004). *Alev Alatlı'nın Eserlerinde Türk Kadını*, Sakarya Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Yivli, O. (2009). *Alev Alatlı'nın Romancılığı*, Ankara Üniversitesi, Doktora Tezi.

Toprak, İ. (2017). *Bahti'nin Diyaloji ve Heteroglossia Kavramları Bağlamında Alev Alatlı'nın "Orda Kimse Var Mı?" Roman Dizisinde Çokseslilik*, Ankara Beyazıt Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Güngör, M. (2006). *Aleksandr Soljenitsin ve Alev Alatlı'da Özgürlük*, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.

Ünsal, K. (2008). *Alev Alatlı'nın Romanları Üzerine Bir İnceleme*, Muğla Üniversitesi.

Kolukisa, A. B. (2004). *Peyami Safa'nın "Sözde Kızlar" Adlı Eseri Üzerine Cümle (Sentaks) Çalışması*, Niğde Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Kurubal, M. (2006). Çalıkuşu Romanı Üzerine Sentaks Çalışması, Selçuk Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Yüksel, T. (2010). Ömer Seyfettin'in "Binecek Şey" Hikayesi Üzerine Sentaks Çalışması, Niğde Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Yiğit, H. (2016). "Meyxanalar" Adlı Eserin Transkripsiyonu Ve Sözdizimi (Sentaks) Çalışması, Yüksek Lisans Tezi.

İsmayılova, X. (2017). Anar'ın Eserlerinin Sentaks Açısından İncelenmesi, Gazi Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Salkın, T. (2012). Altın Ordu, Kırım Ve Kazan Sahası Yarıklık Ve Bitkiler Üzerine Bir Sentaks İncelemesi, Pamukkale Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi.

Elektronik Kaynakça

URL 1. www.alevalatli.com/bio.html/30.06.2019

URL 2. <http://www.msxlabs.org> /30.06.2019

URL 3. <http://www.kadinvizyon.com> /05.04.2019

URL 4. www.anlamak.com /06.04.2019

ÖZGEÇMİŞ

1996 yılında Bakü'de doğan Günel AGHASAFAZADA ilk okul, orta okul, liseyi Bakü'de tamamladı. Bakü'de anaanne, anne ve ablasıyla beraber yaşıyor. Liseyi 2013 senesinde tamamlayan Günel, Bakü Devlet Üniversitesi'nin Doğu Bilimler fakültesini kazanıyor. 2017'de buradan mezun olarak Karabük Üniversitesi'nde Türk dili ve Edebiyatı bölümüne yüksek lisans öğrencisi olarak girdi. Halen öğrenim süreci devam ediyor.